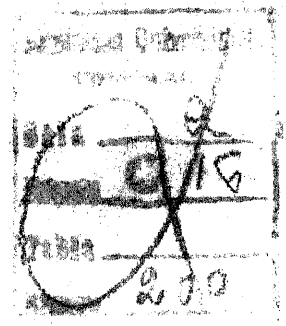
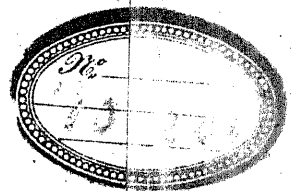
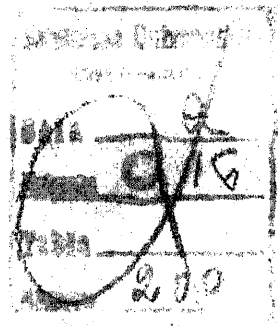
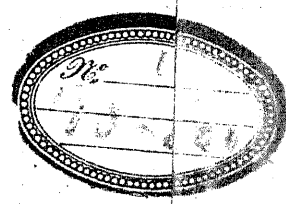

~~44-7-6~~

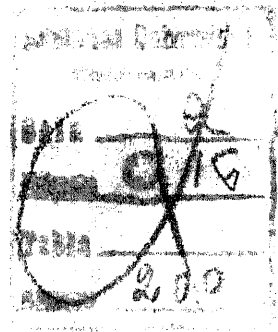
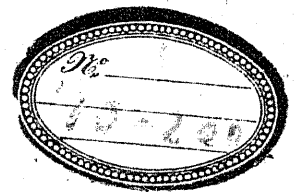
BIBLIOTECA HOSPITAL REAL	
GRANADA	
Sección:	A
Estante:	15
Número:	448

~~44-786~~

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL GRANADA	
Título:	A
Estancia:	15
Número:	448

~~7-6~~

BIBLIOTECA HOSPITAL REAL	
GRANADA	
Fecha:	A
Estantería:	15
Número:	448

R-6854

THEOLOGICI

CARVM DE INDIS

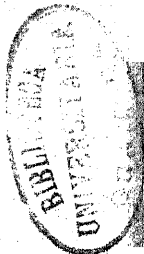
QVAESTIONVM,

Enchiridion primum.

Del Coleg. de la Comp. de Jesus de Gran. B. B.

Auctore Licentiate Ferdinando Zurita, apud Occidentales Indos Euangelij Prædicatore.

Ad Illustriss. & Reuerendiss. Dominum, D. Gomecium Zapatam, Episcopum Conchensem, Catholice Maiestatis consiliarium, &c.

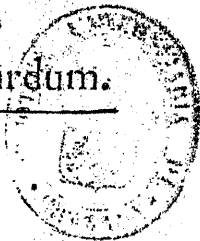

Sub correctione Sanctæ Ecclesiæ Romanæ.

MADRITI.

Apud Querinum Gerardum.

Anno. 1586.

11734387

APPROBATIO.

Vidimus ac perlegimus libellum, qui inscribitur, Enchiridion Theologicarum de Indis questionū, à perdocto Licentiate Ferdinando Zurita editum. Qui, non solum sanam doctrinam continet, utpotè è media Theologia erutam, verum utilè omnibus, illisque præcipuè, qui in illis partibus Indiarum versantur. Anno Domini, Millesimo quingentesimo, octuagesimo sexto, die vigesima sexta Iulij.

Frazer Antonius Episcopus
Verapacis.

LICENCIA.

DON PHILIPPE por la gracia de Dios, Rey Castilla, de Leon, de Aragon, de los dos Sicilias, de Ierusalem, de Portugal, de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iacn, de los Algarues, de Algezira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Orientales y Occidentales, Islas y tierra firme del mar Oceano: Archiduque de Austria, Duque de Borgoña, de Brauante, y Milan, Conde de Abspurg, de Flandes y de Tirol, &c. Por quanto por parte de vos el Licenciado Hernando de Zurita, Vezi no de la Ciudad de Huete, nos ha sido fecha relaciõ, diziendo, que vos auia des compuesto vn libro, que se intitulaua, Theologicarũ de Indis quæstionum Enchiridion primum, de que hazia des presentacion, suplicando nos, os mandassemos dar licencia y facultad para lo poder imprimir, y pri-

y priuilegio por veynte años, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro Consejo, y como por vuestra parte se hizieron las diligẽcias, que la pregmatica por nos fecha sobre la impresiõ de los libros, dispone, fue acordado, que deuiamos mandar dar esta nuestra carta, para vos en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien. Y por la presente vos damos licencia y facultad, para que podays imprimir el dicho libro, que de fuso se haze mencion, por el original, que en el nuestro Consejo se vio, que van rubricadas las hojas, y firmado al fin del de Miguel de Ondarça Zauala, nuestro Escriuano de camara, de los que en el nuestro Consejo residen. Y con que antes que se venda, le traygays al nuestro Consejo, juntamente con el dicho original, para que se corrija cõ el, y se os tasse el precio, que por cada volumen huieredes de hauer. So pena de caer e incurrir en las penas contenidas en la dicha pregmatica, y leyes de nuestros Reynos. De lo qual mandamos dar y dimos

esta nuestra carta, sellada con nuestro fello y librada por los del nuestro Consejo. Dada en la villa de Madrid, a veynte y tres dias del mes de Julio, de mil y quinientos y ochenta y feys años.

El Conde de Barajas. El Licēciado Iuan Thomas. El Licenciado Guardiola. El Licēciado Nuñez de Boorques. El Licenciado Tejada. El licenciado Iuan Gomez. El Licenciado Laguna.

Yo Miguel de Ondarça Zauala, Escriuano de Camara de su Magestad, la fize escreuir por su mandado, con acuerdo de los del su Consejo.

ILLVSTRISS. ET
*Reuerendiss. Domino, D. Gome-
cio Zapata, Episcopo Conchenfi,
Catholicae Maiestatis Consultario,
Domino & patrono suo colen-
dissimo, aeternam feli-
citatem.*

QVEMADMO
dū præclaro quo-
dam, & admira-
bili, Christianæ
virtutis exemplo, ad Apo-
stolorum imitationem tui
Episcopatus administrandi
rationes instituis, tuamque
vitam componis: sic etiã in
illo Apostolos imitaris, quòd

Epistola

non solùm tuæ diocesis curam geris, sed de totius etiã Catholicæ Ecclesiæ salute, augmento, & amplificatione cogitans, omnes gētes ad verã fidem cōuerti, vehementer exoptas. Nam, cùm tuus iste verè nobilis, verèque generosus animus, eò magis sit Deo coniunctus & unitus, quò magis est à corporis delicijs alienus, atque à diuitiarũ fastu, terrestriũque rerũ cupiditate abstractus & remotus: ita fit, vt charitate incensus, nō hos, aut illos homines solũ, sed oēs yniversè, siue

Nuncupatoria.

siue Hispani sint, siue Indi, siue politici. siue barbari, siue Christiani, siue infideles, cura, cōpassione, orãdiquè pro ipsis & subueniendi studio cōplectatur. Quare, nō ego rem ineptã fecisse videbor, si tibi, Hispano Episcopo, librum ad Indos pertinentẽ obtulero, tuãquè is opẽ expetiuerò, qui, cùm Occidentalibus Indis, aliquot annos euangelizauerim, & Theologicis quæstionibus, quæ mihi, aut cōfessiones audienti, aut prædicãti occurrebãt probatissimorũ auctorũ do

Epistola

nam sequutus responderim
& satisfecerim: nunc libris
scribendis, hæc ipsa duo of-
ficia, publicæ vtilitatis causa
exhibere cupio. Sed, quoniã
opuscula, quæ Indico ser-
mone scribere cœpi, pro-
pter quasdã peregrinæ lin-
guæ typis excudendæ diffi-
cultates, nunc quidẽ edere
non possum: ne dũ eius edi-
tionis, quæ est in primis ne-
cessaria, oportunitatẽ expe-
cto, otiosus degere videar:
primã de Indiis quæstioni-
bus disputationẽ, quam pro-
pter breuitatẽ, Enchiridion
nomino

Nuncupatoria.

nomino, sub tui nominis
amplissimi protectione in
lucẽm proferã, cætera etiã
prolaturus, si hæc nõ ingra-
ta, neque inutilia fuisse intel-
lexero. Quãm verò sit huius
modi institutũ, post tã mul-
tos etiam sapientissimorũ li-
bros, non contemnendum,
is facilẽ intelliget, qui in no-
uo illo Indorũ orbe, vt noui
& inauditi hominum mo-
res inuenti sunt: ita neces-
se fuisse considerauerit, no-
uas aliquas & inusitatas con-
scientiæ difficultates exi-
stere, intactasquẽ & recon-
ditas

Epistola

ditas quaestiones oriri & excitari. Quarum resolutio & explicatio, tametsi, non ex nouis fictionibus, sed ex antiquis & constitutis Theologorum principiis petenda sit: notis tamen ignota, & veteribus noua conferre, distinguere, colligere, accommodare, non ita facile est, ut sine doctrina & ingenio perfici possit. Ad eorum igitur utilitatem, qui sine integra Theologiae cognitione Indis euangelizant, haec scribenda suscipi: per breues assertiones distincta, quod facilius percipi possunt

2.2.q.44

2.2.&q.

171.a.4.

Nuncupatoria.

possent: rationibus deinde confirmata, ne temere contenta viderentur: eo item collocationis artificio disposita, ut gratavarietate fastidium tollerent, occurrentiumque apud Indos interrogationum diuersitate, ipsa dispositione repraesentaret. Obiectiones autem, & plurius auctorum allegationes, propterea adhibere nolui, non quod eas scholasticarum disputationum partes contemnerem, sed quod huius operis breuitati & perspicuitati non ita commodas, iudicarem. Ne verò testimoniorum

Epistola

niorum ope hic liber destitutus, aut parùm munitus appareat: propterea, cùm Sanctum Thomam Aquinatem in sua exactissima Summa, aut docentem expressè, aut consonū aliquid afferentē, aut luce aliqua illustrantē, frequēter ad marginem allegauerim: tum verò, tametsi plures eiusdem citationes, netædio quæquam afficerem, prætermiserim: possum tamen illud probabiliter affirmare, non multas demonstrationes in hoc opere inueniri,

Nuncupatoria.

ri, quæ ex Thomistica probatissima doctrina, & notissimis principijs deductæ nō sint. Quò etiam gratius, hoc opusculum tibi fore spero, Præsul amplissime: qui, cùm solidas literas cum solidis virtutibus coniunxeris, Angelici Doctoris Theologia, qua nulla sanior, neque solidior est, maximè delectaris. Tuæ igitur sapientiæ erit, resolutiones à Theologorū Principe petitas non spernere: tuæ humanitatis, munusculum supplicis animo tibi dedicatū, idque à tui gregis

Epistola Nuncupatoria.

gregis filiolo benignè fuscipere: tuæ deniquè charitatis, ea studia fouere & adiuuare, quæ ad Christianam religionem propagandam Deumquè piè & sanctè colendum referuntur. Iesus Christus I. D. T. multos annos Sanctæ Ecclesiæ seruet incolumem, augeatquè spiritualibus donis, & temporalibus ornamentis.

I. D. T.

Seruus obsequentiſſimus,

Licentiarus Ferdinandus

Zurita.

THEOLOGICARVM DE
INDIS QVAESTIONUM
Enchiridion primum.

QVÆSTIO. I.

A N infidelis Indorum populus, prudentioribus suæ Republicæ viris, hanc de liberationem committere possit, suscipienda ne sit Christiana religio.

PROPOSITIO I.

Qui euidētibus credibilitatis argumentis conuicti, christianam religionem diuinitus traditam esse intellexerunt, hi non modò integrum eius fuscipiendæ iudicium absolutamque deliberationem, cuiquam committere non possunt, sed neque de hac ipsa re quidē, tanquàm minus certa, quam omninò consulere.

A Ratio

Questio I.
R A T I O.

1.2.q.89. Cùm primùm idonea conuenien-
a.6.&.q. tiq; ratione, fidei doctrina proponi-
100.a. 4. tur, is, qui audit indubitabili interio-
2.2.q.10. ris inspirationis præcepto ad creden-
a.1. dum constringitur. Quod verò diuini-
tatis præceptum esse constat, id an
exequendum sit, in quæstionem ver-
tere, scelus grauissimum est. Christiana
igitur doctrinæ credibilitate de-
monstrata, non licet de fide suscipien-
da deliberationem instituere, neq; cu-
iusquam sententiam, per modum du-
bitationis exquirere.

PROPOSITIO II.

Illis etiam, quibus Christianæ do-
ctrinæ credibilitas, nondum euiden-
ter apparuit, fas non est ad cuiusquã
iudicium deferre integrã de hac ipsa
religione suscipienda, aut recusanda
definitionem.

R A T I O.

Finem vltimũ, qui prima omnium
actio un regula est, oportet ad rectè
quidem viuendum esse certissimum.

Cùm

Questio I. 2

Cùm igitur, hominum auctoritas fal-
lax & incerta sit, qui ex hominum iu-
dicio, & sententia finem vltimum si-
bi desumeret, is temerè profectò age-
ret, neq; suæ salutis & felicitati pru-
denter consuleret.

PROPOSITIO III.

De Christiana religione suscipien-
da, potest, & debet apud se illorum
quisque, quos infideles negatiuè vo-
cant, deliberationem inire, suspenso
interim vltimo iudicio, propter vtriuf-
que partis dubitationem, aut formidi-
nem, ex inuincibili ignorantia pro-
fectam.

R A T I O.

Omne medium ad beatitudinem,
siue in particulari, siue in communi
consequendam, probabiliter vel ap-
parenter necessarium, est conueniens
materia prudentis inquisitionis. Si
sub hac igitur incertæ necessitatis ap-
parentia, repræsentetur infideli Chri-
stiana religio, suam salutem is negle-
xisse videbitur, nisi ad illam rem in-
quirendam, argumentaque exami-

A 2 nanda

Quaestio I.

nanda & perpendenda, studium, cogitationemq; conuerterit.

PROPOSITIO IIII.

Quia verò, quæ manifestiora sunt, præsupposui, vt ad difficiliorem quæstionis partem iam accedam, sic propono, non videri vituperatione dignum, si quis Christianæ doctrinæ credibilitate nondum satis cognita & perspecta, viros idolorum superstitioni non addictos, neque in positua infidelitate obstinatos, sed humano more prudentes, in illa credibilitatis examinatione aliqua ex parte confidarios adhiberet: sic tamen, vt parùm ipsis cõfidens, diuinam potius lucem, & precibus, & honestis actionibus postularet.

2.2.q.10.
a.1.
2.2.q.2.
a.4.

R A T I O.

Humanis argumentis & rationibus ex natura ipsa petitis, licet vt ad examinandam miraculorum virtutẽ, & inquirendam Christianæ doctrinæ possibilitatem. Ergo, licebit etiã adhibere consilium virorum prudentium: non propterea solum, quia eorum auctoritas,

1.p.q.1.
a.3.
2.2.q.49.
a.3.

Quaestio I.

toritas, humanum quoddam argumentum est non contemnendum, si ea, qua diximus moderatione adhibeatur: sed quia multa etiam vir sapiens docere & disputare posset, ad illam inuestigationem accommodata. Primùm quidem, si naturalibus argumentis ostenderet, in articulis Christianæ fidei, nihil repugnans & impossibile, nihil turpe & absurdũ contineri. Deinde verò, si miracula, quæ in fidei confirmationem facta fuisse referuntur, non potuisse Magicis artibus confingi demonstraret: vt perspicuum fieret Diuinam in illis virtutem Christianæ religioni testimoniũ præstitisse. Præterea, si errores idola colẽtium refelleret, & refutaret: neq; veram vllam traditam fuisse, aut excogitam salutis æternæ consequendæ viam, si Christianorum religio, vera non sit, naturali argumentatione concluderet. Quæ omnia, si ex suppositione loqueretur, cum ipse nullum vidisset, aut audisset, à fide digno prædicatore miraculum, neque sufficiens confirmandæ credibilitati signũ, esset

2.2.q.
178. a.1.
&.2.
1.p.q.12.
a.12.

Quaestio II.

2. 2. q. is quidem infidelis negatiuè, sed idoneus tamen credituri consiliarius. Vi deo sanè, huius vltimæ propositionis casum esse apud Occidentales Indos
172.a.6.
2.2.q.69. Metaphysicum, id est, à communi rerum cursu, illiusque gentis ingenijs, & moribus alienum: sed non fuit tamen is prætermittendus, ne distinctionis membro sublato, remaneret imperfecta disputatio.

QVAESTIO II.

AN, quia difficillimus est ab Indicis regionibus ad Apostolicam sedem recursus, liceat Indorum Episcopis, in vrgentibus casibus, summo Pontifici reseruatis, dispensandi officium assumere.

PROPOSITIO I.

Et possunt, & debent Indorū Episcopi, vniuersas ferè humanas leges interpretari,

Quaestio II.

4

interpretari, si quæ nullo vrgentis dubitationis casu existat, an earum tali loco & tempore literalis obseruatio; 2.2.q.95. naturali & diuino iuri repugnet. a.2.

RATIO.

Quid intersit inter dispensationem & interpretationem, non hinc explicandum est, sed ex Theologica supponendum. Quod si hanc in qua uis ferè huiusmodi vrgenti, & dubia quaestione, interpretandi facultatem Episcopis deesse contendamus, inconuenientia grauiam sequi necesse est. Nam, si tunc populus humanam potius legem, quam diuinam obseruet, minus tutam partem elegisse videtur. Si verò, dubitationis occasione, humanam legem infringere cœperit, periculosus aditus aperietur, dubijs quaestionibus vbique cōfingendis, & Ecclesiasticis legibus passim conculcandis. Non desunt, qui in apparenti illa dubitatione, si Episcopus re considerata, humanam legem seruandam esse decerneret, non semper acquiescendum esse arbitrentur, sed respiciendam

A 4 ciendam

Quaestio II.

ciendam aliquando & conferendam
vtriusque periculi magnitudinem:
veluti si frater, qui honestæ famæ pos-
sionem habet, ex illo superioris
præcepto, in grauis & iniustæ infam-
iæ discrimen conijceretur. Ita qui-
dam philosophatur. Sed nulla tamen
regula, tutior præscribi potest, quam
ut pijs prudentisq; superioris defini-
tionem, & sententiam in talium dubi-
tationum ambiguitate sequamur: nõ
quòd dubia conscientia sit aliquid
agendum, sed quòd in eo casu, practi-
ca dubitatione deposita, certus & quie-
tus reddatur animus ex obedientia.

PROPOSITIO II.

1.2.q. 97
a.4. Nulla existente humani, & diuini
iuris contentione, sed oblato tamen
grauiore aliquo casu, dispensationem
postulante, neque diuturnam Summi
Pontificis adeundi moram, commo-
dè perferente: possunt Indici Episco-
pi, quicquid facultatis legibus, aut pri-
legijs consequuti sunt, vel consuetu-
dinis virtute obtinent, id prudenter
pro tali casu, in magis benignam &
mife-

Quaestio III. 5

misericordem partem accipere, quò
celerius commodiusque prouideant
periculis animarum.

R A T I O.

Erat primo & antiquissimo iure,
Episcoporum facultas, & administra-
tio intra suam cuiusque dioecesim am-
plissima, ita ut pauci casus exciperen-
tur. Quam potestatem, tametsi iustif-
ic.2.q. 97
ic.1.2.q. 97
a.1. simis de causis restrictam fuisse, dubi-
tandum non est, quia tamen debiti
alioqui iuris, & antiquioris facultatis
limitationes, non seuerius, & durius,
sed dulcius & suauius sunt intelligen-
ic.2.q. 96.
a.6. dae, ex eo fit, ut quæ nunc remanet
Episcopis potestas, ea potius secun-
dum legum benignitatem extendi,
quàm rursus coarctari debeat: apud
Indos præsertim, quibus, multis in ca-
sibus, vix possibilis est ad Apostoli-
cam sedem recursus.

PROPOSITIO III.

Quoniam verò, hæc duæ præceden-
tes assertiones, ita sunt apud Indos
vtilis, ut sint ipsorum Episcopis, &

Quaestio II.

nostris magna ex parte communes, ideo, vt aliquid speciale de Indica quaestione dicamus, tertia quaedam propositio, cum debita modestia & submissione disputari posse videtur: quae plus aliquantò Indicis Pontificibus attribuat, propter immensam illarum regionum ab Apostolica sede distantiam. Sic igitur proponendum existimarem: si quae dispensationum necessitates sunt a quod Indos, & tam frequentes, & tanti momenti ad salutem animarum, vt semper pro eis expedire, Romam mittere, diutiusque expectare, valde durum videatur: non esse imprudentiae, neque temeritatis, si Episcopi sibi persuaferint, nolle Summum Pontificem, cum his circumstantiis, tales dispensationes sibi soli reservatas habere: nisi aperte constet de contraria eiusdem voluntate.

1.2. q. 107. a. 4.
2.2. q. 120. a. 1.
& q. 147. a. 3.
2.2. q. 88. a. 12.
1.2. q. 95. a. 3. & q. 96. a. 2.

R A T I O.

Haec propositio, cum non longè discedat à principiis Theologorum, supponentium, legem, vt iusta sit, tolerabilem esse debere: tum verò non ad

Quaestio II. 6

ad ipsas leges eneruandas, sed suspi- 2.2. q. 88
ciendas potiùs & reuerenter obser- a. 10. &
uandas pertinet. Nam, qui legem ali- 12. & q.
quam, & rationabilem, & non admo- 98. a. 2. &
dum difficilem esse ostendit, is legi q. 105. a. 1
amorem conciliat, ipsiusque auctori-
tatem tuetur: cum ij tamen, qui arctio-
res leges nimium stringunt, ipsas qui- 1.2. q. 95.
dem odiosas reddant, homines verò, a. 2.
vel in contemptum, vel in despera-
tionem deducant. Cuius inconuenien-
tis vitandi causa, huius antiqui orbis
Episcopi, in frequentioribus quibus- 2.2. q. 88
dam dispensant, vt in ieiunijs, festo- a. 12.
rum obseruationibus, & huiusmodi
casibus. Quod igitur apud hos fre-
quentia potest, propter absentiam Le-
gislatoris, & itineris difficultatè, non
apparet improbableè, apud Indos quo-
que, posse in quibusdam alijs frequen-
tiam, cum morali Apostolicæ sedis
adeundæ impossibilitate coniunctam.
Ne verò hæc Propositio, insolentius
ab aliquo intelligatur, erit neces-
sario sequenti doctrinæ con-
iungenda.

PRO-

Quæstio II.

PROPOSITIO IIII.

1.2.q.97
2.4.
 Multa sunt Ecclesiastico iure cō-
 stituta, in quibus irritum esset & inane,
 quicquid remotissimus etiā Episcopus,
 circa dispensationem præsumeret,
 quantumuis grauis causa videretur,

R A T I O.

2.2.q.39.
2.3.
 Veluti, si consanguineos in gradibus
 prohibitis, conaretur copulare, nullum
 omnino matrimonium perficeret: etiam
 si ad totius Indicæ Reipublicæ salutem
 illos fieri coniuges multum referret,
 neque dubium foret Summum Pontificem,
 cum primum rem intelligeret statim
 dispensaturū. Neque enim horum quicquam,
 homines sanguine coniunctos, ad
 matrimonium contrahendum habiles
 redderet, sine formali & expressa, vel
 æquiualeñti Summi Pontificis dispensatione.
 Si bigamum præterea, vel homicidam,
 qui Indicam gentem vniuersam, conuersuri
 viderentur ad religionem Christianam
 Episcopus auctoritate propria, ad sacerdotiū
 promouendos

Quæstio II. 7

mouendos iudicaret, ordinē quidem
 conferret, sed & illos irregulares
 relinqueret, neque ipse impunitus
 maneret. Multa sunt alia huius generis,
 quæ sigillatim recensere nostri instituti
 non est.

PROPOSITIO V.

82 . a . 7 .
& . 8 .
 Quòd in huiusmodi casibus nulli
 Episcoporum absoluta dispensandi
 facultas, ab Apostolica sede perimitatur,
 nemo iustè conqueretur: cum illud &
 diuino consilio fieri credendum sit,
 & humana ratione ostēdi aliquatenus
 possit, prudenter cautū & promissum
 fuisse, ne talis licētia cuiquam
 concederetur.

R A T I O.

1.2.q.97
a.4.
 Nam, multò grauiora incommoda
 succederent, si familiaris, & communis
 fieri inciperet illa facultas, in legibus
 tanti ponderis & necessitatis dispensandi,
 quàm si nonnulli dispensationis beneficio
 carerent, aut laboriosius ipsam assequerentur.
 Iustas enim grauis dispensationis causas
 examinare,

Quaestio III.

minare, magni iudicij res est, magni
verò animi, vehementi postulâtium
ambitione non flecti, neque precibus
& importunitate commoueri.

QVAESTIO III.

S I Indica genti, propter
generalem de infidelita
te suspicionem, sacra
Eucharistiæ perceptio, communi
consuetudine prohibeatur, an de-
beat fidelis Indicus, sanctissimi Sa-
cramenti communionem assequen-
di causa, raram quandam & sin-
gularem Christianæ pietatis signifi-
cationem exhibere.

PROPOSITIO I.

Siue præceptum Eucharistiæ su-
mendæ, solummodò sit Ecclesiasti-
cùm, vt quidam opinantur, siue etiam
diui-

Quaestio III.

8

diuinum, vt sapientiores existimant: 3.p.q. 65
non tenetur tamen quisquam, per a.4.et.q.
exquisita & improportionata me- 73.a.3.&
dia, sacram illam communionem si- q.80.a.
bi procurare. II.

RATIO.

Cæteris diuinis præceptis, com-
munium mediorem proportione fa-
tis fieri, manifestis exemplis declara-
tur. Quis enim dubitat, naturale præ-
ceptum esse, vt suam quisque vitam cor-
poralem cõseruare studeat? At verò,
non quemuis Theologi obligant, vt
integræ valetudinis tuendæ causa,
preciosissimum medicamentum ex-
quirat. Satis homini fuerit, cõmuni-
bus & consuëtis medicinis uti, ne
suam vitam neglexisse cõseatur. Præ- 2.2.q.33.
terea, quis ignorat, fraternæ correptio- a.2.
nis legem esse etiam diuinitus nobis
iniunctam? Sed non tamen ob eam
causam, regulariter, cùm nobis frater
corripiedus occurrit, ieiunamus nec ef-
fariò, neq; flagellis nos ipsos cædimus,
neq; etiã peccata nostra confitemur,
neque contriti fieri conamur. Vtilia
quidem

Quaestio III.

quidem essent hæc media, quò effica-
 cior, existeret nostra exhortatio, sed
 quoniam remotiora sunt, neque essen-
 tialem connexionem habet cum cor-
 reptione, licet prætermittitur hoc in
 casu: cum legitimus tamen ille me-
 diorum ordo, ab Euangelio præscri-
 ptus, quatenus, ex interpretatione sa-
 pientium, præscriptus est, prætermit-
 tendus non sit: ut primùm separatim,
 deinde coram testibus, postremò apud
 Ecclesiam correptio fiat. Huiusmodi
 igitur mediòrum proportio, in diui-
 næ legis obseruatione præcipitur.
 Quem consuetum in medijs adhiben-
 dis ordinem, si is, qui communionem
 priuatur, non prætermiserit, non
 erit reus sacræ participationis ne-
 glectæ.

2.2.q.33.
a.8.

PROPOSITIO II.

Indos nemo iustè obligauerit, ut
 difficiliora naturalis, aut Euangeli-
 cæ legis consilia complectantur, sa-
 cræ communionis percipiendæ cau-
 sa.

RA-

Quaestio III. 9

RATIO.

Superiorem propositionem intel-
 ligenti, hæc quam modo subijcimus,
 satis perspicua fiet. Neque verò illud
 solum assumimus, consilia esse libera
 ad salutem media, possunt enim per
 accidens fieri necessaria: sed opus erit
 ad argumentationem conficiendam,
 hoc etiam assumere: difficiliora illa
 consilia, quæ à paucis, & selectis per-
 sônis capiuntur, improporcionata es-
 se copiosæ & indistinctæ hominum
 multitudini, respectu generalis & or-
 dinariæ, in rebus ad religionem perti-
 nentibus participationis. Quamobrè
 Ecclesia, quæ cælestem illum panem,
 omnium fidelium eidem Christo per
 charitatem coniunctorum, cõmunem
 cibum esse nouit: ad ipsum conceden-
 dum, arduam excellentium consilio-
 rum obseruationem non exiget, quæ
 omnium communis non est. Quid au-
 tem ab Indis, exigì posse videatur,
 ex proximè dicendis intelligitur.

PROPOSITIO III.

Indicus, qui propter infidelitatis
 suspici-

Questio III.

suspicionem, Eucharistiæ communio-
 nē priuatur, non solum præceptorū
 obedientiam, & præstare, & ostendere
 debet, ex communi charitatis lege, &
 ex quadam præterea speciali suspi-
 cionis diluendæ, & obtinendæ com-
 munionis obligatione: sed verisimile
 etiam videtur, si nondum existimatio-
 ni publicæ ita satisfecerit, vt ad Eu-
 charistiam sumendam admittatur, te-
 neri ipsum, ex hac accidentali occa-
 sione ad faciliores quasdam superero-
 gationes, plerisque fidelium, de sua sa-
 lute sollicitorum communes: veluti ad
 2. 2. q. gerendum & recitandum Diuæ Virgi-
 nis rosarium, atque ad audiendam in-
 188. a. 6. terdum Missam in diebus profestis,
 atque ad alias huiusmodi piæ deuo-
 tionis consuetudines.

R A T I O.

3. p. q. 73. Cūm Eucharistiæ sacramentaliter
 a. 3. & q. sumendæ votum, siue ex ipsius sacra-
 79. a. 1. menti natura, siue ex Ecclesiæ præ-
 cepto, necessarium ad salutem esse au-
 dimus: id non de quauis velleitate,
 sed de absoluta & integra voluntate,
 sacram

Questio III.

sacram communionem efficaciter ex-
 petente, & exoptante intelligendum
 est. Hæc verò voluntatis integritas, 1. p. q. 19
 & efficacia animi promptitudo, Indi- a. 5. & 12.
 co deesse videbitur: si ab Eucharistiæ q. 76. a. 2
 perceptione, illarum supererogatio- & 3. p.
 num leui, & exigua difficultate deter q. 80. a.
 reatur. Quæ deuotæ consuetudines, 11.
 cūm ad Christianam pietatem mul-
 tūm conferant, & probabilia interio- 2. 2. q. 82
 ris integritatis argumenta sint: eas In a. 2.
 dici sacerdotes, non superstitiosè qui-
 dem; sed prudenter, & religiosè in 1. 2. q.
 neophytis illis obseruant, ad genera- 108. a. 1.
 lem de infidelitate suspicionem, vel 2. 2. q. 83.
 diluendam, vel confirmandam: Iam ar. 12.
 igitur, cūm de conuenienti commu-
 nionis assequendæ medio dixerimus,
 de illicitis fictionibus cauendis, ali-
 quid dicemus.

PROPOSITIO III.

Fingere & simulare, vel egregiam
 vel communem sanctitatem non li-
 cet, suspectis etiam de infidelitate In-
 dis, atque eo etiam sine, vt sacramen-
 B 2 talem

Quaestio III.

talem Eucharistiæ participationem consequantur.

RATIO.

1.2.q.88. Quæ essentialem & intrinsecam
a.6. malitiam continent, ea quidem, nulla
prorsus honestissimi etiam finis intentione, eligibilia sunt. Cum igitur hypocrisis & fallax simulatio, sit per se, & intrinsecè turpis, quemadmodum mendacium: nemini fas erit, hypocrisitam fieri, eo etiam consilio, ut Eucharistiæ percipiendæ facultatem obtineat. Verùm, ne imprudenter hypocrisitam vereamur, & caueamus, ubi non est: duo hîc meminisse oportebit: alterum quidem, in operationibus humanis multò latius patere indifferentiam significationis & amphibolo
2.2.q.111 a.1.&.q.169. a.2. solius explicationis causa sunt insti-
&.q.174 tute, maiori distinctione & proprietate, hoc munus exercent. Alterum
a.3. verò, imperfectionis occultæ dissimulationem, sæpenuerò non laudabilem solum, sed necessariam etiam esse: cum fictio tamen & simulatio mendax,

Quaestio III. II

dax; quoniam semper vitiosa & culpabilis est, semper etiam vitanda sit.

PROPOSITIO V.

De illius verò intentione, an bona sit, quæri posse videtur, qui inter communicaturos recenferi, vehementer cupit: cum statuerit ad hunc finem tantum sanctum, turpe medium adhibere, fallacem nimirum simulationum & hypocrisitam. Sic autem huic quaestioni respondeo: quum per eundem materialem actum, intenditur ab illo sacramentum, atque ad obtinendam ipsam eligitur hypocrisis: esse quidem illam efficacem intentionem, materialiter, & identicè malam: cum eadem tamen, formaliter, & per se, bona sit, & necessaria: nisi forte tam absolute illi homini prohibita fuerit communicatio, ut nullo honesto medio, posse impetrari videatur.

RATIO.

Principij speculatiui comparatio, utilis est, ad practici finis vim & qualitatem explicandam, propter maximam

Quaestio III.

nam utriusque similitudinem. Speculatiuum verò principium, non propterea falsum esse censetur, quòd falsa inde conclusio, non ex vi & necessitate principij, sed ex argumentantis errore, illationisque peruerfitate colligatur. Quòd si per legitimum syllogismum, falsa conclusio inferretur, ea falsitas, esset profecto in principium referenda. Ut igitur, hanc ipsam considerationem, ad illius intentionis & electionis comparisonem adhibeamus: si illa Eucharistiæ percipiendæ efficax & absoluta intentio, sanctitatis fingendæ consilium & electionem, necessariò inferret & exigeret, peruerfa planè & damnabilis esset. Nunc verò, cum per veram sanctitatem, ille ipse finis obtineri possit, ex eligentis errore fit, ut fictionem, is potius assumat, quàm veritatem. Quamobrem, nihil est, quòd intentionem condemnemus, si de ipsa per se, & formaliter loquamur.

Quaestio

Quaestio IIII. 12

QVAESTIO IIII.

Verum omnes Hispani tanquàm nobiles sint habendi, cum honoris impendendi, vel compensandi causa Indis conferuntur.

PROPOSITIO I.

Apud barbaros & infideles Indos, vera esse potuit aliquòrum ciuium nobilitas, quemadmodum apud huius antiqui orbis gentes.

RATIO.

Si apud Indos potuit esse verum regnum, planè colligitur, apud eosdem esse potuisse veram nobilitatem eorum, qui propinquiores existerent Regibus: quorum beneficio dignitatis & honoris ornamentis fuissent condecorati. Verum autè regnum, apud barbaros illos fuisse possibile, nihil est quod impediatur: cum neque supernaturalis fides ad ciuilem principatum, qui

B 4 natu-

- 2.2.q. naturalis ordinis est, exigenda sit,
 172.a.4. neque politiores etiam mores, & libe-
 rior cultus: cum ad essentialē, pro-
 pter bonum Reipublicæ imperandi
 & sine oppressione obediendi ratio-
 nem, qua regnum continetur, illa per
 accidens & contingenter accedant.
 1.p.q.81.
 a.3.
 1.2.q.92. Quod si Indorum aliquos, inter suæ
 a.1. nationis homines, esse posse verè no-
 biles, demonstrauimus: quid de his
 ipsis censendum sit in Hispanorum
 comparatione, disseramus.

PROPOSITIO II.

Contentiones, quæ inter Hispanos
 & Indos existunt, non ex iusti secun-
 dum quid, sed ex iusti simpliciter &
 absolute regulis, sunt diiudicandæ:

RATIO.

- 2.2.q. Indi, Hispanorum serui non sunt,
 184.a.4. aut si vsquam sunt, esse certè non de-
 bent: vt est à viris doctissimis dispu-
 tatum, & legibus etiam Catholici Re-
 gis sancitum. Inter liberos autem ho-
 mines, nisi coniunctior aliqua neces-
 situdo intercedat, qualis est inter virū
 & vxo-

& vxorem, filium & patrem: statu-
 dum est iustum ciuile & publicum:
 quod iustum simpliciter dicitur, ex il-
 la æqualitate profectum, qua omnes
 ciues subsunt eiusdē immediati Prin-
 cipis potestati & imperio. Coequan-
 di sunt igitur Hispanis Indi, secun-
 dum simplicem & perfectam iustitiæ
 rationem: non solum in omni cōtra-
 ctuum & realium commutationum
 genere, sed etiam in actionum ini-
 quarum, iniuriarumque omnium fa-
 ctis factione. Atque hæc quidem, de
 essentiali vtriusque gentis æqualita-
 te sunt intelligenda. Nam, de acciden-
 tali quidem, in hoc ipso genere mo-
 ris, sequenti propositione disputa-
 bitur.

PROPOSITIO III.

Quod Hispanorum natio, Indicas
 gentes, ingenio, viribus, industria, ci-
 uili cultu, &, quod maius est, Chri-
 stianæ religionis, constanti & anti-
 qua professione, lōgè antecellat: non
 propterea Hispani, tantum sibi arro-
 gant, vt quemuis suæ nationis homi-

Quaestio IIII.

2.2.q.31. nem, quouis Indo, quauis in re præ-
 a.2.&.q. stantiozem iudicandum esse putent,
 161.a.3. & honore præferendum.

RATIO.

1.2.q.71. Nam, quod melius est secundū ali-
 a.3. cuius generis considerationem, hoc
 ipsum, qua ratione ad alia genera per-
 tinet; deterius esse contingit. Itaque,
 non quoduis animal est quouis lapide
 preciosius, etsi animalium genus, lapi-
 dum naturam excellat: neque quicun-
 que vir, cuiusque foeminae honore
 præfertur, etsi foemineo sexui, virilis
 dignitate præstet. Quia verò fortassis
 occurrunt Indorum nonnulli, tam bar-
 bari, tamque ex omni parte viles &
 abiecti, vt nullo prorsus honore digni
 videantur: quid de ipsis existimandum
 sit, & quid exhibendum, declarare
 oportebit.

PROPOSITIO IIII.

Honoris verum ius habent Indi;
 non solum infideles & barbari, sed
 ignobiles etiam & infimæ conditionis.
 Neq; id verò ita intelligendum est, hoc

cis

Quaestio IIII. 14

eis solum deberi, ne contumeliam ac-
 cipiant: sed etiam, ne per omissionem,
 debita ipsis reuerentia subtrahatur.

RATIO.

Si est apud Indos verum ius famæ, 2.2.q.129
 & rei familiaris, cur non erit etiam a.2.
 honoris, cum hæc omnia pertineant
 ad idem genus, temporalium & exte-
 riorum bonorum, quæ sub hominum 2.2.q.
 dominio continentur? Quemadmo- 129.a.1.
 dum igitur, nulli Indorum pecunia &.2.
 furripienda est, neque famæ detra-
 hendum, quantumuis ille sit fordi-
 dus & abiectus: ita etiam, neq; contu-
 melia est idem afficiendus, non modò
 verbis, aut signis euidentibus, sed
 neque importuno quidem silentio:
 quod vt famæ nocere solet, sic etiam 1.2.q.47
 honorem grauiter offendere potest. a.1.
 Vt verò, non commissione solum, id 2.2.q.73
 est, per conuitium & contumeliam, a.1.
 sed omissionem etiam debitæ reueren- 2.2.q.103
 tiæ, peccari posse contra viles homi- a.2.
 nes intelligatur: considerandum est, 2.2.q.25
 vulgarem hunc & communem honorem, a.1.
 neque solius virtutis testimoniū esse,
 neque

2.2.q.19. neque soli virtuti deberi, aut civili
 2.3. excellentiæ, sed naturali etiam præ-
 stantiæ humanæ naturæ: quæ prop-
 ter aptitudinem, quam habet ad vir-
 tutem, & propter insignem diuinita-
 tis similitudinem, digna est, quam ho-
 noremus, in vili etiam subiecto, & re-
 2.2.q.33. uerentia prosequamur. Quanquam,
 2.2. huius quidem officij omisso: nõ sem-
 per lædit iustitiam strictè sumptam,
 sed sæpè moralem solum honestatè.
 Cui excusationi, potest etiam acce-
 dere sequens consideratio: non, vt
 negligentes in officio simus, sed ne fa-
 cilè quenkam condemnemus.

PROPOSITIO V.

Multum refert, ad contumeliarum
 grauitatem perpendendam, & recom-
 pensationem præstandam, ingenia &
 mores Indicæ gentis cõsiderare. Quo
 circa, si qui Indorum parum sobrii
 sint, vel qui magis dolere soleant, quod
 pecuniolam amiserint, quàm quod
 acceperint alapam: ijs quidem grauis
 ex obiecto & genere cõtumelia, leuio-
 ri satisfactione poterit recõpensari.

R.A.

RATIO.

Minus fortasse probabitur hæc as-
 fertio, superficie tenus naturam & de-
 finitionē iustitiæ cogitanti: quæ, cum
 non varios animorum motus, sed ex- 1.2.q.64
 teriorum rerum æqualitatem respi- 2.2.
 ciat: vt tantundem pecuniæ restituit
 prodigo, quantum auaro: ita etiam si
 cætera sint paria, tantundem honoris
 debere videtur pusillanimi, quantum
 ambitioso, pro æquali in vtrumque il-
 lata contumelia. Quod igitur Indi,
 vel ex infita quadam modestia, vel 2.2.q.
 ex turpi etiam animi demissione, ne 161. 2. 15
 que honorem tanti faciant, quanti
 Hispani, neque dedecõris iniuria, ita
 grauitèr commoueantur: nihil fortas-
 se id referre iudicabitur, cum agitur
 de recõpensationis æqualitate. Ve- 2.2.q.58.
 rum, cum duplex commutatiuæ iusti- a. 10. &
 tiæ genus sit: quorum alterum circa q.62.a.1.
 res ipsas, alterum verò circa operatio-
 nes versatur: cum in neutro per se,
 aut personæ dignitas, aut voluntatis
 intensio consideretur: tamen per acci-
 dēs in eo genere, quod actiones mēsu- 1.2.q.73.
 randas suscipit, & personæ ratio que- a.9.
 dam

2.2.q.58. dam habenda est, & notabilis excep-
 a. 10. & sus voluntarij, vel inuoluntarij dili-
 q. 61. a. 2. genter obseruandus. Vt enim, offensi
 & .4. hominis excellentia, magno opere au-
 i. 2. q. 73. get contumelię grauitatem: ita etiam
 a. 9. conditio vilis, leuiorem reddit iniu-
 riam. Deinde vero, quò molestius &
 acerbis, cõtumeliam laturus, aliquis
 intelligitur, eò etiam grauius lædi cõ-
 setur. Itaque talis dedecoris ininriam,
 i. 2. q. 73. non ex vera virtute, sed ex animi de-
 a. 9. & .2. missione parui pendenti, leuis infer-
 2. q. 46. tur offensio, & facile redditur satisf-
 a. 1. factio.

QVAESTIO V.

N Indica lingua imperi-
 to sacerdoti, Sacramenta-
 les Indorum confessiones
 audire liceat.

In add. 3
 p. q. 8. a.
 6.

PROPOSITIO I.

Mortis articulus, vt alijs in legi-
 bus, ita hic excipiendus est: in quo,
 quibus

quibus sacerdos, non solum Indici ser-
 monis imperitus, sed qui neque vnus
 quidem verbi sensum percipiat, si
 quod speciale peccatum ex poeni-
 tentis nutibus intellexerit, absolu-
 tionem conferre poterit, cum non
 adest copia confessarij commodio-
 ris.

RATIO.

Hanc assertionem, sapientium com-
 sensu receptissimam, illa in primis
 ratio confirmat: quia non dimidia-
 tam à Deo veniam, is petit & sperat, 3. p. q. 86
 qui si posset, aut nihil tunc præter- a. 3.
 mitteret, quod ad confessionis inte-
 gritatem pertineret, aut meliorem
 omnia confitendi opportunitatem
 expectaret. Est igitur ipsi conceden-
 da Sacramentalis absolutio. Et qui- 3. p. q. 84
 dem, cum poenitentiae Sacramentum a. 3.
 ex attrito contritum faciat, neque
 semper adfit Eucharistię copia, vel
 vnctionis extremę: velle vt infir-
 mus, dubiæ contritionis pericu-
 lum subeat, destitutus absolutionis
 auxilio, videtur planè iniuriosum
 sacri-

facrilegium. Et si verò hæc doctrina, minus certa cuiquam appareret: tamen Christianæ benignitatis esset, eam potius opinionem eligere, quæ hominem in summo discrimine positum, Sacramenti præstanti virtute iuvandum, & muniendum arbitraretur.

PROPOSITIO II.

Ad ordinarium confessorij munus obeundum, mediocris quædam Indicæ linguæ cognitio, satis esse videtur: quæ omnia ferè percipiat, quamvis alicuius interdum vocis significatio subterfugiat.

R A T I O.

Quia moralis & humana hoc in genere diligentia, non anxia sollicitudo per clemētissimi domini præceptum, iniuncta nobis fuisse intelligitur: ob eam causam, neque doctissimus Theologus est necessariò quærendus, neque scrupulosa examinatione peccatorum numerus Mathematicè perscrutandus. Quamobrem, cum linguæ cognitio, sermonisq; dexteritas, ad illud ipsum pec-

peccata integrè intelligendi & examinandi genus pertineat: eadem in his mediocritas, quæ in alijs huiusmodi requisitis probanda est: præsertim apud Indos, ubi peritiores confessorij rarissimè inveniuntur. Atque hæc quidè certiora sunt. De alijs verò difficultatibus, quæ propter sermonis imperitiam, solent occurrere Indicis confessorijs, iudicent sapientiores: utrum sequentes propositiones possint pie utiliterque disputari, quo studiosius Indi Sacramentalè poenitentiam complectantur.

PROPOSITIO III.

Posteaquam poenitens, apud mediocriter peritum Sacerdotem ritè confessus fuerit, absolutionemq; perceperit, non tenetur eiusmodi confessionem repetere: etiam si in generali & confusè, tenui suspitione tangatur, ne quod fortassè peccatum præterierit confessorium, ob imperfectiorem Indicæ linguæ cognitionem.

Quæstio V.
R A T I O.

3.p.q.84
a.3.&.8.
&.10.&
q.88.a.1.
&.2.
In add.3
p.q.8.a.
5.

Nulla confessio valida, est necessa-
riò reiteranda: nisi fortè propter alicu-
ius casus reservationem; aut propter
alicuius religionis speciale statutum &
votum, quæ huius propositi nõ sunt.
Cum igitur, eam confessionem, quæ
fit apud mediocriter peritum sacerdo-
tem, aliquid ex lingue imperfectione
minus integrè fortasse percepturum,
validam esse demonstrauerimus: con-
uincitur sanè nõ esse necessariò repe-
tendam. Atq; hoc ipsum, ex inconue-
nientis illatione confirmatur. Neque
enim vllus esset repetendæ confessio-
nis finis, si huiusmodi exiguis timori-
bus, qui in generali & indistinctè se of-
ferunt, aditus aperiri deberet. Quis
enim non poterit speculatiuè nõ nihil
timere: ne fortè inter confitendū, ima-
ginatio confessarij fuerit aliò diuaga-
ta, per breuissimū saltè temporis spa-
tium, quo vnū aut alterū peccatū pro-
fertur? Cui deinde est semper omninò
certū & exploratū, in longiusculæ præ-
fertim cõfessionis discursu: an aliquā
affirmationē pro negatione, vel econ-
trā

Quæstio V. 18

trā, ipse poenitens per linguæ lapsum
propofuerit: vel sacerdos per inaduer-
tentiam, aut audiendi defectum intel-
lexerit? Quàm pauci præterea confes-
sarij, tantos habent in re Theologica
progressus, & in singulis conscientiæ
casibus, tantā discernendi facultatem
& prudētiam: vt de his nõ nihil timeri
nõ possit, an acceperint aliquid mor-
tale, pro veniali: & an species omnes
peccatorū, satis, non metaphysicè qui-
dem, sed moraliter distinxerint, & di-
iudicauerint? Longū esset, omnes tali-
ter timēdi occasiones commemorare.
Quod si his defectibus, cum notabiles
nõ sunt, neq; distinctè & separatim co-
gnoscūtur: per cõfessionis reiteratio-
nem nõ occurritur necessariò, sed per
suauē Diuini de cõfessione præcepti
interpretationē: idē erit iudicandū, cū
ex imperfectiori linguæ cognitione,
exoritur tenuis aliqua suspicio. Neq;
verò nūc de scrupulosis loquimur. His
enim timidioris cõsciētīę hominibus,
laxiores regulæ proponūtur; aliaque
adhibētur à sapientibus magis effica-
cia remedia. Cõmunior hæc fortasse

In add. 3
p.q.8. a:
4.

Quaestio V.

disputatio, confessionis Sacramentalis ab Indicis gentibus amplectendæ & amandæ causa haberi posse videbitur: quæ non ex particulari alicuius pœnitentis morbo & ægritudine, sed ex ipsius Sacramenti, ad Christianorum auxilium & consolationem instituti, suavi & benigna conditione, rationabiliq; & probata inter pios administratione defumitur. Nam cum

1.p.q.79 moralis solùm diligentia hîc à Theologia. & .i. logis requiratur: hæc autē, in quouis
2.q.2.a.3 humano negotio aliquã incertitudinem, propter materiæ contingentis
& .q. 91. conditionem, compati possit: effici-
a.3.&.4. tur profectò, tenues illas suspiciones,
& .q. 96. non prorsus excludi. Quia verò illum
a.1. casum excepimus, cum pœnitens se
2.2.q.45 paratim & distinctè recordaretur ali-
a.3.&.q. 47 . a. 9. quod peccatum, quod præterisse con-
& .q. 60. fessarium, timeret, aut dubitaret: de
a.3.&.q. hoc in propositione subsequēti oportet, vt differamus.
71.a.2.

PROPOSITIO IIII.

3.p.q.80 In eo casu, si qua fictio pœnitenti
a.4. cognita, non interfuerit, illud solùm
pec-

Quaestio V. 19

peccatum, quod sacerdotem latuisse intelligitur, aut dubitatur, erit repetendum, cum peritior confessarius occurrat: aut cum spes apparet fore, vt apud imperitiorem etiam, nutibus, vel circumloquutione crimen explicari possit.

RATIO.

Huius, inter confusam, & determinatam formidinem discriminis, est explicanda causa, vt præsentis doctrinæ veritas magis perspicua fiat. Atque, illud in primis intelligendum erit, hanc moralem considerationem & distinctionem, non hîc solùm, sed in alijs etiam quæstionibus, quæ ad mores pertinent, locum habere. Vt aliquod verò exemplum proferam: cum de charitate & eleemosyna disputatur, ita docemur; qui vnum aliquè ex plurimis indeterminatè, in extrema necessitate constitutum intelligit, illum non omnibus sua distribuere debere, vt ad indigentem tandem perueniat. Quòd si distinctè cognoscatur singularis ille homo, qui extrema

B 3 neces-

necessitate laborat, omnino subleuandum & reficiendum esse, ne nostra negligētia vel crudelitate pereat. Ob eam nimirum causam, quia illud esset durissimum & intolerabile, hoc verò cum diuinæ legis suauitate coniun-

1. p. q. 103. a. 6. Etius: vel, vt magis philosophicè disputemus, quia, cum actiones circa singularem versentur, quò magis determinata & singularis est obiecti cognitio, eò strictius obligat ad agendum, omissionisque periculum vitandum: quod eò plus amari videtur, quò facilius posset, promptiori remedio existente deuitari. Cuius rationis & exempli consideratio, aliquam, vt credo, lucem afferet propositæ distinctioni. Sed meminisse tamen oportebit, dubitationem & formidinem, de qua differimus, non solum de peccato distincto & de terminato non esse: sed neque circa notabilem quidem peccatorum partem versari. Rediret enim in eo casu talis dubitatio, in naturam suæ formæ: & quamuis confusa esset, equiualeret tamen distinctæ. Quo circa

ca subsequens propositio erit obseruanda.

PROPOSITIO V.

Quòd Indicus multos iam annos, sacramentalis pœnitentiæ beneficio caruerit, vel quòd Eucharistiæ percipiendæ præceptum vrgeat: non propterea confiteri potest apud sacerdotem, Indicæ linguæ tam ignarum, vt notabilem, & indistinctam confessionis partem intellecturus non sit.

R A T I O.

Nam, cum in omnibus iudicijs absque debita & sufficienti causæ cognitione, sententiam ferre, iniustum & temerarium sit: tum maxime in sacro conscientiæ foro, vbi cum sententiæ iniquitate, graue etiã sacrilegium coniungeretur. Decet autem in proposito casu, sufficiens causæ cognitio: non quia eiusmodi confessio, integra materialiter non est, sed quia est etiam, formaliter, vel interpretatiuè dimidiata, &

Questio VI.

imperfecta: cum neque poenitens no-
uerit, quid satis exposuerit, & signifi-
cauerit, quid verò reliquerit, & subti-
a . 6 . in
add. 3 . p . ta confusione & obscuritate, quid ab-
3 . p . q . 68
q . 9 . a . 2 . soluere debeat, quid verò retinere.

QUESTIO. VI,

STRVM, ab Indis
anthropophagis, Marty-
ris corpus deuoraturis,
occidi, conferat ad augendam ipsius
certaminis & victoriae gloriam.

PROPOSITIO I.

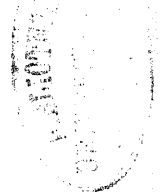
Tametsi hæc iniuria, non solum
agenti, sed etiam perferenti, insignem
quandam turpitudinem & indecen-
tiam inducat in genere naturæ: est ta-
men ipsius passio, honesta in genere
moris, atque in Dei gloriam referibi-
lis: non solum tanquam permissa, sed
etiam tanquam directè volita. In quo
1 . p . q . 19 .
a . 9 . 3 . p .
q . 47 . a .
10 . plu-

Questio VI.

plurimum differt à perpessione stu-
pri: quam oportet esse prorsus inuo-
luntariam, omniq; ex parte violen-
tam: vt meritoria sit patientia, eam in
iuriam tolerantis, ne fidei, vel charita-
tis grauior iactura fiat, 2.2. q. 64
a. 5. & q.
124. a. 4.

RATIO.

Facile probari posset à posteriori
hec assertio ex Martyrum exemplis.
Qui, cum feris obijcerentur, non mo-
do non exhorrebant eius deuoratio-
nis passionem, sed ipsam potius ex-
petebant & exoptabant. At verò san-
ctæ Virgines, comminantibus tyran-
nis stuprum, id cum molestissimè au-
dient, facile impetrabant ab omni-
potenti Deo: vt non ab animo solam
impudicam consensionem, sed à cor-
pore etiam turpem contactum auer-
teret: neque omninò templum Spi-
ritui sancto cōsecratū, tali flagitio vio-
lari permetteret. Quanquā, hoc quidē
ita timeri oportuisse, certius est, quā
vt probatione indigeat. Verum, vt
ad illud de anthropophagia reuertamur:
si cui multum interesset videretur,
C 5 tur,

tur, vtrum à belluis, an ab hominibus, Martyr deuoretur, vt licitè consentire possit tali perpeffioni, de eademque gaudere: illi, priusquam fundamentalem rationem explicemus, Diui Laurentij præclarum exemplum proponere possumus: qui, cum tyrannum inuitabat, vt affatam partem manducaret, ab humanæ deuotionis passione, minimè abhorrere videbatur. Atque hæc quidem facillè intelliguntur. Huius verò diuersitatis, inter stupri & anthropophagiæ passionem, est inquirenda radix: quæ non ita expedite inuenitur, sed illa tamen esse videtur, quòd in stupro quidem, interuenit mutua vtriusque actio, tametsi non æqualis. Quare, cum materia sit vtrique indebita, vterque peccat, nisi cogatur atque dissentiat. In anthropophagia verò; nulla propria & immediata patientis actio reperietur. Nullum igitur est, in eius iniuriæ passione voluntaria peccatum. Quemadmodum, ob eandem causam, nihil peccat innocens, cum mortem libenter patitur, si

I. p. q. 79
a. 2.
2. 2. q.
154. a. 1.

nihil

nihil cooperetur. Tam verò homicida, quam anthropophagus, quoniam, circa indebitam materiam actiue versantur, scelus intrinsecè malum committunt.

I. p. q. 48
a. 5.
2. 2. q.
142. a. 4.

PROPOSITIO II.

Est sanè laudabile, vt demonstrauius, velle deuotionis iniuriam, pro Christo pati. Sed, vt progrediamur vterius, illud etiam addendum est: cum vtrumque possit Martyr, & velle, & petere à Domino meritorie, vt scilicet anthropophagiam permittat, vel, vt ipsam auertat: magis tamen Deo gratum, & petenti merito rium fore, cæteris paribus, vt hanc iniuriam Martyr perferre cupiat, quàm si ipsam auerfetur.

I. p. q. 22
a. 2.
I. 2. q. 19
a. 10. &
q. 79. a. 1.
& 4.
2. 2. q. 19
a. 6.

RATIO.

Ad propositam assertionem confirmandam, illud statim argumentum occurrit: si pati pro Christo, gloria dignum est, quò grauior, crudelior & terribilior fuerit passio, eò præstantius esse meritum, illustrioremque Martyrij triumphum. Sed quoniam pati, instrumentum

I. 2. q.
114. a. 4.

Quæstio VI.

mentum quidē perfectionis est, non ipsa essentialis perfectio, facillimē dissolui posse videtur, præcedens argumentatio. Neque enim medicina eò præstantior est, quo maior, sed quò magis attemperata sanitati. Verùm,

1.2.q.55.
a.3.
2.2.q.27
a.7.&.q.
124.a.5.
&.q.174
a.2.

PROPOSITIO III.

Maioris erit plerunque meriti, si Martyris viui caro, ab anthropophagis, moræ impatientibus, tanquam à feris deuorari incipiat, quam si hanc ille iniuriam, post mortem perpetiatur.

1.2.q.25.
a.3.&.4.
&.q.71.
a.6.

R A T I O.

Non, quòd actus exterior, interiori, essentialē bonitatem, aut malitiam

Quæstio VI.

23

tiam addat: sed quia plerunque fit, vt exteriori actione, aut passione exardescat animus, voluntatisque conatus intendatur. Quanquam, non deest omninò exterior etiam actus talia passuro post mortem: cum præfertim cædes etiam ipsa, via quædam fit, & præparatio ad deuotionem, atque idem moraliter actus, iã inchoatus censeri possit. Verùm, vt exterior operatio solet augere voluntatis intentionem, ita etiam, quò magis exteriorius perficitur & consummatur, eò etiam magis voluntatem incendit & inflamat. Quàmobrem, cæteris paribus, magis diligere & mereri intelligitur, qui illam tam grauem iniuriam, suis ipse oculis sibi viuenti inferri cernit, quam qui inferendā expectat, postquam fuerit occisus. Atque hæc quidem, de essentiali merito, cui essentialē præmium correspondet, disputata sunt.

1.p.q.95.
a.4.

PROPOSITIO III.

Aureolam verò, quæ præmium accidentale est, illustriorem consequetur,

tur, cæteris paribus, qui deuotionis iniuriam pertulerit, siue uiuus, siue mortuus, quàm qui nihil eiusmodi passus fuerit: quamuis hoc anthropagiæ pro Christo perferendæ certamen, vehementer expetiuerit & exoptauerit.

R A T I O.

Si sanctos quosdam Confessores, qui Martyres fieri multò ardentius concupiuerint, quàm ipsorum Martyrum nonnulli, aureolam tamen huius triumphus non obtinuisse certum est, quamuis essentiali talis voti præ-

1.2.q.19. mio, defraudati non fuerint: manifestè colligitur, in aureola concedenda, exterioris passionis rationem potissimum haberi. Hæc igitur eadem ratio

In add. 3 p. q. 96. habebitur, in eiusdem aureolæ dignitate augenda, & exornanda. Quibus

13: enim ex causis vnumquodque existit, eisdem ex causis præstat & excellit.

QVAE-

QVAESTIO VII.

Verum, is iniustitiæ officio satisfaciat, qui pro pecunia, quam Indis eripuit, restituit Christianæ doctrinæ prædicationem.

PROPOSITIO I.

Pauperum, pro ignotis dominis successio, non est apud infideles Indos sic necessaria, ut non liceat aliquando debitori, alias restituendæ pecuniæ rationes sequi: vel ad Indicæ Reipublicæ utilitatem, vel ad aliud virtutis officium, quod ignotus dominus intendisse credatur.

R A T I O.

Si iure naturali constaret, hæc pauperum pro ignotis dominis substitutio, infideles profectò Indos complecteretur. Verum, cum iuris positui sit, atq; à Summo Pontifice, subditorum

ditorum non apparentium bona, iure optimo distribuite, profecta fuerit: nihil est, quod infideles Indos cōprehendat, qui sunt extra Ecclesiæ potestatem. Neque verò, quod infidelium debitor, Christianus sit, ob eam rem, ad hanc de pauperum successione præferenda legem, se obligatum existimabit: si ipsius legis institutionem, & vim, non tam subiectioni debitoris, quam creditorum inniti consideraue- rit. Quamobrem, si debitor quidē, esset infidelis, incerti verò creditores, essent Christiani, pauperibus Christianis ille, ignotorum pecuniam restituere deberet, hanc Summi Pontificis, pro subditis fidelibus sententiam, & piam dispositionem sequutus.

PROPOSITIO II.

Certo restituendæ pecuniæ domino non inuento, nisi huiusmodi incerta bona alio modo rependendi, lex aliqua iusta, vel rationabilis consuetudo vigeat apud infideles Indos: restitutionis officio satisfaciet, qui talem pecuniam, in necessarium eisdem barbaris

baris Euangelizantium victum contulerit.

R A T I O.

Cum formalis incerti domini voluntas non apparet, interpretatiua eiusdem intentio, quæ proximè accedit ad expressam voluntatem, iure naturali sequenda est. In maximam verò suorum ciuium, vel eiusdem nationis hominum vtilitatem, Indicum pecuniam expendi voluisse, est interpretandum. Iustè igitur ea bona, in Christianæ doctrinæ apud Indos prædicationem conferentur: qua nihil vtilius illis hominibus exhiberi potest. Quamquam, in hac quidem voluntatis interpretatione, est adhibenda moderatio quædam & distinctio. Nam, si infidelis negatiuè is fuerit, cuius intentionem ignoramus: non imprudenter interpretabimur, sic ipsum sua bona expendi voluisse. Quod, si in statu infidelitatis positus, dominus pecuniæ decesserit, huic interpretationi locus non est: cum ab Euangelicæ religionis propagatione, se illè, alieno animo esse

D decla-

2.2.q. 60
a.4. & q.
100. a. 6.

declarauerit. Reliquum autem erit, vt ad temporalem conciuuium vtilitatē, restitutionem conferendam esse intel ligamus.

PROPOSITIO III.

De ignoti domini pecunia, supe riora proposuimus. Notus verò resti tuendæ pecuniæ dominus, etiam si Euangelicæ prædicationis audiendæ, 2.2.q. 26 tam graui necessitate laboraret, vt ei 2.5. quemuis, cum suo etiam incommòdo, & sumptu subuenire oporteret: tamē non esset ille, priuata cuiusquam au ctoritate cogendus, vt suam pecuniã, in Christianæ doctrinæ prædicationem impendi pateretur.

R A T I O.

Nam, tamen si propter Euangelicæ doctrinæ ignorãtiam, is periturus sit, prædicatorem tamen accersere, & ale re, ex iustitia quidem non debet, sed solum ex charitate, spirituale bonum diligēte. Non est igitur, eo incōsulto, ex furtiua pecunia prædicator condu cendus. Ad charitatis enim spiritualia munera

munera, nō sunt cuiusquam opes, per priuatam auctoritatem, inuito domi no alienandæ.

PROPOSITIO IIII.

Et, ne pietatis prætextu, locum ali quem iniustitiæ relinquamus, intelli gendū est: nō ideo Indorum bona, in prædicationis vsum, aliò qui pium, di stribuere licere, propria priuati homi nis auctoritate: quia, si illa domini re ceperint, ad ebrietatē, flagitia, sacrile gumq; idolorū cultū, ipsa collaturi es se credantur.

R A T I O.

Prohibitum est homini priuato, ne, 2.2.q. 62. ob eam causam, cuiusquam bona diri a.8. piat. Ergo, nō esteidem concedendū, vt postquàm prædatus fuerit, pietatis colore, rem alienam retineat: aut elee 1.2.q. 66 mosynis ex latrocinio largiendis, be a.4. nignus & liberalis videri studeat. Huius verò argumentationis vis, et- 2.2.q. 31. si non vbique certa sit, in ea ta a.3. men restitutione, quæ, non prop- 3.p.q. 68 ter necessitatem retinentis, sed pro a.5. pter ipsius expoliati bonum, vel

omittitur, vel in aliud tempus differ-
tur, videtur planè necessaria. Nam, vt
2.2.q. 57 gladius, furioso restituendus non est,
a.2.&.q. ita etiam, si commodè fieri poterit, au-
62.a.2. ferendus erit eidem, quousque resipif-
cat. Verùm, his duabus propositioni-
bus, quas proximè disputauimus, obi-
ijci quædam possunt: quæ nisi expli-
centur, afferent imperitis difficulta-
tem. Nam, si furioso gladium eripere
oportet, cur non etiam (inquies) pota-
tori poculum eripiam, flagitioso, in-
centiua libidinis, idololatræ, impium
sacrificium? Deinde, si ab eo medicus,
2.2.q. 71 laboris stipendium iustè exigit, quem
a.4. inuitum & repugnantem inuisit, vt
periculoso morbo liberaret: cur non
etiam sustentationem, iustitiæ nomi-
ne, ab eo exigit prædicator, quem au-
dire nolentem docuit, & tenebris infi-
delitatis obæcatum, Euangelij luce
illustrandum curauit? An spiritualia
bona, minoris æstimanda sunt, quàm
temporalia: vt quod pro his, ab inuitis
2.2.q. etiam soluitur, pro illis, non nisi à vo-
100. a.3. luntarijs auditoribus, aut post baptis-
mum iam obligatis exigatur? Hæc au-
tem

tem obiectio, planè conuinceret, si tē-
poralium bonorum acquisitio, & con-
seruatio, tam esset in hominis potesta
1.2.q. 66 te, Diuinum auxilium non reijciētis, a.3.&.q.
quàm est acquisitio & conseruatio bo
75. a. 2. norum spiritualium. Sed, quoniam in
&.q. 73. temporalibus magis indigemus auxi-
a.8. lio mutuo, quàm ad euitandum pecca-
2.2.q. 33. tum, quod nisi voluntarium sit, pecca-
a.3.&.q. tum non est: ob eam rem, quod atti-
32.a.3.& net ad eiusmodi operam præstadam,
q.43.a.1. vrgentiùs requisita multis in casibus,
&.q. 71. et si minùs vtilis, minùsque principa-
a.1.&.q. liter per charitatem intenta cura, no-
73.a.3. bis incumbit, salutem proximorum
corporalem tuendi, quàm providendi
eorundem saluti spirituali. Quocirca,
cùm ab aliorum peccatorum exequu-
tione, neminem per vim remouere
debeamus: eum tamen, qui se ipsum,
aut quemuis alium interficere, aut læ-
dere corporaliter vult, repugnantem
etiam coercere, & possumus, & debe-
mus: nos trique laboris precium va-
lemus exigere, si grauem & diuturnā
2.2.q. 65 operā indigēti, & potenti retribuere
a.3. &.q. præstiterimus.
71.a.4.

PROPOSITIO V.

Verum, in eo etiam casu, quo in corporalem suam perniciem, aut aliorum, Indicus sua bona insumpturus videretur: non esset iusta restitutio, ad alendum Euangelij praedicatorē, inuito domino, pecuniam conferre.

2.2.q. 62 Sed quousque quidem appareret
a.5. spes, integram rei dispositionem domino conseruandi, esset in tuto collocanda pecunia. Quod, si commodior restituendi opportunitas, prudentior expectari non posset: in temporalem eiusdem domini vtilitatem aliquam, nemini nocituram, potiusquam in spiritualem, ipsius bona reperiendi oporteret.

RATIO.

Qua in assertionem, cum alia perspicue consent, ad hoc tamen vltimum probandum, non inde argumentum sumemus: quia restitutio, cum actus iustitiae sit, summam aequalitatem intendentis & spectantis: vt maxime ad identitatem accedit, ita est etiam,

2.2.q. 62
a.1. & 2.

etiam maxime iusta. Quare, si idem numero restituere quis possit, non factis est, reddere idem specie. Quod si, idem specie tradere valeat, non satisfacit, offerendo idem solum genere, & rerum ordine: & multo etiam minus licet, inuito creditore, ordines ipsos rerum commutare. Conuincit quidem haec ratio, per bona inferioris speciei, generis, & ordinis, non fieri iuste restitutionem: sed per superiora, quae non modo equant, sed etiam superaddunt, restituendum non esse, non conuincit. Ex communi igitur hominum aestimatione, est potius argumentandum: qui bonis spiritualibus & aeternis, temporalia, & corporalia praefereunt: quae, quoniam sen-

sibus magis percipiuntur,
ideo magis cognoscuntur,
& amantur.

1.p.q.49
a.3.

D 4 QVAE.

Quaestio VIII.
QVAESTIO VIII.

Verum apud Indos, non
intelligentes grauiora &
firmiora argumenta, qua
ad illorum infidelitatem refellen-
dam, & fidem veram confirman-
dam adhibentur, liceat leuibus &
imbecillis rationibus agere.

PROPOSITIO I.

Cum falsum aliquid afferre, siue
1. 2. q. confirmandæ, siue defendendæ Chri-
100. a. 5. stianæ doctrinæ causa, non officio-
2. 2. q. 43 sum mendacium sit, sed graue sacrile-
2. 7. & q. gium: tum verò, aliquid prorsus du-
113. a. 2. bium, & ex vtraque parte pariter in-
certum excogitare, pro illa ipsa con-
firmatione, vel defensione, est insignis
imprudentiæ,

RATIO.

2. 2. q. 189 Quam impium sit, hac in re, princi-
2. 9. pia falsa proponere, vel fictis & falla-
cibus

Quaestio VIII. 29

cibus argumentationibus disputare,
primæ illius & infinitæ veritatis di-
gnitas & maiestas declarat: quæ pro
suis mysterijs manifestandis, nullius
indiget mendacio: neque si maximè
indigeret, quod omnino impossibile
est, repugnantem & inimicam falsi-
tatem adhiberi vellet. Longè verò
aliud, Deo tribuere videtur, qui dum
Dei partes agit, diuinoque Euangeli-
zandi munere fungitur, aliquid fin-
git & mentitur: quasi is, pro cuius no-
mine pugnat, mendax etiam sit, ta-
libusque figmentis, aut propter impo-
tentiam indigeat, aut propter mali-
tiam delectetur. Sed nihil præterea,
totaliter dubium, & indifferens ad-
ducendum esse, hac ratione conuin-
citur: quia taliter dubia & anceps ar-
gumentatio, neque assensum, neq; dis-
sensum suapte natura generat. Quid
autem magis ridiculum & inane,
quàm, vt dum rem maximi momenti
persuadere vis: tale mediū adhibeas,
quod nō magis suadeat, quàm dissua-
deat? Neque verò otiosum tantum-
modo istud est, sed in Christianam
D 5 doctri-

doctrinam, valde etiam contumeliosum. Vt enim, cum in alicuius hominis laudem id adducitur, quod non magis laude, quam vituperatione dignum apparet: talis commendatio, species quaedam est irrisionis & contumeliae: ita etiam, dedecore & contumelia videtur affici nostra religio, si eo demonstrationis genere prorsus ancipiti & futili commendetur. Atque id quidem, si dubitatio solum quaeratur. Nam, si determinatus assensus quaeritur, iam hoc ad fallaciam & deceptionem spectat, ex dubio principio certius aliquid colligent. Quam vero sit omne falsitatis genus, in hac materia sacrilegum, satis est, ut existimo, superiori argumentatione conclusum.

PROPOSITIO II.

Non solum abstinendum est, a sophisticis & fallacibus argumentis, sed neque dissimulandum quidem, si quis Indorum, principaliter eiusmodi rationibus, ad Christianam doctrinam suscipiendam moueri videatur.

R A

R A T I O.

Duplex esse potest eiusmodi error, vel talis, ut fidem tollat, formali credendi ratione sublata: vel, ut fidem quidem compatiatur, sed ad ipsam tamen expellendam, aditum patefaciat. Quorum vtrunque malum, remedio celeriter indiget: cum in altero quidem certum exitium sit: in altero vero certum labendi periculum. Si quis igitur in actu exercito credit, non quia; Deus Ecclesia proponente reuelat, sed propter quorundam auctoritatem, vel propter quamuis aliam causam: is, cum re vera infidelis sit, est omnino ad rectam sanamque fidem reducendus. Sin autem, non ita grauis sit error: veluti cum in actu signato, propterea putat fidem Christianam, euidenter credibilem, omnibusque amplectendam manifeste demonstrari: quia Christiani quidam milites, Indos quosdam infideles, armis expugnarunt & subiecerunt: ut victoribus Deus propitius fuisse, ipsorumque religionem victoria confirmasse, aliquibus videatur: quis hoc argumento, ad probabilitatem

for

remque deceptionem suspicari inciperent.

PROPOSITIO III.

1.2.q.101 Similis impietatis, aut indiscretionis esset, velle Indis infidelibus, 2.2. q. 1. ex ipsis fidei principijs, euidentem sanctę doctrinę credibilitatem demonstrare: aut ex reconditori sublimiori que Philosophia, barbaris illis, non inaudita solum & ignota, sed ridicula etiam, & minimę intelligibili.

RATIO.

1.p.q.84 Nam, si rectę argumentantem, oportet ex notioribus ad ignorata procedere, conclusionesque inferre ex eiusdem generis principijs: cum fidei mysteria, naturaliter hominibus inuentia sint, & obscura, neque ab Indis recipiantur: illę verō Philosophię institutiones, tam longę absint ab eorundem barbarorum notitia & imaginatione: quam tandem lucem afferet eiusmodi disputatio, aut quid tandem persuadebit?

PRO

PROPOSITIO V.

His igitur Christianę doctrinę confirmandę modis, artificijsque inanis reiectis, sic intelligendū est: neminem qui mentis compos sit, tam rudi esse & barbaro ingenio, vt capere non possit, euidentes quasdam de fide credenda persuasiones.

RATIO.

Esset enim ille in desperationis statu positus, dum vinceret: cum saluus esse nō possit, nisi crediderit: credere verō prudenter non possit, nisi causas credendi sufficientes habuerit, idoneasque credibilitatis rationes percepit.

PROPOSITIO VI.

Et si verō, cuilibet barbaro, euidenter demonstrari possit, hęc ipsa, de qua loquimur, Christianę doctrinę credibilitas, euidenterque conuinci falsitas obiectionum: licebit tamē, & ad confirmandum, & ad refellendum, adhibere probabiles argumentationes. Quanquā, admoneri auditores oportebit

tebit

Quaestio VIII.

tebit, non ijs potissimum rationibus
 inuitendum esse, sed multò fortiores
 & euidentiores alias existere: quas,
 1.2.q. 57 cum viri probi & sapientes intelligat,
 2.2.&.q. barbara tamen & imperita multitu-
 93.a.6. do, vel propter obtusam intelligendi
 2.2.q.15 vim, vel propter auersi animi prauita-
 2.1.&.2. tem, non tam facilè percipere, aut nõ
 ita libenter auscultare solet.

R A T I O.

Certior est hæc Conclusio, quàm sit
 illa scholastica quæstio: vtrū opinio,
 1.2.q. 67 scientia, & fides se vicissim excludat,
 2.3. an aliqua ratione simul consistere pos-
 sint. Quamcunque enim, ea de re sen-
 3.p.q. 84 tentiam sequamur, probabiles tamen
 2.7. rationes in Christianæ fidei confir-
 matione, suscipere, completi; de-
 bebimus: nõ quòd quicquàm desit Di-
 uinæ auctoritatis firmitati, sed quòd
 imbecillam subiecti dispositionem re-
 fici multis modis & adiuuari, pium &
 vtile sit. Apud eos verò, qui neque fi-
 dem de rebus diuinis acceperunt, ne-
 que scientiam de credibilitate conse-
 quuti sunt, confert ea probabilitas,
 tanquam

Quaestio VIII. 33

tanquam remota quædam inducendæ
 fidei dispositio. Vt enim, minùs lon- 2.2.q.98.
 gè abest à fide, qui dubitat, quàm qui 2.4.
 adhæret errori: ita etiam propius ac-
 cedit ad credendū, qui opinatur, quàm 2.2.'q. 28.
 qui dubius est. Atque, si in sola opi- 2.1.
 nione, quæ eiusmodi probabilibus ar-
 gumentis gignitur, persistendum ar-
 get: non tantopere expèdieret, tali ge-
 nere argumentationum cum Indis
 agere, pro confirmatione fidei, quæ ni-
 hil patitur dubium & formidolosum.
 Sed, quoniam probabilitas illa, vt re-
 motior quædam præparatio sumitur,
 atque ad certitudinem tandem diri-
 gitur: propterea, quicquid ad fidei cõ-
 firmationem confert, siue manifestū
 siue probabile, siue coniunctius, siue
 distantius, non est id profectò cõtenti-
 endum.

PROPOSITIO VII.

Sed, vt hanc disputationem cõclu-
 damus, illud explicandum erit, quod
 alicui posset videri dubium. Si Indi
 conuertendi ad fidem, magnoperemo-
 ueantur vita & exemplo Prædicato-
 ris

ris: qui vir bonus & integer videtur, cum improbus & impurus sit, an oporteat eam passiuam deceptionem remouere. Minimè id quidem: sed generaliter docendum erit, doctrinam Christianam ab Apostolis & viris apostolicis sanctissimis prædicatam fuisse & prædicari: quorum vita credibilem facit ipsam prædicati verbi veritatē.

R A T I O.

Nam, formaliter quidem & per se, verum est hoc medium persuadendæ Christianæ religionis, vita scilicet prædicatorū, omni virtute, morumq; integritate præstans: quamuis in alius priuatæ personæ existimatione, auditores materialiter & per accidens falli contingat. Error autem materialis, nihil obest fidei, quemadmodum neque religioni: vt patet in eo, cui volenti Eucharistiam colere, hostia non consecrata proponitur: adoranda: in cuius cultu, materialiter quidem decipitur, sed formaliter tamē, verum actum religionis exercet.

QVAE-

QUESTIO. IX.

Vtrum, aliquod secreti sigillum seruare debeant Idolorum sacerdotes, ad fidem Christianam conuersi: qui ex antiqua Indicę gentis consuetudine & disciplina, spontaneas & secretas de occultis criminibus confessiones audiebant.

PROPOSITIO I.

Quāuis illā infidelium confessionē, puram fuisse fingamus ab omni superstitione Gētilica: & eo cōsilio factam, vt animi submissione, pudorisq; patientia naturę auctore, placatiorem redderet: aperienda tamen ipsa & denuntiāda esset, si pro Reipublicæ, vel fratris læsuo incōmodo vitando, criminis auditu deteetione opus esse videretur.

R A T I O.

In add. 3.

Nihil enim est in tali infidelium confessione supernaturale, cuius causa 2.

E 2 eius

2.2.q.10.
a.2.

1.2.q.54
a.2.&.q.
57.a.2.

2.2.q.1.
a.3.

3.p.q.84
a.7.

In add. 3.

p.q.6.a.

Quaestio IX.

- eius sigillum, inuiolabile censendum
2.2.q.11. fit. Naturalis autem ordo, Reipublicæ
a.4.&q. salutem, priuatæ cuiusuis existima-
33.a.7.& tioni præfert : & innocentis potius
q.68.a.1. quàm nocituri, rationem haberi vult.
&q.70. Neque verò, cum ea, de qua loquimur
a.1. Gentilica confessione, illa est confe-
3.p.q.67 renda, quæ inter fideles, cum deest co-
a.3. pia sacerdotis, fit nonnunquam apud
In add.q laicum. Quæ, tametsi Sacramentum
8.a.2. esse, sine detestabili errore existimari
non potest : quia tamen, ex desiderio
2.2.q.7. Sacramentalis confessionis fit, eius-
a.1. demque imitatio quædam est, & dif-
In add.q positio, non erit apud quenquam de-
11.a.3. tegenda.

PROPOSITIO II.

- Illius Gentilicæ confessionis secre-
tum, si recta intentione, conuenien-
tique modo fieret : non est improba-
bilis opinionis, ita fideliter seruari
oportere, vt neque ex præcepto etiã
2.2.q.33. superioris, punitionem cogitantis, vel
a.7.&q. ipsi, vel cuiquam alteri, esset, à confes-
70.a.1. sario detegendum.

RA-

Quaestio IX.

35

RATIO.

Lex seruandi secreti, quod, sine cuiusquam præiudicio, vel incommodo, ad remedium, auxilium aut consolationem committitur : eò debet esse certior, & vniuersalior, quò grauior est & frequentior necessitas, aut vtilitas huius mutui beneficij ab hominibus percipiendi. Quod, cum ad ipsorum hominum infirmitatem & miseriam subleuandam, leniendam tristitiam, ignorationem, expellendam, fuerit per diuinam prouidentiam, magnopere indigenti, laboranti que naturæ concessum : vt sufficienter tali necessitati consultum fuisse videatur, non existimandum est, hoc esse graue onus adiunctum, vt sine vllius doli suspitione, aut quauis alia speciali obligatione, apud iudicem puniturum, tale arcantum sit reuelandum. Quis enim non videt, hoc timore plures, à rerum occultarum syncera communicatione fuisse deterrendos? Ex quo fieret, vt multa corporis, & animi mala, remedio carerent, deterioraque existerent : que si tutus pateret, prudentis, salu-

E 3 tarifq;

rarisque consultationis aditus, vel auferrentur omninò, vel redderetur certe leuiora. Quòd autem in illa confessione, quam moraliter bonam & superstitionis expertem esse fingimus: nulla seruandi secreti commendatio, vel mentio facta fuerit: non propterea minùs fideliter erit seruanda & contegenda. Nam, ex eius confessionis fine, materia, & modo, implicita quædam silentij fides & promissio interfuisse colligitur: cum & de occultis sermo fuerit: clamque & obtinendi remedij causa, poenitens crimina patefecerit.

PROPOSITIO III.

Hactenus quidem, conditionaliter, & ex suppositione loquuti sumus de confessione Gentilica. At verò confessio, quæ apud Indicos idolorum cultores in vsu erat, & fortassè modo etiam est, nulla ferè speciali secreti custodiendi obligatione, quæ ex humana fidei vinculo procedat, astringit confessarium,

RA:

RATIO.

Impia, superstitionis plenam esse aiunt, Gentilicam illam confessionem. Illud fortassè in primis, Indi cõfitentur & dolent, quòd idola negligentius coluerint: & tota ferè fabula, in dæmonis cultum, & obedientiam refertur. Si quod autem in materia morali peccatum, cõfessi fuerint, haud scio, an eius secreti fidem probabiliter sperent, aut constanter exigat à suis confessarijs: quos medaces & perfidos, atq; ab omni humanitate alienos esse cognoscunt. Etsi verò Gentilici cõfessarij, essent maxime in suo genere veraces, suamque fidem obstrinxissent perpetuo silentio: liberos tamen ipsos redderet, exercitum in tali cõfessione peccatum & praticata superstitio: vt, & possent, & deberent omnem culpam, iudice præcipiente detegere. Nam, cum de peccati remedio consulere, sit res utilis & necessaria, atq; ob eam rem fideli silentio digna: peccati tamè coadiutores, aut testes & cõscios, nihil ad remedium profuturos adhibere, supplicium potius meretur, quàm silentij beneficium.

E 4 PRO-

PROPOSITIO III.

Atque, superius quidem proposita & disputata, intelligenda sunt de secreti vinculo, quod ex fide data procedit, veritatisque virtute continetur. Nam, quod ad alias tacendi obligationes pertinet, certum est, quatumvis impia, & sacrilega fuerit illa confessio, plures tamen casus existere: in quibus lex iustitiæ, vel charitatis obliget ad ipsius confessionis, rerumque in ea commemoratarum silentium: in quibusdam quidem, determinatum, in quibusdam verò, generale & perpetuum.

RATIO.

Vnum, aut alterum exemplum subijciam, explicandæ huic assertioni necessaria. Atque, ut infidelitatis, & id genus criminum detegendorum rationem, exactiori sapientium explanationi relinquam. Si nouerit supersticiosus ille confessarius, Gentiliæ ceremoniæ complicem, iam emendatum, à cæteris criminibus, quæ confitendo detexerat: tunc quidem tenetur ex chari-

charitatè: simulque etiam ex iustitia fratrem non prodere: nisi & scelus aliquod, eiusmodi sit, quod ad aliorum exemplum puniri vtiliter possit, & ipsi accusatori speretur non defutura probatio. Quod si à iudice legitime procedente, ad testimonium ferendum accersatur: non omnia illa scelera, quæ audiuit, temerè sibi profunde esse intelligat: sed ea solum con- testanda, quæ semiplena probatione, vel æquiualehti coeperint esse nota. Nam hæc quidem, propterea iure celare non potest, etsi promiserit, quia tale pactum propter finem turpem, cum iniquum fuerit, & præiudiciale superiori, fuit irritum & inane. Quamquam, hoc ipsum, si ad ea, quæ charitatis, vel iustitiæ lege tacere oportet, referatur: cum non fuerit intrinsecè & formaliter illicitum, non erit inuaidum, Ex quo sanè colligitur, eum qui temerè talia prodiderit, non peccare solum contra charitatem, & alienæ famæ tuendæ iustum officium, sed etiam contra specialem fidelitatis obligationem.

PROPOSITIO V.

Omissis generalibus alijs, de secre-
ti fide seruanda, proximique fama
sanctè tuenda regulis, quæ nostræ dis-
putationis non sunt: illud, quod spe-
cialem hîc difficultatem habet, non
prorsus intantum relinquemus: mul-
tùm interesse in huius ipsius quæstio-
nis, occurrentiumq; circa eam casuum
resolutione: vtrum ante baptismum,
vel postea, superstitiosus ille cõfiteus
commiserit peccata, quæ fatetur.

R A T I O.

Nam, cum duo genera criminum
humano iudicio puniendorum, distin-
guenda sint: alterum circa civiles mo-
res, alterum verò circa ipsam religio-
nem, politiamque Christianam: duo
item fori sint recognoscendi; Eccle-
siasticus, & Regius: in neutro ipsorum
puniri iure possunt peccata olim an-
te baptismum commissa, si ad infide-
litatem Regia lege non prohibitam
pertineant, neque formalem & dire-
ctam Christianæ religioni blasphem-
iam, aut iniuriam intulerint. Quæ
verò

1.2.q. 87

2.1.

2.2.q.10.

2.8.

verò non solum contra politicos mo-
res, sed cum formali etiam, & expref-
sa Christianæ religionis obtrectatio-
ne & contumelia, fuerunt perpetra-
ta in illo infidelitatis statu, scilicet
ante baptismum: poterunt fortasè
celari apud forum Ecclesiasticum, di-
recta & ordinaria potestate procedès:
sed nõ tamen apud civilem iudicem,
cuius potestati & sententiæ, non fuit
subtrahenda per baptismum, illorum cri-
minum punitio & quæstio: tametsi
Christianæ benignitatis sit, ea in bap-
tismi gratiam obliuisci, & condona-
re. Quòd si, hoc iudex, aut commodè
non possit, aut nolit: testi quidem nõ
licebit, aliquid eorum reticere, quæ
iuxta communes leges, à feuerò,
& nihil remittente prætorè,
fuerit interrogatus.

2.2.q.12.

a.2.

2.2.q.10

a.9. & 10

& q. 60.

a.6.

2.2.q.67

a.4.

QVAE.

QVAESTIO X.

QUAM plures Indis gra-
tia, indulta & priuile-
gia, circa ieiunia, festos
dies, & alia huiusmodi, fuerint à
Summis Pontificibus, benignè con-
cessa: an liceat Indicis Parochis,
apud populum talia reticere, & ex
communi prorsus iure, cum subditis
agere.

PROPOSITIO I.

Non tam latè patet eiusmodi pri-
uilegiorum licentia, quantum indo-
ctiores fortasè sibi persuadent.

RATIO.

1.2.q.96. Nam, quod de Ecclesiasticis præ-
2.2.&3. ceptis Doctores admonent: ijs Ecclē
2.2.q. siæ determinationibus, non omnem
147.a.4. Diuinarum legum latitudinem com-
prehendi: hoc ipsum de priuilegijs
non

non minùs, sed multò etiam magis
fentiendum est. Admonendi sunt igitur
Indi: eo priuilegio, quo permittun-
tur, sextis tantùm in Quadragesima
ferijs ieiunare, ab illa Diuina lege exē-
ptos non fieri: qua, non solùm come-
sationes vitare, sed carnem etiam spi-
ritui repugnantem, ieiunijs affligere,
& ad castitatem constringere iube- 1.2.q.63.
mur. Pòterunt illi quidem, in hoc ie- a.4.
iunij genere, quod diuinitùs iubetur,
Ecclesiasticę abstinentiæ dies, formã,
& modum non obseruare, si vti suo
priuilegio velint: sed omnino tamen,
cùm tentationis necessitas vrget, ne-
que remedium aliud suppetit, ieiunan-
dũ est, & huius afflictionis lacrymis,
excitatus ignis extinguendus. Neque 2.2.q.
minùs oportet, Diuini de oratione 147.a.3.
præcepti meminisse: à cuius frequen-
tia, non proptereã immunes reddun-
tur, quòd, præter Dominicòs dies, &
alios perpaucos, à festorum obserua-
tione Ecclesiastico priuilegio liberen-
tur. Quòd verò, hæc orationis & ieiunij
præcepta, quæ affirmatiua sunt,
non pro semper suapte natura obli-
gent

gent, non tamen ob eam causam sunt raro ab Indis adhibenda: cum non rara, sed quotidiana ferè humanæ imbecillitatis necessitas, crebrò postulet talia remedia. De pœnitentiæ autem, & Eucharistiæ Sacramentis, similiter ex 3.p.q. 80
a. 10. & Diuini præcepti vi & obligatione suscipiendis, cum necessitas urget, prudenter etiam admonerem: si quod hoc in genere privilegium, Indis concessum fuisse, intelligerem. Sed concessionem tamen eiusmodi, nullam vidi: quanquam consuetudinè esse scio in quibusdam parochijs, vt propter infidelitatis suspicionem, à sacra Eucharistiæ communionem Indi repellantur.

PROPOSITIO II.

Hæc igitur ex diuino iure fuerunt commemoranda. Sed, vt ad humanarum legum considerationem descendamus. si privilegium Indicum, sufficienter promulgatum, & vsu etiã receptum, paulatim in desuetudinem abire, atque sine vi & fraude cœperit abrogari: non oportet, vt id Parochus Indis in memoriam reducat.

R A-

Huius dissimulationis æquitas, per- 1.2.q. 96.
spicua fit ex mente Legislatoris: qui, a. a. & q.
cum mallet Ecclesiasticam discipli- 97. a. 1. &
nam ab Indis exactè seruari, tamè pri- 4.
uilegium per dispensationem concessit: ne imbecilles & teneri Indorū ani- 3.p.q. 68
mi, legum seueritate, & multitudine a. 5.
grauius premerentur. Qui, si firmiores effecti, communis iuris obseruationem complecti cœperint, nõ opus est, vt importunis Parochi monitionibus, optimus ille conatus infringatur. Quod si, ex erronea conscientia, quidã sibi offensionè pararèt, & legis transgressores fierèt: ij, nõ propterea in tali errore & peccato, à Parocho per iniuriã deserui, benignaq; sedis Apostolice cõcessione per indiscretū silentiū priuari censerentur. Nã, vt in legibus 1.2.q. 96.
condèdis & promulgandis, multitudi- a. 1. & 6.
nis potius ratio habèda est, quàm pau- & q. 102
corum: sic etiam in illis ipsis referen- a. 6.
dis in memoriã. Nõ oportet igitur, pri- 1.2.q. 20
uilegiū exponere ex eius ignorantia- a. 5.
ne peccãtibus, si multò pauciores sunt: 2.2.q. 87
cum præsertim, animi præparationem a. 1.

ipfi

Questio X.

ipsi gerere debeant, ad legem integre seruandam : & paulo post, priuilegio prorsus abrogato, re ipsa expleturi sint eam obseruationem, quam animo praparauerint.

PROPOSITIO III.

Dum res in eo statu fuerit, vt non frequens appareat vsus priuilegij, comune ius non obseruantes, neq; peccant, nisi forte ob suæ exemptionis ignorantiam, neque puniri possunt. Sed, si puniri iam dudum coeperint, Principe sciante, remque per silētium comprobante: priuilegium Indorum abolitum existimari debet, reuocataque dispensatione, lex communis stabilita.

1.2.q. 97
a.2.

RATIO.

Intelligendum est, plus requiri, vt consuetudo vim legis obtineat, quam vt legem aboleat. Nam, & libertatis ius fauorabilius est, quam subiectionis, & difficilius est rem constituere & confirmare, quam debilitare & euertere. Quamuis igitur, ad legem abrogandam,

Questio XI.

gandam; dissimulata solum transgressio-
nium consuetudo fit satis: tamen, vt priuilegium irritum fiat, legisque communis inducatur obligatio, opus est punitione, voluntatem Legislato-
ris positiuè declarante.

QVAESTIO XI.

*N*Indi doctrinā Christianam ignorantes, fortiter maliter blasphemari censendi sunt: si ideo Iesum Christum, contumeliosis verbis insectentur, quod ipsum, auaritia, crudelitatisque auctorem Christianis quibusdam militibus fuisse existiment.

PROPOSITIO I.

Formalis est omnino eorum infidelium blasphemia, qui, cum fidei mysteria, conuenienter ad credendum proposita, non receperint: tum vero Iesum

F Chri-

Quaestio XI.

Christum ipsum, eiusque religionem tractant contumeliose.

RATIO.

3.p.q.47 Quemadmodum enim, qui Christi
a.5. & .10 crucifigēdi Principes & Autores fue-
1.2.q.76 runt, quoniam ex affectata ignoran-
2.4. tia, quæ culpæ gravitatem non mi-
2.2.q. nuit, id facinus perpetrarunt, non ho-
156. a. 3. micidē solūm, sed formales etiam Dei
&.q. 158 crucifixores fuisse cēsentur: ita etiam,
a.7. qui ex simili ignorantia, cum infide-
les sint, Iesum Christum blasphemāt,
non detractores solūm sunt & contu-
meliosi, sed formaliter etiam & dire-
ctē aduersus Deum blasphemī.

PROPOSITIO II.

Diuersa est eorum infidelium ra-
tio, qui, cum Iesu Christi doctrinam,
neque sufficienter audiuerint, neque
odio pertinaci repulerint: quem igno-
rant tamen, temerē blasphemant. His
verō, non quidem formalis, sed virtua-
lis & interpretatiua quodāmodo blas-
phemix culpa tribuitur.

RA-

Quaestio XI.

RATIO.

Vt ex eadem Christum crucifigen-
tium similitudine, argumētum sumā
3.p.q.47 mus: Quemadmodum Iudæorum ple-
a.10. bē, tametsi in Iesu Christi eadem
consenserit: quia tamen ex ignoran-
tia, crassiore illa quidem & valde cul-
pabili, sed non tamen affectata &
1.2.q.76 prorsus malitiosa, suis Principibus;
a.4. suffragium tulit: propterea non qui-
dem formaliter, sed interpretatiuē
solūm, de crucifigendo Deo eam im-
peritam multitudinem cogitasse col-
ligitur: ita etiam eos Indos, non for-
maliter, sed indirectē blasphemos ef-
se interpretamur: qui cum nihil qui-
dem satis compertum habeāt de Chri-
stiana religione, cumq; diligenter in-
quirere, & ab omni interim iniuria
abstinere deberēt: temerē tamē & in-
1.2.q.177 consultō impia nefariaq; maledicta in
a.6. Christiani nominis sanctitatem effun-
dunt. Quia verō, quæ per accidens &
2.2.q.39 præter intentionem fiunt, ea rei spe-
a.1.&.q. xiem non constituunt: videbitur for-
150. a. 2. talsē alicui, hos, de quibus loquimur,
incios & ignorātes Indos, nō esse pro-

F 2 prie

priè blasphemus. Sed intelligendum est, non omnino per accidens & præter intentionē euenire, quod ad conuersionem ipsam pertinet, & in obiecti rationem suapte natura trāsit. Nā, cum ex obiecto species actus sumēda sit, si ignorantia tanta non est, ut omnem obiecti formalem rationem tollat: neque speciem quidem ipsam, putandum est prorsus fuisse sublatam. Nequē verò eadem ratio inferri potest de auersione à lege Diuina, neq; de reatu & obligatione ad poenā: quæ, quoniam non solum, præter operantis intentionem existunt, sed à conuersione etiam in obiectum sunt separata, nouam peccati speciem non afferunt, etiam si interpretatiuè sint volita.

PROPOSITIO III.

Duobus blasphemantium gradibus propositis, vt de materiali & inculpabili blasphemia, tertio loco, aliquid ex suppositione, nihil de facto ipso asserentes dicamus, intelligendum est: eos Indos

Indos, neque formaliter, neque virtualiter, neque directè, neque indirectè blasphemus esse iudicandos: siqui, cum illud solum de Iesu Christo au- diuerint à nostris obtricatoribus, sum esse crudelium & sceleratorū hominum Principē atque Ducem: hanc autem infamem existimationem, ex inuincibili ignorantia cōceptam (per hypothēsīm enim loquimur) animis infixerint, contumeliosas in ipsum Christum voces iactant, omniq; uitiorum genere, gloriæ Regem infestantur.

R A T I O.

Nam, cum apud tales Indos, Iesu Christi nomen æquiuocum fieri, scelerumque suaforem ex inuincibili errore significare supponatur, gratia disputationis: omnia in Iesu Christi nomen illata conuicia, non in auctorem vitæ, verum Deum & hominem, quem Christiani colimus, & adoramus, referuntur: sed in dæmonem potius, qui est crudelitatis & flagitiorum

Quaestio XII.

rum magister, iniquorumque & homicidarum Dux & infelix Imperator.

QVAESTIO XII.

ANdorum Reguli, siue praefecti, quos Caziques aut Kuracas vocant, si populum ad ebrietatem congregant & inuitant, ea restituere & recom pensare debeant, quae Indi ebrj commiserint contra iustitiam.

PROPOSITIO I.

Regulus hac in re, neque iniustus, neque à charitate alienus iudicabitur, si duæ conditiones concurrant: altera quidem, vt id conuiuium ad populum exhilarandum, ciuiumque inter se beneuolentiam conciliandam necessarium iudicetur à viris prudentibus, secundùm particulares circumstan-

tias,

Quaestio XII. 44

tias; quæ huius disputationis non sunt. Altera verò, vt mediocrem probabilemque diligentiam, ipse Regulus adhibeat, ne per ebrietatem & intemperatiam, graues offensiones existant. His duobus seruatis, si aut vnus aliquod inflictum fuerit, aut flagitium perpetratum, aut alia eiusmodi iniuria subsequuta: minimè id quidem Indarcho vertendum erit in culpam.

RATIO.

Propter incommoda, quæ per accidens & ex materiae necessitate proueniunt, non esse honestas per se actiones reprehendendas, aut res vtilis recusandas, sapienter docent Theologi. Neque enim artifex gladij reprehenditur, aut gladius ipse rejicitur, quòd rubiginè cõtrahat. Neque natura lis pulchritudinis auctor Deus, per impietatem arguendus est, quòd foemina efformauerit: quæ sua specie, perditos homines incitat ad libidinè. Ad hoc verò genus pertinet, ea conuiuij celebratio: quam honestis ex causis, ad

F 4 refi-

reficiendos & recreandos ciuium animos, institui debere supponimus.

PROPOSITIO II.

De conuiujs iusta ex causa initis, superiorem assertionē proposuimus. Sed, quoniam dissolutiores fortassè & intempestiuiores computationes, apud quosdam Indorū populos fiūt, potest esse quæstio: ytrum, cum vitæ periculo Regulus, tales congregaciones prohibere & impedire teneatur. Sic igitur respondeo: cum is pro suæ Reipublicæ salute defendenda & conseruanda, debeat, si opus sit, vitam ipsam exponere: idque non ex charitate solum, sed etiam ex iustitia: pro illis tamen computationibus & ebrietatibus prohibendis, durum esse, ad vitæ periculum obeundum, passim eum compellere: non modò cum pacificè conuiuia fiunt, sed etiam si iurgia excitentur, & hominum præterea cædes, ex occasione intemperatiæ suboriantur.

RATIO.

Si firmum & diuturnum huius mali reme-

remedium, expectari prudenter possit ex industria & diligentia Reguli, cum graui etiam eiusdem periculo coniuncta: hinc vrgere videretur ille necessitatis casus, suam salutem publico bono postponendi. Si verò, aut nihil, aut parum profici posse intelligatur: neque spes probabilis appareat, ei, qui quorundam Indorum mores nouerit, fore, ut nisi per grauem vim & militaris præsidij terrorem, ab inueterata intemperantiâ componendi consuetudine, barbari coercerentur: considerandum est in tali casu, aliquam omnino proportionem, inter detrimentum Reipublicæ, & salutem gubernatoris requiri: ut non pro quouis publico incommodo, neque cum quauis tenax spe, quoduis periculum suscipiendum sit. Impedire præterea, quia positiuum quoddam est, non semper exequendum esse, sed opportuno tempore, multisque alijs concurrentibus circumstantijs. Neque illa etiam consideratio præmittenda, plus interesse Reipublicæ, ipsius Reguli vitam, si sobriè & prudenter

2. 2. q. 123. a. 5.

2. 2. q. 79 a. 3.

denter is viuat, quàm cuiusuis hominis priuati: cum præsertim, occiso præfecto, Indi multò fortasse intemperantiùs & perniciosiùs, sint in his ipsis computationibus debacchaturi.

PROPOSITIO III.

Vt hunc Indorum præfectum, tallium conuiuiorum causa, censeamus obligatum ad restitutionem: quem admodum non est necesse, ipsum aut ebrietatis, aut vulneris, aut cuiusuis iniuriæ auctorem, vel coadiutorem extitisse: ita etiam non est satis, admisisse valde leuem culpam aliquam, in permittenda computatione, quæ prohibenda fuisset: aut admisso iustas ob causas conuiuio, postea per venialem aliquam negligentiam, prætermisisse necessaria ebrietatis & decertationũ remedia.

R A T I O.

Nam, in officio, quod alieni magis, quàm proprii commodi causa suscipitur, nemo est propter leuiorem culpam, obligandus ad restitutionem. Cum igitur propter publicum bonum Indor-

chus, illam administrationem gerat, & in conuiuij celebratione quaerat honestam ciuium oblectationem: non erit propter exiguum delictum, iniurgenda magni damni recompensatio.

PROPOSITIO IIII.

An verò propter grauem culpam exigenda sit, dubitandum non est: cum propter officij obligationem, nihil desit in omissione tam culpabili, ad integram & consummatam iniustitiam, quam restituendi obligatio, suapte natura consequitur. Hoc igitur absolute sumptum, tam perspicue constat, vt neque speciali assertionem, neque demonstrationem indigeat. Sed illa tamen excusatio fortasse probabilis apparebit, si eorum conuiuiarum & computatorum vnusquisque, suo iuri cessisse, acceptique vulneris & cuiusuis iniuriæ læsionem, sua sponte condonasse videatur. Respondendum autem est, non propterea Regulum ab iniustitia, neque à restituendi obligatione totaliter liberum fieri: vt omittamus illud peccatum, quod aperte commisit contra charitatem.

R A-

Questio XII.
RATIO.

Nam Respublica quidem, quæ est
rationabiliter iniurta, & cuius iniuriã,
nemo priuatus condonare potest, iu-
re exigit à Regulo, non solum crimi-
nis pœnas, sed illati præterea dam-
ni in ciuitatis membra, satisfactionẽ.
Atque etiam si non exegerit, ei tamẽ
ipse Regulus in conscientia satisfacere
debebit, prudentium arbitrium se-
quitur: nisi publico liberoque con-
sensu, fuerit ipsi recompensatio con-
donata. Hæc verò, quæ de Regulorũ
diligentia disputauimus, iusta quidẽ
esse videntur, ex suppositione officij
obligatorij. Sed aduertere tamẽ opor-
tet, alios quosdam his ipsis præfæctis,
adiunctos fuisse à Christianis Princi-
pibus, aut super impositos magistra-
tus: qui, vt partem vectigalium, ita
etiam partem oneris capiunt ab In-
darchis, quos Caziques vocant. Qua-
propter, sui quisq; officij in casu pro-
posito obligationem consideret: vt in-
telligere possit, & quæ fuerit omis-
sionis negligentia, & quæ remaneat re-
stituendi necessitas.

QVAE-

Questio XIII. 47

QVAESTIO XIII.

Vtrum, ab Indicis medi-
cis, qui Magicis supersti-
tionibus pharmaca confi-
ciunt, medicinã accipere liceat.

PROPOSITIO I.

Non modò impium est, inito cum
dæmonibus expresso & formali pa-
cto, superstitiosis pharmacis vti: sed;
vel aliquam omninò dæmonis operã,
circa ipsam medicinam libenter ad-
mittere.

RATIO.

Quibus ex causis, formale cum dæ-
mone pactum prohibetur, id est, quia a. II. &
incorrigibiles cum Deo inimicitias q. 103. a.
gerit, & quia fraudulentus est, & hu-
mano generi perniciosus: eisdem ex
causis, virtualis cum eodem societas,
prohibita esse censetur. Virtutem au-
tem societatem, in dæmonis ope li-
benter

2.2.q.31. a.4. benter admittenda contineri, ex eo intelligitur: quia beneficentiæ actus procedit ex amicitia, cum qua colligatus est, & suapte natura cõiunctus. Quare, qui munusculum apparentis beneficij per dæmonem procurati, non detestatur & repellit, eiusdem maligni spiritus amicitiam, virtualiter & interpretatiuè complectitur.

PROPOSITIO II.

Medicamentum aliõqui salutare; non propterea necessariò reijciendum est, à leuiter etiam indigente: quia in simplicium compositione, & applicatione dæmonis opera præcesserit, si iam cessasse intelligatur.

RATIO.

1.2. q. 65 a.5. 2.2. q. 25 a. II. Omnis cum dæmone societas, siue formalis illa sit, siue interpretatiua, dæmonis voluntati & consensui nititur. Inuito autem & repugnante diabolo, potest aliquis antidotum naturale, diabolica industria & opera iam confectum adhibere. Nullam ergo pro-

propterea cum dæmone societatem iniuisse, censendus erit. Et quidem, cum in his pharmacis, salutaris medendi virtus, per naturam insita, sit à 1.p.q. 20 Magica superstitione, diabolique artificio distincta: fas erit ægroto, cum hoc respuerit & detestatus fuerit, tamen illud naturale donum recipere & exoptare. Etenim, vt violenta in diabolum relatio, dedicatioque nefaria, naturalem rei virtutem auferre non potuit: ita neque legitimum qui 1.p.q. 19 a.4. dem vsum abstulit, in quem eiusmodi virtus fuit naturaliter instituta. Hæc igitur proposita sunt de pharmaco, à dæmonis importunitate iam libero.

PROPOSITIO III.

Sed illi etiam huius quæstionis parti, quæ fortassè difficilior apparebit, respondendum erit: si dæmonis opera & molesta circa medicamentum diligentia, non prorsus quieuisse intelligatur, sed vehemens suspicio sit, fore, vt aliquid præterea circa ægroti valetudinem, medio pharmaco dæmon, effi-

efficere cœnetur: an sit ob eam cau-
sam, tale antidotum abijciendum. Et,
ne quia difficultatis intactum rema-
neat, fingamus ægrotum, non extre-
ma quisem, sed graui solummodò ta-
lis medicinæ necessitate laborare: eun-
demque, qui eiusmodi Indicos medi-
cos accersere, ipsorumque remedijs
vti consueuerit: cum ad prohibendam
dæmonis operam, aqua benedicta,
alijsque Ecclesiasticis exorcismis vsus
fuerit: tamen id consequutum nõ fuit
se, quin aliquam in corpore immuta-
tionem, dæmonis propriam, atq; à na-
turali & ordinaria illius medicinæ ef-
ficacia diuersam, persenserit. Itaque,
nũc idem probabiliter timere, tametsi
id pharmacum sumere cupiat: & quia
vtile est suapte natura: & quia eo
grauiter indiget infirmus, ad commo-
diorem valetudinis curationem. Huic
quæstioni respondeo, si non ob sint
contingentes aliæ circumstantiæ, nul-
lam hic apparere dæmonis societate,
dum necessitas vrget. Itaque in
tali casu, eo medicamento
cautè vti licere.

1. p. q. 111
a. 1.
3. p. q. 49
a. 2.

RA.

RATIO.

Hoc apparebit faciliè, si considere-
mus, cum inuoluntario nullam amici-
tiam & societatem cœxistere vel per
manere posse. Iam verò, non esse hic
directè voluntarium ægrotum satis
constat. Indirectæ autem & interpre-
tatiuæ voluntatis suspicio tollitur:
quia tametsi vitare possit eam impor-
tunitatem, tamen nulla ratione, cum
magno suo incòmodo, id debere con-
uincitur. Vt enim, huic ipsi molestus
& importunus est dæmon, non voca-
tus, sed potiùs repulsus & reiectus: sic
etiam molestè vexare solet aliquos
homines dormientes: qui non pro-
pterea necessaria corporis, quiete &
temperata sustentatione carere iuberi-
tur: tametsi illius impurissimi spiritus
insidias nouerint: qui & somno, & ci-
bo, & ipsa iacentis corporis disposi-
tione ad humores commouendos, libi-
dinemque incitandam abutatur. Ve-
rùm, vt ab hac ipsa similitudine non
discedamus: quemadmodum is, qui
túrpes dũ dormit, illustrones patitur,
in culpa effert, nisi se ipsum signo cru-
cis

1. 2. q. 79

a. 1.

2. 2. q.

154. a. 5:

3. p. q. 86

a. 7.

G cis

Quaestio XIII.

2. 2. q. 154. a. 5. 3. p. q. 65 a. 1. cis & oratione, contra importunum hostem insidiantem praemuniret: ita etiam, aliquam in medicamentis diaboli operationem experto, exorcismis aliquis necessario est adhibendus, veluti crucis signatio, vel aquae benedictae inspersio: neque hoc daemones expellendi, medicamentique expiandi remedium, ab aegroto praetermittendum est: quamuis experimento didicerit, saepe demonem, Deo permittente, his expiationibus restitisse: praestituti que cum venefico pacti memorae, specialem in corpore immutationem, praeter naturalem medicamenti virtutem excitasse. Nam quod exorcismis Deus, suam virtutem, non sic alligauerit, ut infallibilem efficaciam indiderit, ad expellendos coercendosque totaliter demones: non propterea pius illorum usus est negligendus, cum grauis praesertim infestatio vrget. Etenim, si hunc forte exteriorem effectum non praestiterint, ut diabolum exterius impugnantem repriment & impediant: illum tamen effectum, nisi hominis ipsius nequitia obstiterit, infallibiliter

Quaestio XIII. 50

biliter praestabunt, ut eos adhibentis animum, aduersus interiorem impugnationem, firmiorem efficiant. Haec igitur, de illius medicamenti usu proponi potuerunt, nudum ferè ipsum obiectum, seclusis Indicis circumstantijs consideranti. Quia verò, quaedam concurrunt, in eorum veneficorum medicinis, quae ipsas & inutiles & abominabiles reddunt: sequentem assertionem proponere possumus: quam ex frequentium circumstantiarum consideratione colligimus.

PROPOSITIO III.

Nullus est ferè licitus usus eorum medicamentorum, quae Indi venefici, quos Hambikaniayoc vocant, adhibent aegrotis:

RATIO.

Ea est demonis astutia, cum acerrimo erga humanum genus odio coniuncta, ut, cum maxime aliqua in re iuuare velle videtur, tunc maxime noceat, & pro auxilio ingentem perniciem afferat. Quae propter, illa Indorum

Questio XIII.

pharmaca, dæmonis artificio confecta, & animæ & corpori sunt valdè perniciofa. Nam, cum ipsi ægroti, parùm sint in charitate constantes, integræ verò valetudinis consequendæ, valde cupidi: facile ab eisdem formalis, aut interpretatiuus in dæmonis cultum, aut detestabilem societatem consensu elicitur. Itaq; prius animæ morbus inducitur, quàm corpori salus acquiratur. Quinquàm, & ipsi etiã corpori verisimile sit, rarò prodesse tales medicinas, sed eos potius interficere, qui, si naturæ fuissent relictis, superuicturi essent: aut noxios humores generare, qui & imbecillum corpus reddant: & simul etiam, ad obscœnitatè, desidiam, fœcordiam, desperationem, homines afficiant. Indorum certè nò paucos, in hæc vitia propensiores esse aiunt, & in ipso adolescentiæ, vel iuuentutis flore plærunque interfere. Quod, cum quidam immodicis laboribus tribuant, si quos illi præfectorũ fœueritate alicubi coguntur sustinere: tamen non minùs intemperantiæ, & huic fortassè medicamentorũ inopia,

1. p. q. 83.
a. 1.
1. 2. q. 78
a. 3.
2. 2. q. 35.
a. 1.

Questio XIII. 51

piæ, vel corruptioni, videtur esse tribuendum. Nesciunt enim vti simplicium, quæ in illis locis nascuntur, excellenti, vt asserunt periti, virtute & efficacia. Et, quoniam in hunc locum incidimus, non erit absurdum id referre, quod cum magna diuinæ sapientiæ, immensæque potestatis admiratione, in regionibus Indicis obseruati. Cum innumerabiles illis sint, pulcherrimæque & valde inter se distinctæ, herbarum & florum species, arborumque, & pomorum formæ: vix tamen vllam inueniri, quæ cum huius orbis cognitæ plantis, habeat integrã similitudinem. De antiquis, & illarum terrarũ natiuis loquor. Nam, hoc quidem sæculo, multæ ex nostris sunt illuc translata, indiæque plures transferruntur. Huic obseruationi, potest accedere alia, valdè etiã admirabilis: cum illarum regionum plurimi flores, varia & excellenti pulchritudine oculos oblectent: tamen à nullo ferè, ita suauem odorem expirari, vt sine aliqua offensione, & fastidio percipiatur. Quinquàm, huic quidem odoratus

Quaestio XIII.

oblectationi,ingentem illic cuiusdam
balsami vim natura procreauit. Sed
his, quæ naturalis historiae sunt, in
Dei laudem breuiter commemoratis,
ad Theologicam disputationem re-
uertamur.

PROPOSITIO V.

Quod igitur hîc interrogari pos-
set: an liceat ægroto de sanitate gau-
dere, quam dæmonis opera & indu-
stria fuerit consequutus, facillè expli-
catur. Neque enim, tunc solùm gau-
dere poterit, cum dæmonis operam
ipse recusauerit, & detestatus fuerit:
sed etiam si exoptauerit & expetiue-
rit, cum de causa doleat, tamen de effe-
ctu, id est, de sanitate poterit capere
lætitiâ.

3.p.q.83.
a.9.

RATIO.

2.2.q.38
a.1.

Antecedentia enim & consequen-
tia, causas & effectus, vt intellectus di-
stinguere, ita etiam voluntas separa-
tim, & velle & nolle potest. Quocir-
câ, cum adulter licitè nequeat, de com-
misso flagitio cum animi delectatio-
ne

Quaestio XIII. 52

ne meminisse: tamen non prohibetur
ei, ne filium sibi natum fuisse gau-
deat, & ex turpi causa pulchrum effe-
ctum extitisse congratuletur.

QVAESTIO XIII.

Iudicus Catechumenus,
qui cum ad morum pro-
bationem, diu expectatus
fuerit ab Ecclesia, nunquam tamen
dignam homine Christiano vitam
instituit: baptizandus ne sit, cum
primùm breuem aliquam pœniten-
tiæ significationem ostenderit: quâ-
uis in veterem peccandi consuetu-
dinem, statim relapsurus fore cre-
datur.

PROPOSITIO I.

Etiam si Catechumenus, dū se præ-
parat ad baptismum, interdum ex
G 4 hu-

humana fragilitate, incidat in peccata mortalia, idque publicè sine scandalo constet: si tamen non valdè frequenter, neque valde grauitè delinquat, non est tanquàm fictus & impœnitens repellendus: sed censei poterit de vitæ mutatione ferio cogitare, & de suis peccatis aliquatenus dolere.

1.2.q. 86

a.2.&.q.

§7.a.6.

3.p.q. 68

a.3.

3.p.q. 69

a.8.&.q.

66.a.3.

3.p.q. 68

a.4.&.6

&.q. 79.

a.3.

1.p.q. 65

a.1.

1.2.q.19.

a.8.

3.p.q. 87

a.1.

R A T I O.

Cum euidentè peccati macula, si cõplacencia non obsit, esse catechumenum ad salutarem ablutionem admitendum: ex ipsius Sacramenti natura colligitur: quod, cum vim generationis habeat, ex non viuente viuũ, propria virtute producit. Quamobrem, Theologi, accedenti cum attritione sola, quæ propter doloris imperfectiõnem, peccatum mortale non excludit, baptismum concedendum esse definiunt. Quod si, hoc ferendum est in catechumeno: quæ hinc necessariõ deueniunt, erunt etiam toleranda: vt idẽ scilicet, gratia destitutus, non diu absque peccatis mortalibus persistat.

Nam,

Nam, cum singula peccata mortalia, is, qui gratia caret, vitare possit, ob eamque rem liberè peccare cõseatur: tamen ad omnia vitanda, opus est in hærentis gratiæ firmo & salutari præsidio.

PROPOSITIO II.

Catechumeno, frequentius committenti crimina grauiora, si hoc publicè constet, baptismus conferendus non est: quousque ille mores aliquatenus mutasse, & in vitiorum emendatione aliquid profecisse videatur.

R A T I O.

Ex ipsa enim peccandi consuetudine, scelerumque grauitate, nõ solum permanentis peccati macula colligitur, sed habitualis etiam & assidua complacentiæ sufficiens cognitio habetur. Vnde in ipsius etiam baptismi susceptione, actualis condelectatio peccati, inter futura timetur rationaliter, Cum verò talis complacencia, baptismali gratiæ obicem opponat, dissimulari in catechumeno, sine graui

Quæstio XIII.

3.p.q.68 graui sacrilegio non potest: neque id
 2.4.&8. solum cum actu existit, sed etiam cum
 &c.q.69. virtualiter manet. Si solus autem per
 2.3.&9. uersus habitus superesset, non impe-
 daret is quidem, baptismi gratiam:
 sed quia veram hominis male habitua-
 ti displicentiam, verumque emenda-
 2.2. q. tionis propositum diiudicare diffici-
 189.a.10. le est: propterea, res præcipitur diffe-
 3.p.q.68 renda & maturo consilio examinanda.
 2.3.

PROPOSITIO III.

2.2.q.67 Hæc verò examinatio, ita exacta
 2.2. esse debet, vt etiam si priuatim cõper-
 tum sit sacerdoti, catechumenum iam
 resipuisse, remouisseq; baptismalis gra-
 tiæ impedimeta: cum constanti tamẽ
 3.p.q.80 & certa infamia notorij peccati, tali
 2.6. ter criminosis, non sit ad baptismum
 admittendus, sed ad publicam & fir-
 miorem emendationẽ exhortandus.

R A T I O.

Nam, cum talibus peccatis non mo-
 do Deũ offenderit, sed simul etiam Ec-
 clesiæ scandalũ obiecerit; vt de Diui-
 na offensione dolere debet, ita etiam
 inte-

Quæstio XIII. 54

integram sibi existimationẽ concilia-
 re apud Ecclesiã. Quæ, cum neque oc-
 cultam peccatorũ poenitentiam per-
 2.2.q.11. spiciat, neque per insufficientia indi-
 a.4. cia de opinione deduci, sententiamq;
 mutare debeat: equissimo iure publi-
 cam, & aliquandiu perseuerantẽ emen-
 darionem postulat.

PROPOSITIO III.

Contra verò, si catechumenus ipse,
 cum occultus peccator sit, post consti-
 tutam ab Ecclesia probationem, op-
 portuno tempore baptismum petat:
 non est à sacerdote illius peccati con-
 scio, violenta recusatione repellendus.

R A T I O.

Si sacerdos, se non priuatam in sacra-
 mentorũ administratione, sed publicã
 Ecclesiæ personam agere intellexerit: 2.2.q.67
 facile sibi persuadebit, nõ priuatã, sed a.2.
 publicam Ecclesiæ scientiam & cogni- 3.p.q.80
 tionem sibi sequendã esse: neq; quen- a.6.&.q.
 quam, ob occulta peccata, vllius sacra 81. a.2.
 mẽti perceptione palã & infamatorie
 priuandũ. Cũ verò publici peccatores 2.2.q.67
 repellẽdi sint, tamen cauendũ est, ne a.2.
 facile quisquam talis censeatur. Indi 3.p.q.67
 igitur a.2.

Quaestio XIII.

igitur non sunt reiiciendi, neq; quòd obscuriori quadam infidelitatis & fictionis infamia laborent: neque quòd indicia quædam probabilia impiæ superstitionis appareant; neque quòd verisimile sit, aut etiam certum, testes non defuturos, ad eorum improbitatem conuincendâ, Quauis enim ad inquirendum iudicialiter, multum hæc omnia referant: tamen dum crimina satis perspicua & comperta nō sunt, sed aliqua tergiversatione dissimulari possunt, iniuria fieret eiusmodi peccatori, si nondum cōuictus, neque damnatus, à sacramentis publicè repellèretur.

PROPOSITIO V.

3.p.q.80
a.6. Occultus verò peccator, nisi mortis periculum urgeat, erit à sacerdote sceleris, aut flagitij conscio, priuatim admonendus, atque etiam, si opus sit paterno præcepto constringendus: ne ad baptismum accedat, quousque prauam peccati consuetudinem abiecit & emendauerit,

R.A.

Quaestio XV. 55

RATIO.

Verendum est enim, ne hic ipse cathumenus, quamuis sibi tunc temporis ex animo poenitere videatur, latentem tamen fictionem afferat. Cuius magnum argumētum esse potest, remissio & negligentia in procuranda commodiori præparatione, peccatiq; consuetudinè corrigenda.

QVAESTIO XV.

I Indicus Parochus, omnem spem abiecerit de Indorum salute, an sit ab eo Parochia, necessariò renuntianda.

PROPOSITIO I.

Quoniam hæc desperatio, nō solum 2.2.q.14 ex incapacitatis Indorum existimatione falsa, sed ex propria etiam insufficientiæ cognitione procedere posset: ideo præsupponendum est, cum

2.2.q.14
a.3.&q.
18.a.2.

Quaestio XV.

1.2. q. 68
a.2. cum predicatorem sufficientem esse ad Indos conuertendos, qui cum consueto in eo genere Dei concursu, minus hoc predicationis & Parochia, vtiliter apud illos prestare valet.

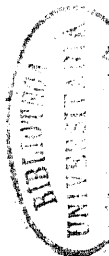
R A T I O.

1.2. q. 109. a. 1. Ignem, nemo insufficientem ad comburendum dixerit, quod caelestium vniuersaliumque causarum motione & influxu, ad sua actionem indigeat: sed si nouo quoda inusitatoq; concursu, opus illi esset ad comburendum, tunc plane insufficientis diceretur. Ergo, cum loquimur de sufficientia predicatoris, q. 63. a. 2. qui causa quaedam secunda est, quam & 64. a. 1. uis instrumentalis: ut primae causae & q. 71. consuetam in eo genere motionem, or a. 4. dinariumq; diuinae gratiae influxum super 1.2. q. 109. a. 8. ponere oportet: ita etiam inconueniens erit, vltiore opere exigere necessarium. 2.2. q. 33. Verum consuetus Dei concursus, in conuersione infidelium barbarorum, for a. 2. tate non est solum commune illud 2.2. q. 64. a. 4. & q. gratuitum & supernaturale auxilium; 113. a. 3. sed magis speciale extraordinariumq;. 2.2. q. 14. quodammodo in aliorum comparatione.

Ve

Quaestio XV. 56

Vt igitur nemo leuiter desperet, aut contra temere presumptuoseque confidat, hanc examinandi talenti regulam proposuimus. Quod si re prudenter considerata, magna aliquis pro sua parte de fructu Indico desperationem conceperit: iam ostendemus, quid tunc agendum esse videatur.

PROPOSITIO II.

Euangelizare sine spe fructus animarum percipiendi, meritorium non est, sed potius reprehensibile. 3. p. q. 68. a. 4. 2.2. q. 25. a. 6.

R A T I O.

Omnis actus, qui debito fine caret, otiosus est, aut etiam perniciosus. Si igitur debitus Euangelij predicandi finis per fructus desperationem auferatur: frustra & otiose impendetur huic ministerio patientiae fructum aliquem sperare dicat, etsi conuersionem Indorum desperata habeat: intelligere debet, non licere patientiae exercendae causa tantum dare canibus, neque margaritas mittere ante porcos. Aliae sunt idoneae

pa-

patientis animi exercitationes. Euāgē
lijverò prædicatio, tametsi per accidēs
ad prædicantis patientiam exercen-
dam conferat: tamen ad auditorum sa-
lutem, Christianæq; professionis san-
ctitatem, per se & directè fuit institu-
ta. Quòd si obedientiæ meritum, ne-
cessitatemque obijcias: respondetur,
tanti pōderis & auctoritatis esse oportere,
superioris præceptum, apud verè
obedientem subditum, vt huic per-
suadere debeat, non esse moraliter im-
possibilem & desperandam, illius po-
puli conuersionem: imò fore, vt quò
superior & laboriosior, eò etiam glorio-
sior & vberior fructus ab operario fi-
deli percipiatur. Cùm verò, neq; obe-
dientiæ necessitas vrget, neque ad il-
lam spem concipiendam animus eri-
gitur: tali Parocho, sequentem asser-
tionem propono.

PROPOSITIO III.

Non ex charitate solum, sed etiam
ex pietatis officio, debet Indicus Paro-
chus, akeri magis idoneo suum locum
conce-

1.2.q.20.
a.5.
1.2.q.13.
a.5.
2.2.q.25.
a.11.&q.
49. a. 3.
&.q. 185
a.2.
2.2.q.24
a.6.&.q.
107.a. 4.

concedere: si se ad Indorum institu-
tionem talento carere cognouerit.

RATIO.

Nam, cùm Indos sibi commissos, 2.2.q. 26
non vt proximos solum, sed vt spiri- a.8.&.q.
tuales etiam filios contemplari & di- 101.a.2.
ligere debeat: ex eo fit, vt vtrique &
proximi & patris obligationi satisfacere oporteat. Vtriusque verò officij 2. 2. q.
ratio postulat, vt suorum, qui graui 184.a. 2.
necessitate laborant, spiritualem salu &.7.
tem, suo ipse honori, pecuniæ, opi-
bus & dignitati præponat. Verum i.p.q. 97
non facile docto & pio Parocho, hæc a.2.
de sua inutilitate existimatio sic est 2.2.q.133
concipienda, vt à spe adipiscēdi auer a.1.
tatur, sanctumque studium debilitari
finat. Sed, postquam Indorum Paro-
chiam, aliquandiu diligenter admini-
strauerit, neque fructum & emolumē-
tum spirituale perceperit, quod vix
vnquam contingeret: tum demum pro-
babili ratione intelliget, ad id Euan- i.2.q. 94
gelicum munus, se talentum non ac- a.3.
cepisse: vel certè illius populi du- 2.2.q.45
titem vehementiori vi & spiritu a.5.

H alio

aliorum praedicatorum perfringendam esse.

PROPOSITIO IIII.

Qui multos iam annos, cum nullo vel exiguo fructu apud Indos euangelizauit, is digniori, magisque idoneo Parochiam concedere & renuntiare fortasse debet, idque ex iustitia: quamuis sibi ipse, non indignus eo munere, neque insufficiens esse videatur.

R A T I O.

Suspiciabitur forte quispiam, hanc à me assertionem propterea proponi, quòd existimem: Parochiarum collationes, ita ex distributivae iustitiae portione & aequalitate commensurandas esse: ut si dignioribus minus digni praeferatur, non collatores solum, sed ipsi etiam beneficiati, iniquitati consentientes, restituere debeant & recompensare pro iniusta distributionis iniuria, ijs, qui repulsam pertulerunt. Sed quamuis haec opinio, non omnino improbabilis appareat: tamen, quia Ecclesiastica beneficia, non fuerunt precipue

1.p.q. 21
a.1.

2.2.q. 61.
2.1.

2.2.q. 63
a.2.

cipue instituta, ad liberalem remunerationem & gratuitum premium sapientium & benemeritorum hominum: sed ad Christiani populi, doctrina & sacramentis pascendi, sacrificijsque & orationibus iuvandi necessitate, ministrorumque sustentatione, debita ex iustitia: propterea commutationis potius, quam distributionis ratio, habenda esse videtur: atque illud potius observandum, an Ecclesiae fuerit idoneus & sufficiens minister attributus: quam utrum pro ministrorum meritis, fuerint distributae Parochiae. Quod si hoc ita verum est, cur Indicium Parochiam probabiliter admeo, ut suo loco cedat, renuntietque beneficiu in gratiam dignioris? Quia nimirum, tam multis animi & ingenij dotibus, tantaque doctrina, prudentia & sanctitate praeditum esse oportet, qui sit Indis satis commode euangelizaturus: ut pauci inveniatur, huic tam arduo muneri sufficientes & idonei. Quamobrem, is, qui sine fructu & emolumento spirituali, plures iam annos hoc ministerium exercuit, sibi persuadere debet: se vnum

2.2.q. 189
a.3.

2.2.q. 81
a.2.

2.2.q. 61
a.4.

1.2.q. 11:
a.3. & q.
68. a.5. &
q. III. a.
4.

Quæstio XVI.

3.p.q. 41
a.3.
2.2.q.
130. a. 1.
&. 2. &
q. 185. a.
4.

aliquem ex multis esse : & non modò
minùs dignum,quàm alij, sed neque
fatis quidem dignum existere,Indicè
Parochiæ cura & administratione .
Ideòque, non modò à charitate alienus,
sed iniquus etiam erit & iniustus,
erga populum cui præfectus est : nisi
muneri cesserit, quod insufficienter
& incommodè præstat : & nisi onus
deposuerit,quod, cum portare conatur,
præ imbecillitate succumbit.

QVÆSTIO. XVI.

N liceat Indis, publicè nudos incedere.

PROPOSITIO I.

Illa publica & totalis nuditas, non est per se & intrinsecè mala.

RATIO.

Huic verò propositioni comprobandæ, non satis firmum argumentũ, ex originalis iustitiæ, aut beatitudinis

Quæstio XVI. 59

nis statu sumeretur. Quãquàm enim, quod intrinsecè & essentialiter malũ est, neque innocenti Adãm licuerit, neque beatis licere potest:tamẽ quia diuersi generis est eorum nuditas,qui nullum turpem & inuoluntarium mo-
tum patiuntur,ab ea de qua nunc disputamus:propterea talium exemplorum argumentatio non conuinceret. Etenim, hunc sensum habet præsens quæstio:an rationis imperio non obtemperantia, secretiora corporis membra publicè denudare, sit per se & intrinsecè malum.Huic igitur quæstioni,propterea negatiuè respondemus: quia eiusmodi publicæ denudationis actus,non cadit supra repugnantẽ materiam,sed indecentiam solum quandam importat. Cuius solius indecentiæ turpitudine,nulli ferè operationi ita inhæret,quin urgente necessitate tolleratur.Si cui verò minùs perspicaci,non placet hæc ratio, quæ à priori sumitur:is, à posteriori,conuincentem planè demonstrationem accipiat.Si hoc intrinsecè malum esset, nullo vnquã casu liceret. Quare, neque naufragij,

1.p.q. 98
a.2.
2.2.q.71.
a.2.
3.p.q. 82
a.10.
2.2.q.33.
a.2.

H 3 neque

Quæstio XVI.

neque incendij, neque vllius omninò
 2.2.q. 88 subiti & extremi periculi vitæ cau-
 a. 5. sa, fas esset, publicè illa membra dete-
 2. 2. q. gere. Quod prohibere, est planè absur-
 169. a. 2. dum, & à communi hominùm consen-
 su alienum. Ex quo intelligitur, neq;
 illam quidem nuditatem, esse intrinse-
 cè malam.

PROPOSITIO II.

Cum publica & totalis nuditas, sit
 2.2.q.77 ferè semper cum peccato coniuncta,
 a.4. est in earum rerum genere collocan-
 da; quæ in malum sonant: & nisi ho-
 nestiori aliquo fine decorentur, sed
 pèr se & seorsum capiuntur, sunt om-
 ninò malæ.

RATIO.

1.2.q.94 Hoc ipsa natura docet, quæ omni-
 a.6. bus hominibus, praua consuetudine
 non corruptis, illas partes contegendi
 2.2.q.151 est institutrix & magistra. Turpe enim
 a.4. & q. omnes esse putant, rebellem membro
 164.a.2. rum turbationem pati, inhonestum-
 que, de tam indecora commotione
 non pudere: quemadmodum, si herus
 à seruo

Quæstio XVII. 60

à seruo insultante publicè & grauitèr
 illusus, de tali contumelia non erube-
 sceret. Est præterea is aspectus, casti- 2.2. q.35
 tati valdè periculosus, & ad libidinem a.1.
 excitandam potentissimus. Quòbrè, 1.2.q.97
 nullius consuetudinis antiquitate, rari a.3.
 quidam Indorum populi excusari pos- 2.2.q.57
 sunt: qui eam impudicitiam, à maio- a.2.
 ribus acceptam, nunc etiam dissuaden-
 tibus, & deterrentibus Hispanis, reti-
 nere conantur. Vt verò intelligatur,
 quantò sit antiquior, corporis coope-
 riendi necessitas & ratio, quàm Indi-
 cæ nuditatis abusus: aliquid de il-
 lius principio breuiter proponemus.

PROPOSITIO III.

Ex originali quidem peccato, hæc 2. 2. q.
 nuditatis turpitude & indecentia 153.a.2.
 principium sumpsit: sed sic tamen,
 vt si hominem fingamus, in puris
 naturalibus constitutum, sciamus
 eum non decuisse, nudum ince- 1.2.q.17.
 lere. a.9.

RATIO.

Quod, vt faciliè appareat, illud in
 H 4 pri-

Questio XVII.

primis intelligere oportet : sensitivum appetitum hominis, in puris naturalibus constituti, sine originali iustitia, rectum omnium potentiarum ordinem continente & conservante, non magis suapte natura moderatum, neque magis obtemperantem futurum fuisse rationi, quam modò est post originale peccatum. Nam, cum naturalia, post lapsum primi parentis, remanserint destituta solummodò, à prohibente vulnera & defectus: illam appetitus sensitivi obedientiam, si essentia liter ingenua, & profus naturalis futura fuisset, non experiremur nobis esse sublatam. Quòd si, inobediens & rebellis tunc etiam esset noster appetitus: verecundiam profecto, ex ipsa turpitudine consequi foret necessarium. Cui erubescentiæ vitandæ, quis neget ab homine rationis participare, congruum remedium, id est, vestes à contegendum corpus, fuisse requirendas? Neque verò huic argumento satisfiet: si in illo statu, quem imaginamur, appetitus sensitivi rebellionem, & obscœnum membrorum motum, quia

1.2.q.85.
2.3.&.6.
& q. 91.
2.6.
1.p.q. 95
a.1.
1.2.q. 87
a.7.
2.2.q.
164.a.1.
&.2.
2.2.q.
164.a.2.

Questio XVI.

quia non peccati pœna essent, sed ex ipsa naturæ conditione, tunc temporis procederent: propterea pudori futura fuisse negemus. Neque enim ea tantummodo, pudorem afferre valent, quæ cum peccatis cõiuncta, vel ex peccatis profecta fuisse videntur: sed alij etiam defectus & imperfectiones, etiam si ex necessitate materiæ, naturalisq; corruptionis appareat provenisse. Itaque plurimæ barbaræ & infideles nationes, quæ peccatum originale neque credunt, neque suspicantur: erubescunt tamen de corporis nuditate, & nativa quadam verecundia suffunduntur. Ex his igitur intelligi potest, quid de quorundam Indorum incultis, & impudicis moribus sit estimandum.

2.2.q.
144.a.2.

PROPOSITIO IIII.

Sed, illud tamen explicandum restat, an hoc permittere Respublica iure possit, quemadmodum & meretrices, & vsurarios & alia mala: quæ minimè quidem probat, sed iustis tamen de causis tolerat, & relinquit

1.2.q.91.
a.4.
2.2.q.78
a.1. &.q.
10.a.11.

Questio XVI.

impunita. Verum, non licere, vt publica & generalis nuditas permittatur, quibus per se intelliget: & perspicuū etiam fiet, hac demonstratione,

RATIO.

2.2.q.76
a.1. Ea iure permitti non possunt, quæ magnum dedecus & turpitudinem Reipublicæ afferunt, omnium gētium rectē institutarum cultui repugnant, mutuas ciuium offensiones parant, omni flagitiorum generi occasionem præbent. Huiusmodi verò esse, eam de qua loquimur nuditatem, apertius est, quàm vt indigeat argumentis. Patitur quidem Respublica meretrices: 2.2.q.10. sed vt omnes, aut pleræque feminæ, a.11. meretrices essent, minimè pateretur: quinimò, neq; vllas quidē meretrices permitteret, nisi, vt turpiora flagitia denitaret. Quid autem grauioris mali, publica nuditate vitetur, non potest probabiliter excogitari. Neque verò, 1.2.q.92. corpus contegere, pertinet ad perfectam virtutem, sed ad communem & a.1.&.q. vulgarem: ad quam publica potestatis 96.a.2. te ciues compellendos esse, ex ipsius ad-

Questio XVII. 62

administrationis fine, & morali rei possibilitate planè colligitur.

QVAESTIO XVII.

Verum, ob eam causam, laudandi sint quidā infideles Indi, quia suos filios offerunt baptizandos: cum ipsi qui dem patres, ad fidē cōverti nolint.

PROPOSITIO I.

Fieri potest, vt infidelis, quamuis à fide Christiana suscipiēda, vehementer abhorreat, habeat tamen hoc iudicium speculatiuum euidēs: quæ Iesu Christi religione continentur, ea credi oportere,

RATIO.

Neque enim huic iudicio, illud prædictū repugnat, quo statuit idē infidelis, sibi non esse suscipiendam nostrā fidem. Quæ propositiones, etsi verbis opponi, mutuoq; contradicere videantur: re tamē vera, cum non enuntientur de

de eodem secundum idem, contradi-
 1.2.q.77 toriæ non sunt. Et enim, quod de
 a.2. incontinente inquit Aristoteles, illū
 2.2.q.20 ex duabus propositionibus vniuersa-
 a.2. libus, quas mente concepit, sub alte-
 ra quidem quæ voluptatē suadet, sub-
 sumere, alterius discursum prætermi-
 2.2.q.47 tere: hoc ipsum quodāmodo, de hoc
 a.16. infideli homine affirmare licebit. Qui,
 cum miraculis & alijs confirmationi-
 bus persuasus, vel potius conuictus,
 fidem Christianam ab omnibus susci-
 pi debere cognoscat: alia tamen ex
 parte, illud falsum pestiferumq; prin-
 cipium mente cōseruat, antiquos mo-
 res esse retinendos, & dulcem laxē
 1.2.q.29 viuendi consuetudinem, non esse mu-
 a.5. tandam. Sub quo principio subsumit.
 2.2.q.15. Atqui Christiana religio, longē aliam
 a.1. vitæ rationem postulat. Mihi igitur
 suscipienda non est. Quæ conclusio,
 cum in actu signato, simplex & abso-
 luta videatur: tamen in actu exerci-
 to, respectum habet ad eam vniuer-
 sale propositionem, sub qua sub-
 sumpta fuit. Quare perinde est, atque
 si ita expressē concluderet: secundum
 inten-

intentionem huius finis, quem mihi
 proposui, secundum hanc regulam,
 quam mihi præscripsi, Christiana fi-
 des, mihi respuenda & recusanda est:
 quam tamen simpliciter & absolute
 fateor, esse ab omnibus complecten-
 dam. Has verò enuntiationes, contra-
 dictioni oppositas non esse, manife-
 stè constat: cum altera quidem sit sim-
 plex & absoluta: altera verò respecti-
 ua & composita, non quidem per cō-
 1.p.q.79 positionem speculatiuam & signatā,
 a.11. sed per diuersi finis intentionem pra-
 cticam & exercitam.

PROPOSITIO II.

Illi euidenti cognitioni, de fidei 1.2.q.19.
 Christianæ credibilitate, nō repugnat a.3.5.&6
 conscientia erronea eiusdem infide- 2.2.q.
 162.a.4. lis, existimantis: se in offerendo Chri-
 stianis filio, propterea peccare, quia
 idolum offendit, quod tanquam verū
 Deum, colit & adorat.

R A T I O.

Nam, si certum est, cum euidenti co-
 gnitione, de qua loquimur, infidelita-
 tem

2.2.q.10. tem & idololatriam posse consistere?
 a.2.&.q. cum hi peruersi habitus, non specula-
 94.a.3. tui solum sint, sed etiam practici: cō-
 1.2.q.19. sequens est, vt conscientiam in erro-
 a.5. rem inducāt, de læsa idoli maiestate,
 & violata sanctitate religionis. Atq;
 hoc quidē, cuius perspicuū erit: nisi
 fortē infidelis ille, in eorum secta ver-
 setur, qui quālibet legē, religionemq;
 salutarem, & vero Deo grātā esse con-
 tendunt. Tunc enim, quareē fortasse
 qui spiam: an actus eiusdem hominis
 infidelis, suum filium Iesu Christo de-
 uouentis, & consecrantis, sit ab omni
 periculo liber, omnibusque errantis
 conscientia vinculis absolutus & ex-
 peditus. Quam quaestionem propo-
 sitio subsequens explicabit.

PROPOSITIO III.

2.2.q.47 Tenerē & imprudēter agit infide-
 a.3. lis, qui falso illi principio, de cuiusli-
 bet legis salutari acceptatione inni-
 xus, filiū suū offert, vt baptizetur.

R A T I O.

2.2.q. Quō maioris momenti & grauitatis
 153.a.3. est, id, quod eligendū proponitur, cō-
 matu-

maturius consilium, & diligētius exa-
 men in ea deliberatione oportet adhi-
 beri. Quamobrem, cum nihil sit vera
 religione ad beatitudinem consequē-
 dam magis necessarium: nihilq; præ-
 ter odium Dei, falsa eiusdem cogno-
 scendi, colendique inuentione, magis
 impium & perniciosum: illa infidelis
 patris, in erroneo principio exami-
 nando, filioque dirigendo negligē-
 tia, temeraria professio est valdeque
 reprehēnsibilis. Neque verō esset opus
 longo discursu, ingenioque subtiliori,
 ad eius electionis deformitatē depre-
 hendendam. Vel hac enim perfacili,
 & cuius prompta ratione conuinci-
 tur. Si quæuis Dei colendi forma &
 secta, tibi sancta salutarisque videtur.
 Ergo fallit Christiana religio, quæ se
 solam profitetur esse piā & saluta-
 rem, cæteras perniciosas & impias.
 Falsæ verō & mēdaci religioni, se vel
 suos deuouere, quis non videat esse in
 sana temeritatis? De hac igitur infi-
 delis hominis oblatione, sic diseren-
 dum putauī, de consulente autem &
 approbante, iam dicam.

PRO-

Infidelem hominem, religioni Christianæ nolentem adhærere, atq; propter sui erroris obfirmatam persuasionem, grauius peccaturum, si filium Iesu Christo deuouerit & confecrauerit: exhortari licet: vt infantem baptizandum exhibeat, Christianisq; educandum, & instituendum tradat.

2.2.q.10.
a.12.
3.p.q.68
a.10.

RATIO.

Neque enim ipsi peccatum suadetur, sed quod per se consideratum, est necessariæ pietatis officium: quodq; ad meliorem mentem voluntatemq; cõuersus, atque deposita erronea conscientia, iuste & religiosè facturus esset. Etenim, ob similem rationem, ab usurario mutuum petere, & à peccaturo sacerdotè, sacramenti administrationem, cogente necessitate postulare, concessum est, nulla interueniente voluntaria cooperatione peccati.

2.2.q.78
a.4.
3.p.q.64
a.6.&.q.
82.a.9.

QVAE-

Vtrum, apud Indos, ex barbara rusticitate, communia humanitatis officia præstare nolentes, liceat homini priuato exequi suum ius, ubi legitimi Iudicis copia non est.

PROPOSITIO I.

Ad charitatis, & honestatis officia 1.2.q.99. præstanda, nemo potest, priuata cuius a.5. quam auctoritate licite compelli.

RATIO.

Neminem Respublica cogit, ad hæc officia exhibenda: nisi prius, illud 1.2.q.96. ipsum, quod ad solam charitatem aut a.3.&.q. honestatem pertinebat, rursus ad iustitiæ virtutem, per legem traduxerit, & in legale debitum transformauerit. Quam transformationem, cum priuatus homo efficere non possit: ne minem profectò iuste compellet, vt

I cha

99.a.2.
2.2.q.78
a.2.

Quaestio XVIII.

charitatis, aut moralis honestatis minus exhibeat,

PROPOSITIO II.

1.2.q.60. Neque ad legale quidem debitum
a.1.&.2. extorquendum, vim adhiberi ab ho-
&.6. mine priuato æquum est: non modò
cùm iudex adest, aut ius dubiũ appa-
ret: sed etiã si hoc perspicuum & indu-
bitatum sit, iudexque desideretur.

R A T I O.

Priuata vtilitati, Reipublicæ salus
est præferenda: quæ conseruari non
posset, si ciues sibi inuicè propria au-
toritate iudices fieri, mutuamq; per
vim, ad officium constringere cona-
rentur: quemadmodum animal inter-
iret, si eiusdem membra inter ipsa cõ-
tenderent, inuicem discerpentia & di-
lacerantia. Non est igitur ad talè vim,
sub iuris consequendi specie, aditus
aperiendus. Neque verò in Republica
solum rectè constituta, ab huiusmodi
violentia, se quemque continere oportet,
sed vbiq; etiã gentium: cùm bellũ
propria auctoritate inferre, nusquam

con-

Quaestio XVIII. 86

concedi debeat homini priuato. Quã-
quàm non desunt viri docti, qui inter
barbaros iustitiæ administratione ca-
rentes, moderatã aliquã coactionẽ, si-
ne armorum strepitu, legalis alicuius
debiti recuperandi causa, adhiberi pos-
se arbitrentur. Quorum sententia, vt
probabilis appareat, per sequentes li-
mitationes videtur ad æquitatem cõ-
temperanda.

PROPOSITIO III.

Primũ, vt nõ cuius, quemuis te- 3.p.q. 59
merè & indistinctè, ad officii cõpel- a.1.
lendi facultas concedatur: sed ijs vi-
ris, qui auctoritate, opibus, & prudẽtia
longè præcellunt.

R A T I O.

Cùm omne agẽs, præstatius debeat
esse patiente: tũ verò, ne repassioni lo- 1.2.q. 87
cus sit, sed actio suauiter & facilè ter- a.1.
minetur, excessum agentis oportet ef-
fe multò maiore. Quia igitur illa opi-
nio, diurnas contentiones, duello-
rumque occasionem admittere nõ de-
bet: hanc in cogentibus potentiam, &
præstantiam exigit, necesse est.

I 2 PRO-

charitatis, aut moralis honestatis minus exhibeat,

PROPOSITIO II.

1.2.q.60. Neque ad legale quidem debitum
a.1.&.2. extorquendum, vim adhiberi ab ho-
&.6. mine privato æquum est: non modò
cùm iudex adest, aut ius dubiũ appa-
ret: sed etiã si hoc perspicuum & indu-
bitatum sit, iudexque desideretur.

R A T I O.

Priuatæ utilitati, Reipublicæ salus
est præferenda: quæ conservari non
posset, si ciues sibi inuicè propria au-
toritate iudices fieri, mutuaq; per
vim, ad officium constringere cona-
rentur: quemadmodum animal inter-
iret, si eiusdem membra inter ipsa cõ-
tenderent, inuicem discerpentia & di-
lacerãtia. Non est igitur ad talẽ vim,
sub iuris consequendi specie, aditus
aperiendus. Neque verò in Republica
solùm rectè constituta, ab huiusmodi
violentia, se quemq; continere oportet,
sed ubiq; etiã gentium: cùm bellũ
propria auctoritate inferre, nusquam

con-

concedi debeat homini privato. Quã-
quã non desunt viri docti, qui inter
barbaros iustitiæ administratione ca-
rentes, moderatã aliquã coactionẽ, si-
ne armorum strepitu, legalis alicuius
debiti recuperãdi causa, adhiberi pos-
se arbitrentur. Quorum sententia, vt
probabilis appareat, per sequentes li-
mitationes videtur ad æquitatem cõ-
temperanda.

PROPOSITIO III.

Primũ, vt nõ cuius, quemvis te- 3.p.q. 59
merè & indistinctè, ad officiũ cõpel- a.1.
lendi, facultas concedatur: sed ijs vi-
ris, qui auctoritate, opibus, & prudẽtia
longè præcellunt.

R A T I O.

Cùm omne agẽs, præstãtius debeat
esse patiẽte: tũ verò, ne repassioni lo- 1.2.q. 87
cus sit, sed actio sua inter & facillè ter- a.1.
minetur, excessum agentis oportet ef-
se multò maiore. Quia igitur illa opi-
nio, diuturnas contentiones, diuelli-
rumque occasionem admittere nõ de-
bet: hanc in cogentibus potentiam, &
præstantiam exigat, necesse est.

I 2 PRO=

cipum virorum benevolentiae conciliandae.

RATIO.

Nam, cum ignorantia faciat inuoluntarium, nolentibus profecto & inuitis, ea dona erepta fuisse existimandum est: si circa potissimum donationis finem, Indos deceptos fuisse supponamus. Quod si leuior deceptio contigerit, aut consilio etiam procurata fuerit: quauis quidam, dominium transferri, negare consequenter debeant, qui ad eleemosynam restituendam, hypocritam sanctitatis, etiam si verè pauper sit, seuerè compellunt: quia tamè scienter maxima ex parte, & absolute eiusmodi res conferuntur: neque cuiusvis mouentis causae veritas, in negotijs humanis confirmandis exigi consuevit: ob eam rem, ille Indorum hospes, neque commutatiuam circa munuscula iustitiam laesisse censendus erit: neque consequenter ad restitutionem obligandus. Quanquam in hoc genere, est magnoperè cauendum, ne quod perniciosum exemplū prodatur.

QVAE-

QUESTIO. XIX.

SI qui sunt, Eucharistiae mysterium non credentes Indi, an Ecclesiastico de audienda Missa praecepto satisfaciant.

PROPOSITIO I.

Legislatoris, id est, Ecclesiae cum suo visibili capite, per veram fidem recognoscendi, obligationem ad rectè obediendum generalem, certissimamque, nunc quidem secludentes: atque specialem, intrinsecamque huius legis naturam, & vim præcisè considerantes, sic proponimus: vt huic Ecclesiastico praecepto satisfiat, probabile esse, Missam fideli & religioso corde audiri debere.

1.2.q. 99
a.3. &.q.
101.a.2.

RATIO.

Nam, si Ecclesiastica lex de audienda Missa, religiosum cultū diuinitus praeceptum determinat & specificat:

2.2.q. 81
a.2. &.q.
122.a. 4.
&.q. 147
cum a.3.

I 4

intelligenda sunt. Nam, de religionis quidem & charitatis virtutibus, quid tunc requiratur, statim patebit.

PROPOSITIO III.

Neque religionis, neque charitatis virtutes sunt, ad hoc Ecclesiasticum præceptum implendum, simpliciter necessariæ: cum sint quidē valde convenientes & opportunæ.

RATIO.

1.2.q.100
a.9.&10. Nam charitatis quidem actum & perfectionem, que, cum agitur de medi-
diorum obseruatione, ad extrinsecam
legiflatoris intentionem pertinet, sub
essentially huius præcepti latitudine
contineri, nulla ratione conuincitur:
tamen speciale de diligēdo Deo præ-
ceptum existere, suo tempore imple-
dum, dubitare non licet. Quod si cha-
ritatis actus, hinc necessarius non est:
neq; habitus profecto ipse. Quo subla-
1.2.q.65
a.2. to, habitū etiam religionis, qui ex mu-
tua & indiuisibili virtutū connexio-
2.2.q. ne, debet esse cū charitate coniūctus,
23.a.7 tolli necesse erit. Sed, quoniam de re-
ligione,

ligione, propterea posset apparere ali-
qua difficultas: quod eius actum, qui
valde arduus sine habitu fore videtur,
ad audiendam debito modo Missam
exegerimus: intelligendum est, virtu-
tem moralem esse religionē. Quāob-
rem, supposita veri Dei supernatura-
li cognitione per fidem: non est essen-
tialiter difficilius, sine religione infu-
sa Deum colere, quàm sine temperan-
tia infusa ieiunare. Iam verò, quia de
illius Ecclesiastici præcepti obserua-
tione, quædam proposuimus, opinio- 1.2.q.91
nem aliquatenus seueriorē sequuti: ali 2.4.& q.
quid aliud, eidem quidem doctrinæ 100. a. 9.
consonum, sed suauius tamen propo- 2.2.q.
nendum est. 104. a. 5.

PROPOSITIO IIII.

Si qui Indorū, mysterij sanctissimæ
Eucharistię idoneū doctorē non ade- 3.p.q.8a
pti, inuincibiliq; illius ignorantia la- a.4.
borantes, bono & sincero animo ad
Missam audiendam accedunt: ij præ-
cepto Ecclesiastico satisfaciunt.

RATIO.

Referent enim, nisi infideles, aut
impij

Quaestio XIX.

impij sint, suam intentionem, ad id colendum & adorandum, quod proponit Ecclesia. Si quis verò distinctior, & magis explicitus Eucharistiæ cultus, Ecclesiastica lege præcipiatur: ab eo sanè præcepto, satis per inuincibilem ignorantiam excusantur. Quæ Propositio, ne latius extendatur, quã veritas ferat: assertioni sequenti coniungenda videtur.

PROPOSITIO V.

3.p.q.75 Horrendus esset eorum Indorum
a.6. & q. error, qui materialem panem, in Eu-
80.a.5. charistia manere, & eum ipsum, Chri-
stianorum Deum esse putarent. Atq;
is quidem error, neque inuincibilis es-
set, neq; fidem & religiosum cultum
compati posset: si consequenter etiã,
1.p.q. 12 diuinæ infinitatis, æternitatis, bonita-
a.12. tis, sapientiæ, omnipotentis cognitio-
nem tolleret.

R A T I O.

His enim diuinis attributionibus sublati, cum idololatriã inferri, tum Ecclesiæ recognoscendæ articulum tolli

Quaestio XIX. 71

tolli necesse est. Neque enim veram Christianæ & Catholicæ Ecclesiæ notitiam haberet, qui talis Dei Christia-
nos, cultores esse suspicaretur. Quò 2.2.q. 12
circa intelligendum est, cum superna a.2.
turali fide, consistere quidem posse
multorum articulorum ignorantiam: 1.2. q.76
non modò reconditorum, sed eorum a. 2.
etiam, qui omnibus explicitè cogno- 2.2. q. 2.
scendi, distinctèque credendi propo- a. 5.
nuntur. Sed, sunt tamen quidam arti-
culi, cum fide ipsa ita coniuncti, & in-
diuisibili vinculo copulati: vt ijs sub- 1.p. q. 2.
latis aut ignoratis, fidem etiam ipsam a.2.
tollit, & prorsus deleri necesse sit. Qui 1. 2. q.
nam verò tales censeantur, huius dispu- 106. a. 1.
tationis non est: sed illud tamen con- 2. 2. q. 1.
stat, nisi vnus Deus Optimus Maxi- 4.7. & q.
mus, isq; remunerator esse credatur, 2.a.7. &
neque hoc tempore, post diuulgatum 8.
Euangelium, neque vnquam om- 3.p.q.61.
nino, infusam, & superna- a.3. & q.
turalem fidẽ existere 68.a.1. &
potuisse. q.69.a.4

QVAESTIO XX.

N liceat, ad ferenda testi-
monia, quosdam Indorū
populos admittere: si cri-
mina occulta prodere, incerta con-
firmare, falsa fingere consueverunt:
similique leuitate & perfidia, in ci-
uilibus etiam causis versantur.

PROPOSITIO I.

Non putanda esset iniqua lex,
si qua statueret: ne duorum, vel trium
cuiusdam nationis Indorum testimo-
nia, integram in iudicijs fidem fa-
cerent: quantumuis ipsi, & cōtestēs,
& fide digni, & omni exceptione ma-
iores viderentur.

R A T I O.

1.2.q.84

a.1.&.q. Cum ea sint à Legislatore confide-
randa & respicienda, quę, nō per acci-
dens

dens & raro contingunt, sed per se, &
vt in plurimū eueniunt: si in tali Pro-
uincia, duorum aut trium Indorum
testimonium, sit plerunque infirmum
propter Indicę alicuius gentis leuita-
tem, & ad mendaciā propensionem:
iustē profectō, eius testimonij aucto-
ritas lege minueretur: quemadmodū
etiam puerorum & mulierū dictis, pa-
rū auctoritatis defertur. Neq; enim
Indici quidā senes, multō prudentio-
res videri solent, quàm Hispanorum
pueri: neque illius nationis viri, multō
constantiores, quàm huius orbis foemi-
nę. Quòd si hoc verum est, non erunt
improbabiles, neque inutiles, sequen-
tes propositiones.

1.2.q.

105.a.2.

2.2.q.70

a.3.&.q.

156.a.1.

PROPOSITIO II.

Non apparet iniquum, si, propter
hanc generalem de testimoniorum
apud Indos infirmitate scientiam, vel
rationabilem suspicionem: aliter quę
dam ibi practicentur, & agantur
in causis & litibus audiendis, exa-
minandis, & diffiniendis, quàm sunt
in hoc orbe, iure cōmuni constitutz:
atque

Quaestio XX.

atque specialiter aliqua particularia, quæ de semiplenæ probationis, vi, modis, & sufficientia plerunque recipiuntur.

R A T I O.

- 1.2.q. 94 Quoniam ius naturale est immutabile, vt legitimarum probationum & a. 5. examinationum, aliquam apud Indos
2.2.q. 57 varietatem, non semper illicitam esse a. 2. demonstremus: præsupponendum est, talem earum ordinem iure naturali non simpliciter constare. Atque id quidem dupliciter ostenditur: & quòd ex primis principijs, nobis à natura in fitis, hæc iuridicarum probationum series, formalisq; solennitas, nõ omni ex parte euidenter necessarioque concluditur, sed probabili nonnunquam argumentatione colligitur, prudentique arbitrio determinatur. Et quòd nonnulla, circa huiusmodi progressum, qui ex semiplena probatione sumitur, sunt varijs legibus innouata:
1.2.q. 91. aliaque præterea lurisconsultorũ opi
a. 4. nionibus controuersa. Cũ illud igitur
2.2.q. 70 natura ipsa constitutissimum sit, a. 2.
2.2.q. 69
a. 1. & 2.
2.2.q. 91
a. 3.

Quaestio XX. 73

apud iudicem iuridicè legitimèq; interrogantem, crimen detegendũ esse: tamen quæ sit iusta & legitima iudicis interrogatio, humanis constitutionibus, non prorsus quidem, sed aliqua tamen ex parte relictum fuisse videtur. Quemadmodũ, possessionum diuisiones, hominum quidem arbitrio magna ex parte fiunt: at verò, nemini suam possessionem auferendam esse, ab ipsa natura docti sumus:

PROPOSITIO III.

Vt, auctoritas testium, si infirma, fallaxque esse consuevit apud Indos, amplioris numeri corroboracione indiget: ita etiam, argumentum ex infamia sumptum, si solet esse leue, inualidumque apud eosdem, aut confirmandum est, aut paruipendendum.

R A T I O.

Hæc Propositio, cum iuri naturali nitatur, tum verò ab Ecclesiastico, & Cæsareo iure aliena non est. Illã enim statuunt leges, veram esse, & inquisitione dignam infamiam, quæ, & inter

K bonos

bonos versatur, & à verisimilibus in-
dicijs processit. Quamobrem, si qui
Indorum populi, in suspicionibus le-
uiter capiendis, temerarij sint & impru-
dentes, in eisdemq; spargendis, & dif-
feminandis, audaces & inhumani: nō
cuius apud eos infamiae fides adhibe-
da est: quēadmodū apud nostros, nō
cuius rumorī facile creditur: sed rur-
sus inquiritur, ex obscuris ne, an ma-
nifestis argumentis fuerit exortus: &
habeat ne vllā inter ipsius infamiae cō-
scios controuersia, an vna omniū vo-
cē confirmetur. Quia verō in illis In-
dicijs probationibus & testimonijs, fir-
mitatem desiderari proposuimus, of-
fert se statim quaestio: sit ne eiusmodi
cōfirmationis quantitas, iudicis arbi-
trio relinquenda.

PROPOSITIO IIII.

1.2.q.95. Tametsi, vix certus Indorum nume-
a.1.&.2. rus lege praescribi possit, qui probabi-
&.q.96. le testimonium efficiat: non tamē pu-
2.1. tādum est fore, vt, is absolute, iudiciū
arbitrio cōmittatur, sed legitimis con-
stitutionibus determinetur.

RA

RATIO.

Nam, cūm omnis ferē iudiciorum
ratio, testibus contineatur: si cuius iu-
dici cōcessa fuerit numeri definitio, li-
bera ferē illi facultas fiet, quauis in cau-
sa; quicquid volet pronuntiandi. Itaq;
illa incontinoda subsequētur, quae 2.2.q.95
Aristoteles recenset: vt legum loco; a.1.
quae per selectos & prudentes viros,
nulla passionum perturbatione com-
motōs, post longam & maturam deli-
berationem approbari & proferri cō-
sueuerunt: contrā, ex indistincta mul-
titudine priuatorum iudicū, flagra-
tium odio, cupiditate, libidine, omniū
ciuium opēs, fortunae, facultates, ho-
nōr, dignitas, salus, nullius legis op-
positione iniquitatē prohibente de-
pendeāt. Haec igitur de Indorum
testimonijs: quae quātumuis leuia sint
& infirma: rei iei tamē prorsus & refu-
tari nō possunt, nisi cū magno & eui-
dēti Republice detrimento. Ijs enim
sublatis, iudicia tolli, aut valde debili-
tari necesse est, quae testibus maxima
ex parte nituntur. Hoc verō maius
multō grauius esset, quā innocētium

K 2 ali

2.2.q. 23 Neque verò, quiuis diuitiarum amor,
 2.7. eius periculi susceptionem excusat, à
 scelere: imò talis diuitiarum solitaria
 cupiditas, illicita est, & aggrauat au-
 dacię peccatum. Nam, hoc maximè
 argumento diuitiæ, sine debito ordi-
 ne quæri conuincuntur, quia fit ipsa-
 rum causa aliquid inhonestum. Quis
 1.2. q. 2. verò non intelligat, cum præstan-
 2.1. & 5. tiora bona, inferioribus simpliciter &
 2.2. q. 55 absolutè postponuntur, rem turpem
 2.6. & à ratione alienam committi? Ali-
 quid igitur præstantius, per ipsas diui-
 tias formaliter expetendū est & pro-
 curandum: ne is amor, quo vitæ præ-
 feruntur, inordinatus esse conuincat-
 tur. Quòd verò formalem præstantio-
 ris finis intentionem exigamus, pro-
 pterea fieri intelligendum est: quia,
 1.2. q. 30 cum suapte natura ille actus, quo vi-
 2.4. ta, diuitijs aliqua ex parte postponi-
 tur, nihil boni & honesti contineat:
 2.2. q. 19 nulla interpretatiua relatio in præ-
 2.3. & q. stantiorē finem, ibi subesse inueni-
 83. a. 5. & tur, quemadmodum in elemosynæ
 6. exhibitione, & cæteris actionibus ex
 suo genere honestis. Qua propter di-
 recta

recta & formali relatione hinc opus
 est: formali inquam, non, vt condistin-
 guitur virtuali, sed, vt condistin-
 guitur interpretatiuæ. Sed, quoniam
 de bono fine, in quem periculi susce-
 ptio referenda sit, aliquid diximus: de
 ipsius animi ad mortem obeundā præ-
 paratione, in tali periculo, est etiam
 nonnihil perstringendum.

PROPOSITIO III.

Nisi impendentis mortis probabile
 periculum appareat, cuiusmodi solet
 esse in prælio, vel in vehementi tem-
 pestate: non vrgebit, quòd attinet ad
 præsentem casum, speciale aliquod
 cõfessionis, aut cõtritionis præceptū,
 Sin autē, improuisæ procelle, crebris
 fulminum ictibus, mortiferæ, aut re-
 pentini lethalesque morbi, in eiusmodi
 locis homines frequenter oppri-
 mere soleant: ita vt necessarium poeni-
 tentiæ, sacramentalisq; confessionis
 incundæ, & perficiendæ spatium non
 relinquunt, in ea præsertim, qua Indi-
 ci populi laborant, sacerdotum pauci-
 tate; incolæ in tali casu, se ad mortem

In add. 3
 p. q. 6. a.
 5.

Quaestio XXI.

obeundam, ante ipsius ultimi periculi articulum præparare: atque Sacramentis semper præmuniti, & perpetuò benè dispositi, ad exeundum ex hac vita esse debent.

R A T I O.

3.p.q. 65. Nam, cum aliquod tempus, Sacramentalis pœnitentiæ, & Eucharistiæ præceptis, sit tribuendum & assignandum ante mortem: si ipse extremi periculi articulus, est ad Sacramenta suscipienda incòmodus & inopportunos: reliquum est, ut proximo tempore urgeat obligatio. Quod cum incertum sit & ignotum: aut nunquam, in huius quidem casus consideratione, legis obligatio coget, quod verè dici nõ potest: aut pro semper quodammodo constringet: non quatenus affirmativa est, sed per accidens, ex perpetua imminentis repentini periculi formidine, probabilique & continua subite mortis expectatione.

PROPOSITIO IIII.

Nunquam illarum regionũ incolæ, ratione

Quaestio XXI. 77

ratione fulguris, tempestatis, aut pestilentiaæ conteri tenentur: quin simul etiam & confiteri, & Eucharistiam sumere debeant, si ad sit horum Sacramentorum idoneus ministrator, In add. 3. p. q. 6. a. 5.

R A T I O.

Contritionis enim præceptum hinc non urget, nisi verisimile mortis periculum appareat. In tali verò periculo confessionis perficiendæ, & Eucharistiæ sumendæ præcepta contritioni coniunguntur. Nam, quia sumopere necessarium est ad salutem, bene mori: propterea contritio, quæ per se sola requiritur in quibusdam casibus, hinc, quò certior sit & vehementior ad obtinendam Dei amicitiam, cum salutarium Sacramentorum fortiori virtute, & abundantiori gratia copulari præcipitur.

K 5 QVAE-

3.p.q. 62. a. 1. & 2. & 3. & 4. & 5. 3.p.q. 68. a. 2. & 3. & 4. 73. a. 3. & 4. q. 78. a. 1. & q. 80. a. 6. & q. 84. a. 3.

QVAESTIO XXII.

 *N euangelizantis lin-
guam, infidelis Indicus
sua salutis cupidus, addi-
scere debeat, si se aliter Euangelium
audire posse diffidat.*

PROPOSITIO I.

Cui nondum probabili ratione per-
suasum esset, in Euangelij doctrina
veram contineri salutis & felicitatis
viam: is non deberet valde difficilem
nouæ lingue perdiscendę laborem, re-
ligionis causa suscipere.

RATIO.

Nam pari ratione, cuiusuis incogni-
tę sectę intelligendę, peregriniquę do-
gmatis audiendi causa, vt nouam lin-
guam addiceret, obligandus esset.
Quod si hoc intolerabile videretur,
& à Diuinę legis suauitate alienum:
neque

neque illud quidem oneris imponen-
dum cuiquam erit, nondum perse-
cūta, vt diximus, Christianę doctrinę
probabili saltem credibilitate.

PROPOSITIO II.

Si Indus, cui miraculis, aut fidelium
exemplis credibilis apparuit Euange-
lica doctrina, se valde rudem & inha-
bilem esse cognosceret, ad alienū ser-
monem perdiscendum: posset ipse for-
tassis, hanc spem de diuina benignita-
te concipere, fore, vt facilius alia hu-
ius doctrinę audiendę via ostende-
retur, sine difficillimo nouæ lingue
comprehendendę labore. Quę propo-
sitiō, si sapientibus, quorum disputa-
tioni subijcitur, non improbabilis vi-
sa fuerit: ijdem iudicabunt, an se-
cundum sanam salutaremque doctri-
nam, sequenti ratione recte confir-
metur.

RATIO.

Vt enim, ex diuina lege nemo est
ad impossibile obligandus: ita neque
ad ingētes quasdā & immēsas difficul-
tates:

Quaestio XXII.

2.2.q.10. a.12. tates: præter illas, quas, aut præcepti negatiui perpetua & absoluta necessitas, aut prudentium & piorum in Ecclesia consuetudo subeundas esse declarauit. Etsi verò prædicatores, qui diuinitus infusum linguarum donum non acceperunt, nouas linguas, ad infidelium eruditionem addiscere consueuerint: tamen hoc ipsum onus, auditoribus nondum baptizatis, iniunctum fuisse causa religionis, Ecclesiasticis historijs, aut traditionibus non accepimus. Qui igitur, in hac ingenti alienæ linguæ discendæ difficultate, aut alia simili constitutus, diuinæ prouidentiae, se in eo negotio committeret, nullo existente alio medio Euangelij percipiendi: fortassè non esset is arguendus statim, tanquam impius in Deum, neque appellandus Diuinæ bonitatis tentator temerarius. Supponamus enim, id quod perspicuum est, nullam hinc inueniri formalem & directam tentationem: interpretatiuam autem hinc non subesse, probabiliter colligi videbitur alicui. Nam, quæ tam difficilia sunt, vt vix fieri possint,

ea

Quaestio XXII. 79

ea moraliter censentur impossibilia. Est igitur huic homini, nunc quidem, 3.p.q. 86 moraliter impossibilis per vias consuetas, auditio Christianæ doctrinæ. 1.p.q. 62 Poterit ergo sine temeraria præsumptione, extraordinarium aliquod & superabundans Dei auxilium expetere. Nam, talis fortassè humani medijs difficultas, ad impossibilitatem accedens, & ferè pertingens, hanc reddit vnicam quodammodo spem & petitionem necessariam: otiosæque expectationis, in qua, interpretatiua tentatio consistit, temeritatem excludit. 1.p.q. 114.a. 2.

PROPOSITIO II.

Perdiscenda omninò esset aliena lingua, ei, qui, cum Christianæ doctrinæ credibilitatem intellexisset, nullam spem natiuo sermone illius audientis, sibi relictam arbitraretur.

RATIO.

Ex necessaria finis & vnicj medijs 1.p.q. 82 connexionione, colligitur hæc assertio. a.2. Suam enim salutem & felicitatē, neque velle, neque sperare is censeretur, qui

qui vnicum & singulare mediū omittet: quod simpliciter absoluteq; necessarium ad illius finis consequentiam iudicasset. Etenim, longē alia ratio est huius mediij, de quo loquimur, & aliorum: quę tametsi ad illū ipsum finem consequendum, controuersissima sint, & præcepti etiam obligatione requirantur: non sunt tamē suapte natura simpliciter & absolute necessaria. Quę philosophandi ratio, hoc exemplo, si sano modo intelligatur, formaliterque applicetur, magis perspicua fiet. Si quis, vt finē vltimū, temporalem corporis vitam sibi proposuisset: posset planē huius finis intentione seruata, acerbam aut pretiosam potionem, vtilem quidem corpori, & medici ordinatione præscriptā, sed non simpliciter & omni modo necesse-
 cessariā aspernari. At verō, quę simpliciter & absolute necessaria esset, hęc nisi quouis pretio cōpararet, & adhiberet, & nisi cum tædio etiā & nausea fusciperet: suū finem desperasse, eiusque omninō intentionem abiectis videretur.

1. p. q. 19.
a. 3.

1. 2. q. 3.
a. 6. & q.
10. a. 2.

QVAE-

QUESTIO. XXIII.

Vtrum, Legatos & Oratores interficientium scelerata crudelitas, ita sit omnibus hominibus suapte natura detestabilis, vt nullam Indi huius legis ignorantiam obtendere possint.

PROPOSITIO I.

Nulla ratione, à graui scelere excusari possent, qui Reipublicæ innocentis innocentem oratorem, re, cognita & perspecta, siue legationis causa, siue quouis alio futili prætextu interfecissent.

1. 2. q. 109
a. 8.

1. p. q. 17
a. 3. & q.
79. a. 12.
& q. 113.

RATIO.

Aut enim negandum erit, vlla esse in illis hominibus ad intelligendum insita & innata principia: quibus sublatis, rationis etiam vsum discursumque tolli necesse est: aut si

1. 2. q. 75
a. 2. & q.
94. a. 2.

quæ

Questio XXIII.

2.2.q.47 que primę notiones, quibusuis etiam
a. 15. &. barbaris tribuendę sunt : hęc in pri-
q.154. a. mis, innocentem , neque interficien-
12. dum, neque ledendum esse : que tam
2.2.q.64 eminentem locum obtinet in suo ge-
a.6.&q. nere, vt medio ferę careat: sitque ipsa
159. a. 2. innumerabilium conclusionum , que
ad iustitię integritatem pertinent,
fons & origo . Itaque, nemo est tam
barbarus , qui dum innocens interfi-
citur, non conqueratur, suamque in-
nocentiam non opponat : nemo tam
agrestis & incultus, qui, cum contra fi-
dem datā occiditur, non obijciat per-
fidiam tyranno , diuinamque ultionē
imprecetur. Ergo, non sunt Indi de
eiusmodi sceleribus excusandi. Nam,
que natura eos docuit conqueri, dum
talia patiuntur: ita vt nullo alio magi
2.2.q.57 stro indigeant, sed sua sponte in has
a.3. querelas erumpant : hęc ipsa natura
pręcepit, alijs non inferre, que tibi il-
lata iniuste , existimares. Confirma-
tur quidem a sapientibus , hoc de in-
nocentis vita seruanda notissimum
2.2.q.64 principium, illa demonstratiōe: quod
a.6. nemo quantumuis nocens fit & per-
niciosus,

Questio XXIII. 81

niciosus, per se ipsum consideratus, oc
1.p.q.19 cidi debęat : sed diligi potius, propter a.6.
communis naturę vinculum & con-
iunctionem. Solūm igitur in ordine
ad Rempublicam, cui nocet, morte di-
gnus censetur. At verō, innocens ni-
hil prorsus ledit Rempublicam. Ergō
nulla causa est, cur occidatur: Verūm,
huius argumētationis principia, cum
viris eruditis, eius doctrinę vim, veri-
tatemque intelligentibus, valde pro-
bentur: tamen apud imperitam mul-
titudinem, non modō magnam lucē
non afferrent illi conclusioni, sed tenē-
bras fortassē citius offunderent. Bar-
barum enim vulgus, quod, non modō
existimat, fas esse, suas quemque iniu-
rias vlcisci & vindicare: sed malis etiā
hominibus, optare & procurare mala,
quemadmodū bona, bonis: vt distri-
2.2.q.30 butiōnis illius, quam, nemēs in vocāt, a.3.&q.
non solūm consentiens , sed ministet 31.a.2.&
etiam sis & adiutor: cur tandem existi- q.36.a.2.
mabit, non esse quenquā interficien-
dum, quamuis improbus sit, dummo-
dō Reipublicę non inferat iniuriam?
Iam verō, innocentem hominem, ni-

hil obesse Reipublicæ, per se quidem apud omnes verum est & satis notū: per accidens verò, multis modis perniciosus esse poterit civitati: aut propter tyranni odium, aut propter inuincibilem aliquem errorem, aut propter contagiosi morbi infectionem, aut propter alias huiusmodi causas. Quarum ratione, cur hic occidi non possit, interrogabunt barbari: neque tanquam certum supponi patientur, quod apud ipsos, dubitatione non caret. Si soli igitur illi demonstrationi innitendum esset, inculpatorum & innocentium vita, apud Indos magis periclitaretur. Verum, ipsa per se innocentia, satis suam causam defendit, apud integros iudices, quantumuis barbaros. Neq; verò minus notū est, legationem culpa carere. Si enim ad societatem mutuamq; auxilium, homines natos esse constat: perspicuum profectò fit, ad cõmunia colloquia, cum necessitas postulat, concessam esse omnibus facultatem.

PRO.

PROPOSITIO II.

Noctentis iniurio sãque Reipublice, 2.2.q. 7²
innocentem oratorem, qui nullam a.3.
tuti colloquij fidem, quam, saluum
conductum appellant, petere commo-
dè potuerit, interficere: tametsi re ve-
ra turpe sit & iniquum: fortasse tamẽ
arbitrabitur & disputabit quispiam;
non esse omnibus barbaris, ita cog-
nitam & perspectam eiusmodi iniusti-
tiam, vt nullam ignorantie excusa-
tionem ferre possit:

RATIO.

Apparent enim quaedam, quæ bar- 1.2.q. 94²
barorum iudicium facile perturbare a.4.&.5:
valent, & in errorem inducere. Ni- &.6.
mirum, in tali homine, non innocen-
tiam quidẽ, sed eius Reipublice, cuius
est pars, culpam puniri: atq; eũ ipsum,
audacis temeritatisque crimen com-
mississe, qui ad hostes sine facultate
acceserit, neque iustam ipsorũ iram
veritus fuerit. Quanquam igitur sibi
persuaserint, id quod lex naturalis
apertissimè docet, innocentem per
se interficiendum nõ esse: quod tamẽ

L 2 obscu-

1.2.q.95.
a.4.

Quaestio XXIII.

obscurius est, vtrum hic innocens sit, atque si vera sit, vtrum per accidens puniri debeat: in eo labi & errare poterunt. Etenim, cum intelligant, licere principi laeso, ex quouis membro & parte aduersariae Reipublicae sibi satisfactionem petere, atque etiam sumere: tamen ex hebetudine & rustica ignorantia, distinguere nesciunt de rebus, & vita: vel, cum hostis vires esse debilitandas, ob eamque rem, posse innocentem armis expoliari non dubitent: vsque ad occisionem fortasse, eadem ex causa procedendum esse putant. Huiusmodi ergo rationibus veri similitudinem praeferebant, barbari & errare poterunt, & sui erroris crimen aliquatenus purgare contendunt. Nam, si sapientes viros, probabilis ratio excusat a culpa, quamuis verum non colligat: ita, vt tunc etiam, cum speculatiue falluntur & errant, ipsos prudenter egisse dicamus, atque tale officium, ex virtute fuisse profectum: cur barbaros homines, a scelere non excusabit sophistica & apparens ratio: que, propter ingenij crassioris imbecilli-

2.2.q. 66
a.8. &.q.
108. a.4.

1.p.q. 113
a.5.

1.2.q. 74
a.1.

Quaestio XXIII. 83

cillitatem, tantam ad hos conuincendos vim habet, quantam probabilius argumentum apud sapientes? Ne igitur, Indos, quibus Regia clementia benignè parcat, facile quisquam condemnet: & quia crudele illis bellum non infertur, seditiosè conqueratur & exostulet: non solum, quid ex rei natura, æquum fuerit eos fecisse: sed etiam quomodo decepti fuerint, & qua ratione a crimine aliquatenus purgentur, esse considerandum, ea fortasse disputatione proponetur.

PROPOSITIO III.

Vt verò, quid præterea, iure gentium & naturali, obseruandum sit in bello iusto, cum de oratoribus & legatis agitur, iam proponamus, hanc assertionem subiicimus. Cum nullo iure caueatur, ne is poenas luat, quem sub falsa legationis specie, ad exploranda hostilia castra ingressum fuisse constiterit: aut, dum legationem ipsam obiret, crimen aliquod perpetrasset: tamen non probabilem solum & leuem, sed grauisissimam, & valde manifestam eius

Questio XXIII.

culpam esse oportere, qui se oratorum & legatum profitetur: ut iure ab hostibus iustum bellum gerentibus interfici, aut seuerè puniri possit.

RATIO.

Non ob eam solùm causam, quia quæuis crimina, ut puniantur, debent esse luce clariora: sed propter eam etiam: quia multùm refert ad communem hominum societatem tuendam & conseruandam, ne oratorum legationes obeuntium munus, quod est in primis necessarium, fiat triste & formidolosum: si hostilibus calumnijs subiacereprehendatur.

QVAE.

Questio XXIII. 84

QVAESTIO XXIII.

Emanebit ne apud virum fidelem, Christianoque more se contraxisse putantem, ea vxor Indica, qua ita fide ad baptismum accessit, antequàm nuberet: ut neque attulerit fidem, neque quicquã omninò interius, in Baptismo suscipere voluerit.

PROPOSITIO I.

Duplex in primis cogitari potest circa hæc Sacramenta, illius mulieris dolus erga maritum. Alter quidem, si 3. p. q. 68 perculpabilem simulationem, se extea. 7. & 8 riuus tantùm baptizari permiserit: po. & . 9. & stea verò, sciens & volens nupferit: 12. & . q. se inhabilem & impeditam Ecclesia. 85. a. 2. ftica lege, ad nuptias cum Christiano Add. 3. viro contrahendas non ignorans: p. q. 58. sed id tamen impedimentum, verùm a. 1.

L 4 esse

Quaestio XXIII.

esse non credens. Alter verò dolus, si
 ut ad baptismum suscipiendum, ita
 etiam ad matrimonium ineundum, si
 etè & fraudulenter accesserit. Atque,
 in utroque quidem casu, perspicuum
 est, teneri ipsam mulierem, ex obliga-
 tione speciali iustitiæ, ad virum in-
 deminem seruandum, rite & sine fi-
 ctione suscipiendis Baptismi & Ma-
 trimonij Sacramentis: nisi ipse vir, li-
 berè abeundi fecerit potestatem,

3.p.q.68
 a.7.&q.
 86.a.2.

R A T I O.

Iniuriam enim illa, utroque modo
 intulit coniugi, more Christiano con-
 trahere volenti, seque Christianam
 ducere existimanti. Ne igitur diutiùs,
 hoc incommodum vir perferre cogat-
 ur, præter eam satisfactionem, quæ
 pro præcedenti fraude debetur, con-
 sentiendum est iterum in matrimo-
 nium, omni fictione sublata, per
 veramque Baptismi susceptionem,
 obtenta ad nubendum habilitate.

PROPOSITIO II.

Si cogitemus, id quod verisimile
 est

Quaestio XXIII. 85

est, apud Indos aliquoties contigif-
 se, eam mulierem nihil gessisse per
 fraudem: sed ex inuincibili igno-
 rantia, Christianæ fidei magistrum
 idoneum non adeptam, ad Baptismum,
 tanquam ad rem ludicram & inanem
 accessisse, sine vlla interius aliquid su-
 sciipiendi voluntate, sed magis cum
 auersione à Sacramento; postea verò
 nupsisse etiam bona fide, sine vlla in-
 habilitatis, dirimentisque impedimē-
 ti cognitione: in hoc casu, non esset
 in conscientiæ foro, propter specialis
 iustitiæ necessariam obligationem,
 ad Matrimonium, vel ad Baptismum
 compellenda: quanquam, ad horum
 utrumque charitatis lege teneretur.

R A T I O.

Ad coniugium quidem, ut scanda-
 lum vitaret. Magnas enim offensio-
 nes sequi necesse esset, nisi verè con-
 traheret. Nam, cum cogenda sit per
 Ecclesiam, ut cohabitaret viro, is, qui
 coniugis dictis fidem adhibere non
 debet, iure debitum petet. At illa, quæ
 suæ fictionis sibi conscia est, aut mori

1.2.q.19.
 a.6.&q.
 91.a.4.
 2.2.q.37
 a.1.

L 5 potius

Quaestio XXIII.

potius, quam fornicari constituet, si
castitatem colere uolet: ex quo grauis
dissensio concitabitur, eaque iusta, ex
utraque parte, propter inuincibilem
ignorantiã uiri: aut si, id, quod uerifi-
milis est, mulier, ex naturali imbeci-
cillitate cõsenserit in concubinatum,
manebit semper in misero damnatio-
nis statu. Hæc autẽ inconuenientia vi-
tare, pertinet ad charitatem. Ex cuius
etiam officio, tenebitur eadẽ mulier
ad baptismũ: non solũ, ut Ecclesiam
ingressa, suæ animæ saluti consulat,
sed, ut habilis etiã ad matrimonium
fiat. Ex iustitiæ uerò erga uirum ser-
uandæ obligatione, propterea, neque
baptizari neq; nubere tenebitur, quia
inuincibilis ignorantia fecit, ut nulla
cuiquam inferretur iniuria, neque u-
lla debeatur restitutio, aut remedium
incommodi subsequuti. Atque, hæc fe-

- 1.2. q. 6. re omnia, quæ de dissente in Ba-
 - a.3. ptismo disputata sunt, pari fortasẽ
 - 3.p.q. 68 modo intelligenda erunt de illa, quæ
 - a.7. & a. neque uolens, neque nolens, sed per-
 - 12. & q. mittens, & ut Philosophi loquuntur
 - 69. a. 6. non uoluntaria, Baptismum suscepit.
- Quod

Quaestio XXIII. 86

Quod, si apud alias gentes rariùs con-
tingit, apud quosdam tamen Indo-
rum frequentius accidere, facillẽ su-
spicabitur, qui aliquorũ uecordiam,
& pusillanimitatem habuerit perse-
ctam. Hunc uerò baptismum, uolent-
um esse, idẽque irritum & inanem,
ex ipsa uolenti definitione colligi-
tur: cum & ab extrinseco ueniat, &
passum non conferat vim: non quod
hanc definitionem sic interprete-
mur, ut minimẽ necessarium esse exi-
stimemus, ad uolenti rationem, ali-
quo modo resistere. Sed quòd in re-
bus arduis, magnique momenti, cu-
iusmodi est Christianæ religionis pro-
fessio, is uirtualiter repugnare, obi-
cemque contrariæ uoluntatis oppo-
nere intelligatur, qui non præbet af-
sensum.

1.p.q.105
a.4.

PROPOSITIO III.

Quia uerò illam mulierem, ad
Baptismum iterum suscipiendum,
teneri diximus: respondendum est
occurrenti statim difficultati: an, is
Baptif-

Quaestio XXIII.

Baptismus, ex iudicis Ecclesiastici auctoritate sit conferendus. Respondetur autem, vix vnquam posse in exteriori foro, talem licentiam, ob eius generis causam consultò concedi.

R A T I O.

- 3.p.q.66 Nam, quia rebaptizandi periculū
 a.8.&.9. horret vehementer Ecclesiasticus
 clericus committere non debet, vt
 2.2. q.69 propter vnus mulierculę, de se ipsa
 2.3. testimonium: quod, & plærunque est
 3.p.q.66 exigui ponderis, & híc propter incō-
 2.9. stantiam ferè nullius: lex inuiolabilis,
 Baptismi non repetēdi, in discrimen
 1.2.q.113 adducatur. Etenim, si prudenter caue-
 2.3. tur, ne paruuli, quibus nullus alius est
 3.p.q.67 in ea etate, aditus ad salutem, nisi Ba-
 2.4. ptismi actu reque ipsi recepti: ex le-
 uissima quaq; & temeraria suspicio-
 ne, iterum sacramentaliter abluantur:
 3.p.q.68 quanto magis id cauendum erit in
 a.1. &.2. adultis, quibus Baptismi votū, ex cha-
 &.3. ritate susceptum, satis esse poterit ad
 salutem, dum exterioris lauacri perci-
 piendi facultas desideratur? Nisi ergo,
 eiusmodi mulier suam fictionē publi-
 cē

Quaestio XXV. 87

cē declarauerit, rectē ipsi consuli pos-
 set: vt, quoniam solennioris Baptif-
 mi non apparet spes, se priuatim se-
 cretòque baptizandam curaret, ite- 3.p.q.66
 rumque consentiret in matrimoniū. 2. 10. &
 Sed, si publicē deferi fictionis histo- q.67. 2.
 ria iam cōperit: quoniam scandalum 4.
 tollendum est, non satisfiet difficul-
 ti, per secretam Baptismi receptionē:
 poteritque is casus inter illos recen-
 feri, qui circa ficta matrimonia solent
 occurrere inticati.

QVAESTIO XXV.

*Nliceat Indis, indifferen-
 tes maiorum traditiones,
 ob solam antiquitatis ob-
 seruationem retinere.*

PROPOSITIO I.

An aliquid intrinsecā superstitio-
 nis, in illa nimia traditionum obser-
 uatione contineatur, hic querri & du-
 bitari potest. Nam, in superstitiosos fi-
 nes,

1.2.q.18. nes, eam observationem extrinsecè,
 a.7.&.q. ex parteque operantis esse satis refe-
 72 .a. 3. ribilem; quia notissimum est, dispu-
 2.2.q. 81 tationis diligentiam non postulat.
 a.4.&.q.
 154.a.10

R A T I O.

Nam, cum res etiam per se san-
 ctas, ad impietur dæmonis cultum
 referri, ex hominum malitia peruer-
 saque intentione contingat: quid
 erit de illis existimandum, quæ per
 per se sumptæ, nihil sanctitatis aut
 honestatis continent, sed aut illi-
 citæ sunt, aut saltem indifferentes?
 2.2.q. 92 Illud igitur proponitur explican-
 a.2. dum: cum tria sint superstitionis ge-
 nera, idololatria, impia diuination, &
 impius ritus: lateatne in hac Indica
 observatione, aliquid idololatriæ,
 aliquid diuinatoricis impietatis, aut
 2.2.q. 95 ritus superstitiosi. Atq; horum trium;
 a.2. vnum aliquod si appareat, detesta-
 bilem & execrandam eam venera-
 tionem efficiet. Neque enim, vt in
 vera religione cultus, doctrina &
 directio continentur simul, ita etiam
 in superstitione, illa tria simul erga dæmo-

dæmonem contineri necesse est. 2.2.q. 79
 Nam, cum plura ad virtutem requi- a.3.
 rantur, tamen vnus defectu vitium
 existit.

PROPOSITIO II.

Indifferentes maiorum traditiones
 obseruare, quamuis in eo genere vir-
 tutis modus excedatur, formaliter su-
 perstitiosum non est.

R A T I O.

In maioribus colendis & veneran- 1.2.q.18.
 dis excessus, cum circa obseruantia a.11.&.q.
 pietatisque materiam versetur: ad 72.a. 9.
 ipsum harum virtutum genus reduci-
 tur, ibidemque formaliter persistit. 2.2.q.21.
 Quare, cum obseruantia & pietas dif- a.3.
 ferant à religione: ex eo intelligitur,
 vitium circa maiorum veneratione;
 ad superstitionem, quæ religionis im- 2.2.q.92.
 puræ vitium est, non attingere: nisi a.1.
 aliquid aliud accedat nimia maiorū 1.2.q.18.
 venerationi, per quod, in deterius a.10.
 genus transferatur. Hoc verò, quam 2.2.q.11.
 sit verisimile apud Indos, planum fiet a.1.
 ex doctrina sequenti.

PRO-

PROPOSITIO III.

Quidquid honoris exhibent Indi, maiorum suorum infidelium traditionibus: id omne ad ipsos maiores infideles referri censebitur, non improbabili argumentatione.

RATIO.

Quoniam omnis honor rei subsistenti, per se exhibetur, rei vero non subsistenti per accidens: manifestè constat, non posse reuerentiam illam in ipsis traditionibus consistere, sed vltè ad personam aliquam referendam esse. Ad quem verò referri, verisimilius apparebit, quàm ad ipsarum traditionum auctores & conseruatores?

PROPOSITIO IIII.

Non leuem impiè superstitionis suspicionem affert, nimium studium adhibere in eorum traditionibus retinendis & conseruandis, qui dæmonū idola colentes è vita decesserunt.

RATIO.

Quanquàm enim, in hominibus illis

lis, idololatriæ vitium, ab antiquitatis auctoritate, vt ratione disiungi, ita etiam voluntatis electione separari queat: tamen in huiusmodi subtiliori distinctione versari sine necessitate; periculosum est, barbaræ præsertim; aut imperitæ multitudini. Quo circa, apud huius etiam antiquioris orbis Christianos, quidam reprehendi solent: qui ex prophanæ gentilitatis tenebris, nomina filijs imponenda proferunt, infidelium hominum commémorationem, sempiterna obliuione dignam, pro venerabili sanctorum memoria recolentes & vsurpantes.

PROPOSITIO V.

De suspicione igitur hæc dicta sunt: sed illud tamen constat, impiæ superstitionis esse, si maiorum traditiones obseruent Indi, tanquàm necessarias aut vtilis ad aliquem finem, ad quem suapte natura non conferunt.

RATIO.

Nam, si eiusmodi traditiones nullam efficientem virtutem continent,

M à na-

à natura inſitam eius euentus, qui ab obſeruatoribus expectatur: reliquum profectò eſt, vt tanquàm ſigna quædam uſurpentur, ſoliuſque ſignificationis cauſa vtiles fore credatur. Quæ ſignificatio, cum neq; ad verum Deum, neque ad homines referatur: ad occultam dæmonum opem implorandam, pertineat necelle eſt. Ex quo intelligitur, tantam eſſe inutiliũ & inanium obſeruationum, propter vtilitatis ſpẽ uſurpatarum malitiam: vt non modò

- 2.2.q. 95 cum expreſſe ad dæmonis inuocatio-
 2.2. & 3. nem referuntur, ſed etiam ſi nulla dæ-
 monis mentio fiat: & quod maius eſt,
 etiam ſi expreſſa ipſius dæmonis de-
 teſtatio pronuntietur: tacitum tamen
 pactum implicent cum eodem mali-
 gno ſpiritu, impiæq; ſocietatis inite-
 reos obſeruatoreſ efficiant. Etenim,
 cum dæmon falſitatis auctoꝝ, defen-
 ſoꝝ & patronuſ ſit: tum verò ijs, maxi-
 mè mendacijs delectatur, ex quibus
 1.p.q. 115 aliquem diuinitatis cultum uſurpare
 2.5. & arrogare ſibi ipſe poſſit. Qua pro-
 2.2. q. 95 pter, immitcet ſe ſtatim huiuſmodi
 2.2. & q. ſuperſtitionibus: quas & mendaces eſ-
 96. a. 3. ſe nouit, & ad homineſ impia reli-
 gione

gione implicãdos aptiſſimas. Suapte igitur natura, talia obſcura & inuti- lia figmenta in dæmonem referuntur: quemadmodum honeſtas ex genere & circumſtantijs actioſe, in Deum referri interpretamur, etiam ſi iſ, qui honeſtè operatur, infidelis ſit, neque illum finem ſibi formaliter propoſue- rit ad agendum.

QVAESTIO XXVI.

Vtrum, Indis ſuadendum ſit, vt per interpretem con- ſiteantur, ſi veriſimile vi- deatur, interpretem ſecreti fidẽ non ſeruaturum.

PROPOSITIO I.

Cum generalis ſermo habetur, ſim- pliciter & abſolutè ſuadendum eſt Indis, vt ſi alia via conſiteri non poſ- ſunt, at certè per interpretem con- ſiteantur.

Quæstio XXVI.

RATIO.

1.2.q. 66 Quæ per se honesta in primis &
 a.3. laudabilia sunt, quamvis neque neces-
 sitate præcepti contineantur, neque
 2.2.q. 49 semper & ubique, honestè & laudabi-
 a.7. liter fiant, absolutè tamen & genera-
 liter suaderi debent. Cùm igitur Sa-
 cramentalis confessio, quæ aliò qui di-
 uino & humano iure præcipitu : qua-
 tenùs quidem, ob ignotam confessa-
 riò pœnitentis linguam, per interpre-
 tem fit, illiusmodi sit : piè sapienterq;
 ab ijs suadebitur, qui, non de singulis
 Add.3.p casibus differunt, sed amplam & in-
 q.9.a.3. definitam de vniuerso genere, dispu-
 tationem habent.

PROPOSITIO II.

Vt per infidũ etiam proditoremq;
 interpretem, cùm deest copia melio-
 ris, pœnitens cõfiteatur, hac sanè con-
 ditione videtur exhortãdus: scilicet,
 nisi tanta in illo deprehensã fuerit
 mentiendi fallendique libido: vt in-
 tra confessionem etiam ipsam, falsò
 & infideliter colloquentium verba
 redditurus, fictasque sententias inter-
 nun-

Quæstio XXVI. 91

nuntiaturus fore existimetur: vel, nisi
 occulta crimina interpretanda, tam
 turpia sint atque nefaria, vt, si fortè Add. 3.
 extra confessionem fuerint diuulga- p. q. 9. a.
 ta, aut graue populi scandalum com- 4.
 moueant : aut magnum dedecus &
 ignominiam afferant pœnitenti, qui 2. 2. q.
 bono indiget nomine ad præstãda vir 132. a. 1.
 tutis officia.

RATIO.

Siue homo suæ famæ dominus sit, 2.2.q. 73
 vt quidam asserũt, siue custos solũ, a.4.
 vt alij contendunt: illud tamen certũ
 est, suæ quemque famæ tuendæ præ- 2.2.q. 33.
 cepto teneri, cùm ad proximi adifica a.7.
 tionẽ, aut veræ honestatis, virtutisq;
 conseruationẽ videtur esse necessaria. 2.2.q. 62
 At verò, cõfessionis per interpretem a.6.
 ineundæ, nullũ extat præceptum, sed
 consiliũ rãtummodò. Si igitur consi-
 lijs, sunt præferenda præcepta, non 2. 2. q.
 erit confessionis secretum, cum ta- 184. a. 3.
 li famæ iactura, apud quen & q. 189
 quam committendũ a.1.
 interpretem.

PROPOSITIO III.

2.2.q.3. De confessione, quæ propter Sa-
 3.2. cramentalis pœnitentiæ necessitatē
 fit, superiores propositiones sunt in-
 3.p.q.68 telligendæ. Nam ad difficiles quidem
 2.6. & vrgentes conscientiæ causas expli-
 candas, etiam infidum & secreti parū
 obseruantem interpretem, apud sacer-
 dotem adhiberi, nonnunquàm oporte-
 bit: quamuis grauis famæ iactura
 subeunda sit, & scandalum etiam per
 accidens excitandum.

R A T I O.

Incidunt aliquando casus, in qui-
 bus extra confessionem, si opus sit,
 suum quisque peccatum prodere de-
 beat: veluti si quempiam falsi crimi-
 nis accusauerit, aut alia magni mo-
 menti restitutio publicè præstada fue-
 2.2.q.62 rit. Multò igitur magis oportebit in
 2.6. his ipsis casibus, necessarij consilij pe-
 tendi causa, prudentem confessarium
 alloqui per interpretem. Cùm eò etiā
 tutius sit, per viam Sacramentalis cō-
 fessionis rem detegere, quia si inter-
 pres in adus secretum prodiderit, po-
 terit

terit pœnitens, & in iudicio, & extra 2.2.q.70
 iudicium iureiurando confirmare: se a.1.
 nihil tale dixisse, aut cogitasse vn- Add. 3.
 quàm, sed per falsum testimonium, p.q.11.a.
 crimen non auditum ab interprete 1.&3.
 confingi.

PROPOSITIO IIII.

Non est igitur, hic per talem inter-
 pretem confitendi modus, omni ex
 parte grauis & periculosus: cùm præ-
 fertim hac via confessurus, possit ea
 crimina in confessione reticere, quæ
 proditor interpretes foras enuntiaturus
 videretur.

R A T I O.

Nam, si hac reticentia materiali que
 peccatorum dimidiatione licet vti
 nonnunquàm, apud sacerdotē etiam
 ipsum separatim & per se cōfessiones
 audientē, si fractor sacri sigilli, aut val-
 de lubricus is iudicetur: cur nō idē lice-
 bit propter interpretis leuitatē, & per-
 fidiam? Nam prohibere quidem tunc
 temporis confessionem, perinde, atq;
 si nulla omninò esset copia cōfessarij,

Questio XXVII.

3.p.q. 61 tolerabile videretur, dum spes appa-
a.1. & q. reret, idoneum confessarium breuiter
65.a.3. & inueniendi. Sed, si talis vix serò expe
4. & q. ctetur, vt apud Indos: non est feuerè
67.a.3. et & nimis rigidè quisquam, necessario
q.84. a.3 Sacramenti auxilio priuandus, atq;
&.a.7. et ad incertæ contritionis minùs tutum
q.86.a.1. remedium remittendus.
&.2. & 6.

QUESTIO XXVII.

*Trum liceat alicui, pri-
uata auctoritate Indorū
idola confringere.*

PROPOSITIO I.

2.2. q. 10 Quibus nondum bellum illatū est,
a.8. facultate legitima, eorum simulacra,
non sunt ob solam idololatriæ culpā,
ab homine priuato confringenda.

R A T I O.

1.2. q. 90. Cū diuinæ offensionis, non leuio
a.3. & q. ris solū, sed quantumuis etiam gra-
92.a.2. uis instrumenta tollere, coactionis cu-
iusdam

Questio XXVII. 93

cuiusdam & iudicij officium sit, ad
publicam potestatem pertineat ne-
cesse est: quemadmodum etiam pu-
niendi & vindicandi ius, ob eā ipsam
causam priuatis hominibus non con-
ceditur, sed principi iudicique legiti-
mo referuatur. Quamuis igitur idolo-
latriæ peccatum, grauissimè Diuinā
Maiestatem offendat: non vult tamè
ipse Deus, vt quiuis temerè talis scele-
ris impediendi, aut vlciscendi faculta-
tem, compulsiuamque administra-
tionem vsurpet: sed, vt hac etiam
in re, quemadmodum in cæteris cri-
minibus, naturalis iudiciorum ordo
conferuetur.

PROPOSITIO II.

Quæ simulacra, formalem aliquam
& directam in Christianam religio-
nem blasphemiam, aut illusionē con-
tinent, ea priuato etiam homini, vbi-
cunque reperiantur, ita confringere
licebit, vt non temerè & sine di-
uinæ gloriæ fructu, mortis
periculo se ex-
ponat.

M 5 R A-

- 2.2.q.55 Si vim vi repellere, & publicæ po-
 a.4.&q. testatis, & priuati etiam hominis est:
 64. a.7. cūm, illis blasphemis execrandisque fi
 2.2.q.10. mulacris, non solūm diuini cultus ma
 a.8. iestas offendatur, quod est omni idolo
 latriæ commune, sed per formalem
 2.2.q.73 præterea directamque Christianæ re-
 a.3.&q. ligionis obrestitutionem, fidei, susce-
 108. a.1. ptio impediatur, & retardetur: licebit,
 profectio huius iniuriæ, non puniendæ,
 sed propulsandæ causa, homini
 priuato Indorum idola euertere atq;
 2.2. q. 3. delere. Eritque is zelus sanctus, pie-
 a.2.&q. tatisque laude dignus: nisi ob impru-
 106. a.4. dentem sui periculi, aut alicuius scan-
 &.q.124 dali circumspectiendi negligentiam,
 a.1. actus ex genere laudabilis, vitiosus
 efficiatur.

PROPOSITIO III.

Atque, illam quidem idolorum bla-
 phemam contra Iesum Christum im-
 pietatem, impedire, coercereq; si pos-
 sis, consilij quidem interdum est: in-
 terdum verò præcepti, etiam si ob
 eam causam opus sit obire Martyriū.

Quo

Quo in casu, nō est difficile, illi que-
 stioni respondere: an æquale crimen
 sit non prohibentis Indis idololatriā,
 cūm & possit, & debeat: atque eos
 ipsos ad idola colenda inducentis &
 incitantis. Nam, si coniuuentis omis-
 sio, nō ex impia superstitione, sed ex
 metu, vel ex desidia, vel ex quauis
 alia eiusmodi causa proficiscatur: nō
 est ea sanè cum suadentis scelere, ad
 vnam eandemq; peccati speciem re-
 ferenda.

RATIO.

Vt enim cōmissio & omisio sint
 eiusdem speciei, non satis est vtrāq;
 circa vnam eandemq; materiā versa-
 ri: nisi sub vna etiā ratione formali, ad
 obiectum referantur. Quo circa, cūm
 omisio ad cōmissionis speciem
 reducere docemur: hoc Theologi, nō
 de omni quidem omisione intelligē-
 dum esse censent, sed de illa solā, que
 cōmissionem cōsequitur, per idem
 motuum impulsa: veluti, cūm is, qui
 ex auaritia furtum commisit, omittit
 deinde ex eodem vitio, furti restitu-
 tionem.

PRO-

Quaestio XXVII.

PROPOSITIO IIII.

Atque de omittente quidem, sic disputatur, de ijs verò, qui in eo genere, officij normam excedere videntur, illud sub censura sapientiorum, verisimiliter aduertendum occurrit. Apud Indos in Christiani Principis potestatem redactos, & humana etiam lege idololatriam detestari iussos, licere fortasse homini priuato, ex quadam non iniqua publicæ voluntatis interpretatione, dæmonum idola & simulacra delere: si id fiat sine dimicatione, sine direptione bonorum, & sine alijs scandalis.

2.2.q.10.
a.11.

RATIO.

2.2.q.50
a.1. & q.
66.a.8.
Quia nequeunt Principes in illis Indorum regionibus, per publicos solum ministros, vt stricta iuris ratio postulabat, idololatriam, quæ latissime patet, abolere & extirpare: hæc forsitan Christianis, vel ex consuetudine, vel ex equitate licentiam & facultatem concessisse putantur: vt, si quæ idola deprehenderint, ea delere & infringere possint, cum prædictis cir-

Quaestio XXVIII. 95

circumstantijs. Itaque, nemo ob eam præcisè causam, sit reus vsurpatæ potestatis, quod equidem audiuerim, sed potius Christianæ religionis nomine laudatur.

QVAESTIO XXVIII.

A N liceat Indicis mulieribus, naturales & adulteros filios, ex Hispanorum concubitu precreatos, quos illic mestizos nominant, liberalius educare, maioriq; sumptu alere, quam, quos ex legitimo Indorum concubio pepererunt.

PROPOSITIO I.

Si qui Indorum, huius antiqui orbis ius non susceperunt, neque proprias ciuiles leges, aut consuetudines rationabiles habent de filiorum successione & educatione: ij, siue patres, siue

Quaestio XXVIII.

siue matres sint, nullam propriè in-
stitiam committent, si legitimis co-
quauerint spurios & adulterinos fi-
lios: dummodò cætera sint paria, æqua-
lis de prole certitudo, æqualis indigē-
tia, meritaq; in ipsos parētes equalia.

R A T I O.

Nam, si de lege naturali, nulla spe-
cialis pœna est pro hoc statu, ijs con-
stituta, qui per se culpam committunt:
quantò minùs ijs, quibus nulla hoc in
genere culpa tribuitur? Deinde, cum
de ipsa lege naturali præcisè conside-
rata, infideles filij non minùs succe-
dant parentibus, quàm fideles, cum
infidelitatis crimen grauissimum sit:
cur illegitimi succedent minùs quàm
legitimi, cum illegitimum nasci, nul-
la culpa fuerit?

PROPOSITIO II.

Iustæ cuiusdam distributionis ef-
fet, intra limites etiam ipsos iuris na-
turalis, vt legitimi, cæteris paribus, li-
beraliùs educarentur, potioremq; par-
tem hereditatis acciperent, quàm ipu-
rij & adulterini.

RA-

Quaestio XXVIII. 96

R A T I O.

Nam, cum ipsa natura docente, legi-
timus filius, nobilior & præstatio-
r sit, quàm illegitimi: equum profectò est,
vt illi præstantiora deferantur. Cuius
equitatis rationē, omnes cultiores ge-
tes complexæ sunt, ciuiliùmq; le-
gum arctiori vinculo confirmarunt. Quo
sublato, illius naturalis distributionis
equitas, non idèò solùm à perfecta iu-
stitiæ ratione deficit, quia inter paren-
tes & filios simpliciter iustum nõ ver-
satur: sed quia intra ipsam etiam lati-
tudinem iusti secundum debiti locum
obtinet, ea comparationis inter filios
& prælationis honestas. Neque verò
idècirco est contemnenda hæc obliga-
tio: cum præsertim non leuis inimici-
tiarum occasio, legitimis filijs præ-
beatur, si spurios & adulterinos ani-
maduertant, sibi fieri in successione
coequales. Hæc igitur de Indis, nullo
ciuili iure cultis intelligēda sunt. Ve-
runtamen, si fortè Indi hac in re hu-
ius orbis leges sequuntur: poterunt
de ipsis sequētes assertions proponi,
quas

Questio XXVIII.

quas ex communi iure desumpsimus. Iuris verò Castellani, legitimos longè præferentis determinationes, si vquam hac in re practicantur apud Indos, videre licebit in Recopilatione lib. 5. tit. 8.

PROPOSTIO III.

2.2.q.32. a.8. Naturalem filium, si magis indigeat, aut dignior sit, quàm legitimi, & sumpruosius alere, & liberalius educare licebit matri, aliquam rei familiaris partem, vel suo iure, vel ex consensu coniugis administranti.

R A T I O.

Ex legitimis filijs, non prohibetur mater, alijs eos præferre, qui, vel magis indigent indulgentiori educatione, vel præstantiores sunt, & magis pij erga parentes. Licebit igitur, ob has ipsas causas, naturalem etiam filium legitimis antepone. Nã, ciuiles quidem leges communes, quòd ad matrè attinet, legitimis còæquarunt naturales filios: quos ad parem cum illis maternæ hereditatis diuisionè admittunt. Quod,

Questio XXVIII. 97

Quod, quia multò aliter, Castellæ legibus dispositum est, non erit hæc assertio ad talis iuris obseruatores extendenda.

PROPOSITIO IIII.

Filius adulterinus, aut ex quouis sacrilego, vel ciuilitè damnabili concubitu natus, non est legitimis præferendus, neque exæquandus: sed illud prouidendum, ne ad vitæ sustentationem, careat necessarijs alimentis. Add. 37 p. q. 68. a. 2.

R A T I O.

Adulterinum filium, vel ex quouis alio concubitu apud homines punibili natum, ciuile ius, ita ab vtriusq; parentis hæreditate expellit, vt neq; ad eum quidem alendū, ipsam etiam matrem cogat. Multò igitur inferiori loco, quàm legitimos illum esse vult, ob admissi à parentibus, turpissimi flagitij detestationem. Quamobrem, secluso còsuetudinis iure, iniuste agerent Indicæ foemine: si eiusmodi adulterinos filios, ab huius orbis, atque Hispanis etiam amatoribus procreatos,

N libe-

Quaestio XXIX.

liberalius educarent, aut alerent splen-
 1.p.q. 20 didius, quam quos ex legitimo Indo-
 2.4. rum coniugio pepererunt: nisi tam di-
 1.2.q. 57 uersa esset vtriusque prolis conditio,
 a.6. vt Indorum quidem filij, paucis indi-
 2.2. q. 26 geant, & parum ingenio valere puten-
 a. 10. & tur, ad praestantiora munera exercen-
 q. 32. a. 9. da: illi vero, quos mestizos appellant,
 & .10. & multo pluribus opus habeant ad suae
 q. 81. a. 6 conditionis decentiam, ingenijque &
 animi dotibus praestantiores existat:
 ita, vt liberales artes doceri, & Rempu-
 blicam administrare, & ad sacerdotij
 dignitatem promoueri soleant.

QVAESTIO XXIX.

Vtrum, apud infideles In-
 dos, graui Christiano do-
 ctrinae inopia laboran-
 tes, sibi quisque euangelizandi mu-
 nus, sine Episcopi licentia vsurpare
 possit.

PRO:

Quaestio XXIX 98

PROPOSITIO I.

Missione & licentia opus est omni-
 no ad praedicandum, idque non hu-
 mana lege solum, sed etiam iure di-
 uino.

RATIO.

Quomodo praedicabunt nisi mittan-
 tur? inquit Paulus. Sed praeter huius
 testimonij, complurimumque aliorum
 auctoritatem, hac etiam demonstra-
 2. 2. q. 184. a. 6.
 tione confirmari potest Propositio.
 Purgandi, illuminandi, & persciendi
 3. p. q. 64
 officia, Diaconis, Presbyteris, & Epi-
 a. 1. & q.
 scopis sunt distributa. Omnis autem
 67. a. 1.
 praedicatio, purgatione, illuminatio-
 & q. 82.
 ne, & perfectione continetur. Omnis
 a. 3.
 igitur praedicatio concluditur sacris
 2. 2. q. 10
 ordinibus. Quorum munera, cum diuino
 a. 12. &
 iure fuerint constituta & definita, ex
 q. 39. a. 1.
 eo intelligitur praedicationis officium,
 & q. 177
 non cuius liberum a Domino fuisse re-
 a. 1. & q.
 lictum. Atque hanc quidem doctrinam, sic
 185. a. 1.
 intelligere oportet, vt & Presbyteris
 & q. 187
 etiam ipsis, necessaria sit ad id munus
 a. 1.
 exequendum, Episcopalis facultas & ap-
 3. p. q. 67
 probatio, pertinet ad iurisdictionem: a. 1. & . 2.

N 2 & com

Quaestio XXIX.

& committi præterea possit alijs;
quam Presbyteris administratio præ-
dicationis.

PROPOSITIO II.

2.2.q. Communis est illa omnibus vtriuf-
187.a.3. quæ sexus fidelibus facultas, priuato
3.p.q. 55 familiarique sermone Christianam re-
a.1.&q. ligionem laudandi, notioresque fidei
67.a.4. articulos, plana & sincera commemo-
ratione referendi: neque ad hæc pri-
uatim, vt diximus, & sine argumen-
torum contentione, humiliter, & mo-
destè pronuntianda, opus erit cuiquã
Episcopali concessione atq; licentia.

RATIO.

2.2.q. 32 Partim enim ea pertinent ad spiri-
a.2.&q. tualis elemosinæ fraternæque eru-
33.a.1. ditionis, aut correctionis legem: quæ
neminem exceptum esse vult, sed om-
nes complectitur, & laicos, & cleri-
cos, & viros, & fœminas: partim etiã,
ad fidei confessionem, quæ opportu-
2.2.q. 10 no tempore omittenda non est: par-
a.9.&q. tim præterea, ad diuinæ gloriæ cele-
77.a.2. brandæ, Christianæque religionis am-
plifi-

Quaestio XXIX. 99

plificandæ studium: quod otiosum est 3.p.q. 67
se non debet, sed pro vnus cuiusque a.7. & 8.
viribus, ordine, & gradu ad Catholicæ & q. 71.
Ecclesiæ vtilitatem conferendum. a.4.

PROPOSITIO III.

Atque superiores quidem Proposi-
tiones perspicuæ sunt, communi que
consuetudine comprobantur: tertiam
verò, quæ difficilior apparebit, raroq;
occurrit exercenda, modestè profere-
mus, saniosem semper sententiã, de-
bita humilitate sequuturi. Propositio
verò hæc est. Vrgens grauissimæ cer- 2.2. q. 3.
tissimæque necessitatis casus, non ab a.2.
humana lege solum, sed à diuino etiã
positiuo iure, missionem & licentiam
in prædicationibus precipiente & po-
stulante, exceptus esse intelligitur: ita
vt propter iuris naturalis atque abso-
luti præceptum, & licere & oportere
existimandum sit, Catholicam Roma-
næ Ecclesiæ doctrinam, sine expressa
absentis prælati licentia, prædicare: nõ
priuatim solum, sed publico & cele-
bri loco, neque breui tantum, & pla-
no sermone, ad formam Catechismi,

N 3 sed

Quaestio XXIX.

sed longiori etiam & eleuatiore oratione, ad formam copiosae ornatæque concionis, aut subtilis & acutæ disputationis: hæc omnia, ut diximus, exigente, aliqua grauissima, euidentissima, & uigentissima necessitate, Episcopi ad eundem, licentiæque petendæ facultatem, omnem excludente.

1. 2. q. 96.
p. 6.

RATIO.

Nam, primum quidem, de catechizandi potestate in tali casu prohibenda nemini, qui Catholicè & sufficenter eam operam præstiturus sit, dubium esse non potest: cum baptizandi in tali articulo necessitatem, omnibus iniunctam esse sciamus: sitque catechismus in adultis, necessaria præparatio, non solennis solum, sed priuati etiam baptismatis: ita, ut, cui principale, id est, Sacramenti administratio præcipitur, ei accessorium, & omnino requisitum denegari, improbabile videatur. At inquit, sit ita sanè, catechizare priuatimque instruere, in eo casu liceat, sine speciali commissione: tamen publicè docere, subtilioremque

Quaestio XXIX. 100

disputationem habere non liceat. Quid, si necessitas hoc utrunque postulare, non videatur solum, sed indubitanter existimetur? Ut si uniuersa infidelium ciuitas, Christianam religionem suscipere cupiat: neque sacerdotis copia sit, neque commodè expectari possit, bello, aut peste, aut tyranni persecutione, moram non ferente, sed breuiter acceleratumque remedium flagitante. Atque fingamus eum casum, qui non solum contingere potest, sed sæpius etiam, inuentis primitiuæque Ecclesiæ tempore uerisimile est contigisse: mundanæ, scilicet, sapientiæ philosophos uelle sophisticis obiectionibus, obstistere Euangelicæ ueritati, cum ingenti fidei periculo: neque quenquam alium adesse, qui se illis opponere, ipsorumque argumenta refellere & confutare ualeat, nisi laicum aliquem: qui huic muneri sit quidem idoneus, sed missus tamen non fuerit. Quis neget, in eo casu Diuam Catharinam imitari licere: que, cum foemina esset, subtiliter disputauit, & uicit, concionemque habuit & persuasit?

N 4 Neque

Quæstio XXX.

Neque verò id ad specialem reuelationem referendum est. Nam, etiam si nullum speciale ea de re mandatum accepisset: ipsa pereuntis ignorantisq; 1.2.q.96, populi extrema ferè necessitas, cui ex
a.5. diuino præcepto subuenire oportebat : spesque ingens perichitantis
3.p.q.80
a.8. Christianæ religionis exaltandæ, propter quam prædicationis officium fuit institutum: sanctam, sapientēque virginem ad id munus tunc temporis tantummodò, & cum talibus solum circumstantijs, quæ rarissimè contingunt obeundum, impellerent & incitarent.

QVÆSTIO XXX.

 IN Indos iniuriosè decipiant, ipsi suè scandalum obijciant, vendentes herbam quandã, vel fructicè *K* occam nomine : qui humano vsui prorsus ineptus, inutilis que esse dicitur, & ad impium Idolorum cultum, ab Indicis gentibus adhibetur.

PRO-

Quæstio XXX. 101 PROPOSITIO I.

Vt priùs de inutilitate, quàm de impietate dicamus, sic proponendum videtur: non propterea peccare contra iustitiam huius arbutculę venditores, quòd ea inutilis sit: dummodò vulgariter tanquàm utilis habeatur: neque aut ipsi venditores talem vtilitatem ^{2.2.q.77} confinxerint, aut breui aliquo & ca. 2. 1. fuali vulgi errore abuti velint.

R A T I O.

Nam, quemadmodum communis hominum æstimatio, iustum rei minus utilis precium augere potest, & contra vtilioris minuere: sic etiam rei prorsus inutili & vanę, iustū aliquod precium valoremque conferre. Quam obrem, si Indi ferè omnes in eo errore versentur, vt existiment, illius fructus folia esse salutaria: vendi potest tanti, quanti cõmuni estimatione fit: non modò, si ipsi commoniti se falli velle dicant, & liberaliter tanquàm donantes offerant pecuniam, sed etiã si generalibus verbis, se nolle decipi testentur. Neque enim huius vendi-

N 5 tionis

Questio XXX.

tionis æquitas, ementium liberalitati
2.2.q.77 nititur, sed vulgari æstimationi, com
a.2. munis erroris auctoritate stabilitæ.
Atque de iustitia quidem eius com-
mercij diximus: de charitate verò se-
quentem assertionem proponemus.

PROPOSITIO II.

Peccarent contra charitatem il-
lius fruticis venditores, si ipsum futi-
lem prorsus, nulliusque utilitatis esse
intelligerent.

RATIO.

Nam, vt nunc de impietatis idolo-
2.2.q. 69 latrizque occasione nihil dicamus, mi
a.2. nistri certè fierent tales venditores,
prodigalitatæ ementium, siue forma-
2. 2. q. lis ea sit, siue materialis. Nam, vtroq;
150.a.1. modo à videntibus, qui rem nō igno-
1.2.q.18. rarent, prodigalitas ipsa formaliter
a.9.&q. participaretur. Quod vitium, tametsi
73. a. 9. veniale esse solet: hīc tamen idē gra-
&q. 88. uis appareret, quia, propter Indorū
a.2. egestatē, & miserabilem inopiam,
2. 2. q. esset cū quadā crudelitate inhumani-
118. a. 8. tateq; coniunctū. Qfenderetur præ-
terea

Questio XXX. 102

terea non leuiter ipsa Respublica: cui 1.2.q. 92
cū mercatores vtilē & profuturam a.2.&2.2
operam præstare deberēt: tamen fru- q.23.a.7
strā suam studium & laborē infume- &q.77.
rent, solius turpis lucri cupiditate in- a.4.
uitati.

PROPOSITIO III.

Has igitur assertiones de Koquæ;
non valde laudato commercio, ex hy-
pothesi proposuimus, secluso supersti-
tionis scādalo: de quo nō opusest mul-
ta dicere. Nam, si ad omnē humanum 2.2.q. 98
vsum, sit re vera ineptus ille frutex, a.4. &q.
preterquàm ad idololatriam: quis du- 169.a.2.
bitat inexcusabiles fieri ipsius vendi-
tores: cū superstitionis participes ef-
se ceaseantur, quemadmodum artifi-
ces idolorum, taliumque templorum
architecti? Quod si Koqua, nō sit om 2.2.q.78
nino futilis & incommoda: generalis a.4.
quædā quæstio, de coopératione ma-
teriali aut formali superstitionis exur-
git. Quæ, quia ex generalibus regulis
facilē definitur, & in quodam alio hu-
ius Enchiridij capite disputabitur,
hīc prætermittenda videtur. Illud
hoc in loco solūmodò proponemus, si
eius

Quaestio XXX.

Si eius herbæ vñs aliquis, bonus inueniatur, ipsiq̃ue mercatores, sua consilia negotiumq̃ue totum, non ad idololatriciam, sed ad lucrum referant: excusari quidem sæpissimè rationabiliter,

1.2.q.73.
a.8.

sed non tamen propterea generaliter & vniuersè à subsequenti scandali, peruersiq̃ue abusus culpa liberos iudicari,

R A T I O.

1.2.q.20.
a.5.

Præcognitam enim & perspectam infirmorum offensionem tollere, si commodè possis, necessariè charitatis est: quamuis eiusmodi scandalum, per accidens & indirectè actiones nõ iniustas consequatur. Hæc igitur, quæ ad ius naturale pertinent, conditionaliter quodammodò disputauimus. Facti autem veritas, à peritis bonæq̃ conscientiaë hominibus erit requirenda.

QVAE-

Quaestio XXXI. 103

QUESTIO XXXI.

Trum, nauta qui huius orbis homines, Catholici Regis lege prohibitos, ad Indicas regiones transuexerint, aliquid, pro eiusmodi iniuria, Indis rependere debeant.

PROPOSITIO I.

Perditos & sceleratos homines, Catholicæ Maiestatis lege prohibitos, ad Indos transuehere, inducit obligationem restitutionis.

R A T I O.

Neque enim solùm legalem, sed specialem etiam iustitiam nautæ, in eo apertissimè violant, quòd auarissimos prædones, crudelissimosq̃ue carnifices Indicis gentibus inferunt. Cuius iniuriæ vitandæ causa, etiam si humana lex, aut lata non fuisset, aut

1.2.q.93.
a.3.&q.
94.a.2.

set

Quaestio XXXI.

set abrogata, ab illarum pestium trans-
 uersione cauere, iure naturali tene-
 rentur. Atque, ut caetera incommoda,
 quae per eiusmodi hospites Indis im-
 portantur, alijs recensenda & conside-
 randa relinquamus: illud nunc maximū
 proponam, quod talium aduenarum
 exemplis, Indi vehementer scandali-
 zantur, & a vera religione suscipien-
 da deterrentur. Quo circa duas hic re-
 medium praestandi, & quodammodō
 restituendi obligationes inuenio: al-
 teram quidem, tollendi praecipue scan-
 dali, quod oblatum est. Atque haec qui-
 dem necessitas, si per se & absolute cō-
 sideretur, non procedit ex iustitia, sed
 solum ex charitate: quae, ut nemini
 eiusmodi offensionē obijciendam esse,
 praecipit, ita etiā oblatā, quam primū
 amouendam esse dicitur. Verūm, alte-
 ra item obligatio existit, huius ipsius
 scandali remouendi, quae prouenit ex
 vi & iniuria, qua fuit inductum & im-
 portatum. Nam, qui per vim & iniu-
 riam scandalum obijcit, non chari-
 tatem solum, sed commutatiuam
 etiam iustitiam violat. Quamobrem,
 quem-

2.2.q.66
 a.5.

Quaestio XXXI. 104

quemadmodum, qui hereticorum li-
 bros, in Catholicam aliquam provin-
 ciam importauisset per fraudem, aut
 violentiam: quicquid damni illatum
 esset inuoluntarijs, restituere deberet
 ex iustitia si posset: nō ob eam praeci-
 se causam, quod scandalizasset: id
 enim ad charitatis offensionem per- 2.2.q.43
 tinet: neque, quod ciuilem Ecclesiasti- a.2.
 camque legem violasset: hoc enim 2.2.q.58
 commutatiuae iustitiae officium supe- a.6.
 rat: sed quod vi & fraude viam sibi ad 2.2.q.57
 peruertendos homines aperisset: ita a.2.
 etiam, si quis vel simili versutia frau-
 dulentus, vel ceca & iniqua cupidi-
 tate praecipit, improbos, impiosque
 incolas ad Indicas regiones transue-
 xerit: qui pestiferis moribus, neo- 1.2.q.34
 phytorum animos, in Christiana a.1.
 pietate infirmos ac teneros infecturi,
 corrupturique viderentur: eum ad
 mala, quae per talem modum violent-
 ter iniuriosaque intulerit, pro viri-
 bus recompensanda, specialis iustitiae
 vinculo teneri, negandum non est.
 Quod si, hic, ubi minus fortasse appa-
 rebat, specialis restituendi obligatio
 inu-

Quaestio XXXI.

inuenitur: quid existimandum est de cæteris iniurijs, quas illi hospites inferre solent: si quando vsquam terrarum impunè grassantur, flagitijs, cædibus, rapinis, incendijs, omnia per tyrannicam oppressionem, obruentes & perturbantes?

PROPOSITIO II.

Illud igitur nautæ sibi persuadeant, 2.2.q. 62
a.6.&q. incumbere ipsi huiusmodi restitutio
64. a. 2. beret, qui in ouile quietum feroces lu
& q. 71. pos immisisset. Neque verò, propter
a.3.&q. damni recompensandi magnitudinē,
79.a.3. neque propter eius inquirendi grauē
difficultatem, excusantur à restitu-
tione. Quòd si post diligentem per-
quisitionem, nulla cognitio læforum
hominum haberi posset: illis ciuitati-
bus aut prouincijs rependendum est,
in quibus verisimile sit, latrones fuisse
grassatos. Sunt hæc quidem auditu
permolesta restitutoris: sed post au-
daciam & temeritatem leges violan-
di, atque tales pestes miseris Indis in-
uehendi, prorsus necessaria. Atque
hæc

Quaestio XXXI. 105

hactenus quidem, de valde improbis
& homicidis non transuehendis pro-
posuimus: de cæteris verò, quamuis
aliquatenus diuersa ratio sit, tamen
intelligendum est: nautas, qui huius
orbis homines, non crudeles quidem,
& perditos, sed lege tamen prohibi- 1.2.q. 96
tos, audent ad Indos transfuchere, gra a.4.
uiter peccare, neq; sine causa puniri.

RATIO.

Quòd, vt intelligatur, supponendū
est: ad huius transgressionis excusa-
tionem, non posse probabiliter fingi, 1.2.q.
legem illam esse purè pœnalem, & pa 100. a. 68
ctum quoddam potius quàm præce-
ptum. Nam, cum omnes veræ leges 1.2.q. 96
obligent in conscientia, tum illæ in a.4.
primis, simpliciter præceptiuæ obli-
gatoriaque censentur: quarum viola-
tio multum nocet Reipublicæ; neque
alicuius pœnæ solutionē facile com-
pensatur. Eiusmodi verò, hanc esse, de
qua loquimur, intelligemus perspi-
cuae: si quantam molestiam & oppres-
sionem, Hispanorum, aliorumve huius
orbis hominum, indistincta confu-
saque

Quaestio XXXI.

Itaque multitudo Indis allatura sit, cōsiderauerimus. Neque verò multò probabilius excogitari potest, hanc legem frequēti trāsgressione interiisse & abrogatam esse. Nam, dum Princeps repugnat, & Respublica reclamatur: dumque de transgressoribus poenam aliquam Regij ministri sumere conantur: lex, quæ publicæ auctoritati nititur, languere fortasè poterit, sed non tamen prorsus interiisse existimanda erit.

PROPOSITIO III.

Seuerioris censurę videretur, propter paucorū hominū, qui & pij & probi fuerint prudenter iudicati, trāsgressionē, nautas ad restituendū obligare: præter eam poenā, quā, propter transgressionis peccatum, iustè post condemnationem perfoluerint.

R A T I O.

Neque enim existimandum est, tales hospites multum Indis nocuisse. Etsi verò aliquid incommodi attulerint, id alijs commodis recompensatum fuisse creditur: atque hoc in primis, quòd

Quaestio XXXI. 106

quòd eò magis religio Christiana colitur apud Indos, & politici mores vigent, quòd plures populosioresque Hispanorum coloniarum, illuc transfuehantur. Quamobrē, sperandum est fore, vt Regia benignitate, copiosior aliquando facultas fiat, in illas regiones nauigandi. In Hispania namque hoc quidem tempore, non admodum laxè viuitur, deficiente nonnunquam frugum vbertate, & copia, hominum verò multitudine mirabiliter crescente. Quare, cum apud Indos immensa terrarum spatia, habitatoribus deserta & inculta pateant: quis non speret Catholicam Regis nostri maiestatem, suis subditis sapienter benignèque; prouidentem, hac etiam in re, si quando expedire videatur, communi utilitati consulturam? Nam incommoda quidem, quæ hætenus impedimento erant, indies minora fiunt. Superioribus enim annis, Regij ministri, leges in fauorem Indicæ gentis latas, lætius fortasè aut cautiùs exequabantur: ne seditiones tumultusque excitarētur, qui, propter Hispaniarū distantiam,

Q 2 diffi-

Quaestio XXXII.

difficilius coerceri & sedari possent. Nunc verò, audito, catholico inuictifimi Philippi nomine, non minùs verentur & timent, qui extremas Indorum regiones incolunt, quàm, qui Toleti, atque in ipsa Regia curia versantur.

QVAESTIO XXXII.

 N, si qua Indorũ gens, minùs edificaretur pauperi Euangelizantium cultu, & tenui victu: propterea predicatores splendidiorum ornatum assumere, lautitiamque mensam instruere deberent.

PROPOSITIO I.

2. 2. q. 184. a. 7. Tametsi in animi præparatione, qui Euangelium prædicant, paupertatem parsimoniamque, non fastidire, sed colere & complecti debeant: ta-

men

Quaestio XXXII. 107

men sæpè iustas & pias ob causas, diuitiarum præsidia instrumentaq; retinent, ornatioreque cultus apparatus, ad commodiorem sui muneris administrationem assumunt.

RATIO.

Intelligunt enim, paupertatem, nõ finem esse, qui per se expetendus sit: sed medium, quod ex charitatis, ad quam refertur intentione, sit moderandum, aut relinquendum. Itaque, perniciosi erroris est & iam olim damnati, Episcoporum cultum tantæ dignitati iurisdictionique congruentem reprehendere: aut reditus Ecclesiasticos, ad ipsum conseruandum necessarios tollere. Possunt igitur Parochi, & ceteri Euangelizantes, suo etiã ordini & gradui, decentem & commodum cultum tueri: sic tamen, vt semper ad paupertatem magis animo propendeant, eamque re ipsa præstent, cum charitas & ædificatio postulabunt.

O 3 PRO-

Questio XXXII.
PROPOSITIO II.

2.2.q.30
a.4. Si ornatioꝝ splendidiorꝝqꝛue cultus,
à prædicatore assumi, aut conseruari
non possit, sine graui pauperum ve-
xatione, aut subtractione eleemosy-
næ simpliciter necessaria: tunc qui-
dem, reijciendus potiùs esset, quàm
comparandus.

RATIO.

Magis enim vitari debent, quæ per
se sunt à charitatis officio aliena, sua-
pteque natura scandalum offerunt:
quàm, quæ per accidens, ex homi-
numque infirmitate, aut ignorantia:
quibus defectibus, quamuis indulgen-
dum sæpè sit, non ita tamen, vt veri-
tas relinquatur.

PROPOSITIO III.

Et quoniam de scandalis Indorum
loquimur, ex Euangelicæ paupertatis
occasione prouenientibus: dux in pri-
mis, eius gentis hac in parte offension-
es, occurrunt aduertendæ: quæ ma-
gis per demonstrationem veritatis,
quàm per omissionem officij, erunt

cui-

Questio XXXII. 108

uitandæ. Altera quiddè, si Indorù scan-
dalum, eò pertineret, vt despiceret re-
ligionè Christianam, quia paupertate-
rem, rem apud mundanos despectissi-
mam laudat. Neque enim propterea, 1.2.q.
104.a.4-
Christianæ nuditatis laus, sanctumqꝛue
renuntiationis studiù esset relinquen-
dum. Altera verò, si ex ipsorù Euange-
lizantium ornatioꝝ cultu, familiaqꝛue
& apparatu splendidiori, suspicaren-
tur Indi: non ferio paupertatè, perfe-
ctamqꝛue crucis imitationè, apud Chri-
stianos prædicari, sed verbis quidem
laudandam esse, factis autè, reuera vi-
tandam & fugiendam. Hæc autem, si-
ue persuasio, siue suspicio, diligenter
esset ex Indorum animis extirpanda;
causæque exponendæ, propter quas,
talis cultus decere intelligitur, perso-
nas in Dignitate Ecclesiastica cõstitu-
tas: simulque ostendendum ieiunio-
rum & austerioris vitæ exemplo, non
quæri delicias in diuitijs, sed aucto-
ritatis erga subditos conseruationem,
suauis & pacificæ populi Chri-
stiani administrationi valde
necessariam.

1.2.q.102
a.4.&.5.
O 4 RA-

Quaestio XXXIII.

RATIO.

His enim rationibus & exemplis, aut renouebitur offensio: aut si tunc etiam inhererit scandalum, quia iam ex malitia consurgere videtur, & ad

2. 2. q. 187. a. 4.

Pharisaeos magis pertinere, quam ad paruulos, nihil est cur valde perturbet rectè procedentem.

QVAESTIO XXXIII.

Trùm, diuortij facultatem restringere liceret, sicubi apud Indos, tam multa inter plerosque ciuium adulteria fierent, ut si Euangelica separationis permissione coniuges uerentur, magna eius Reipublica per turbatio confusioque timenda uideretur.

PROPOSITIO I.

Posset Summus Pontifex, coniugum ex fornicatione separationes, in adul-

Quaestio XXXIII. 109

adultera illa prouincia restringere: ut ad publicam pacem & tranquillitatè expedire iudicaret.

2. 2. q. 51
a. 4.
3. p. q. 72
a. 9.

RATIO.

Nam, cum Euangelicæ diuortij permissioni, plures limitationes, à Seruatore nostro non expressas, adhibuerit Ecclesia: ea in re satis ostendit, separationis ob adulterium facultatè, non ita liberam & absolutam à Domino relictam fuisse, quin, ut Ecclesiasticas circa modum leges, ita etià circa substantiam, interpretationes admitteret. Inter quas, ut hic etiam casus, locum habere videatur, considerandum est: Euangelicam diuortij legem, plus afferre concessiois, quam præcepti: atque hoc ipsum præceptum, quod continet, non est valde proprium & speciale: sed ex correptionis fraternæ obligatione quodammodo petitum, & cum generali charitatis officio magna ex parte coniunctum. Quamobrè, non solum, cum adulter emendationem pollicetur, laudabiliter & sanctè retineri potest: sed etiam si nullam fla-

1. 2. q. 107. a. 2.
Add. 3. p. q. 62. a. 2. & 6.

Quæstio XXXIII.

igitur corrigendi spem faciat, Christiana benignitate nonnunquam tolerabitur à coniuge: dummodò qui innocens est, sceleris patronus non fiat: neque quicquam præterea omittat, quod ad fraternam correctionem pertineat. Cùm igitur diuortium, non tam præceptum, quàm permissum & concessum à Seruatore nostro fuerit: si quando ad Reipublicæ salutem, videatur necessarium, vt huic iuri aliquis cedat: debet id ex charitate præstare, quæ nullum licitum medium pro illius finis consequutione aspernatur.

Quòd si diuinum charitatis præceptum tunc vrgebit: cur non poterit Summus Pontifex, Ecclesiasticæ etiã legis, aut iusionis obligationem adiungere? Etenim si quæ per se indifferètia quodammodò, & indeterminata sunt, potest lege constituere, interiorisq; & exterioris fori iure cõprehendere: quid de illis existimandum erit, quæ à Domino generaliter iussa intelliguntur, atquæ ex ipso charitatis præcepto, necessaria cõsequutione deriuantur? Accedit etiã huic demõstrationi illa confirmatio:

1.2.q. 90
a.2.

2.2.q. 58.

a.3. & q. 96. a. 4.

1.2.q. 95.
a.1. & q. 96. a. 2.

& q. 102.

a. 2.

Quæstio XXXIII. II

firmatio: quòd tametsi Summus Põti-
fex efficere nõ possit, vt qui non con-
senserint in matrimoniũ, veri cõiuges
sint: tamẽ potest iustè præcipere & cõ-
pellere per cõsuras, vt consentiant: nõ
modò si per spõsalia hoc pactũ iniue-
rint: id enim inferioribus etiã prælati-
cõceditur: verũ quãuis nulla promissio
intercesserit, sed Reipublicæ tamẽ
necessitas admodũ grauis tale remediũ
postulet. Quòd si hoc efficere valet,
quod difficilius videtur, disiunctos
ad coniunctionem cõpellere: cur nõ va-
lebit itẽ, cõiunctos cõstringere, ipsiq;
prohibere disiunctionem, quod facilius
apparet?

1.2.q. 18.
a.7.

PROPOSITIO II.

Sic igitur sentiendũ videtur de se-
parationis perniciosæ remedio. Quan-
quam si quis sine cõtentione putaret,
talẽ ab adultera separationem prohiberi
non posse, non prorsus temerè, &
intolerabiliter is loqueretur.

RATIO.

Argumẽtari enim posset, supponẽs
in primis Sũmi Põtificis amplissimã
po-

Quaestio XXXIII.

potestatem, non propterea irreuerentē
ter & audaciter limitari: quod mate-
rię quędam, eiusmodi suapte natura
esse putentur, vt nullam dispensatio-
nem patiantur. Quis enim Diuine po-
tentię vim, idēdē minui & coarctari di-

1.p.q.7. xerit: quia, infinitū ab ipso Deo pro-
2.3.&q. duci, aut mendacium proferri posse
48.a.1. negatur? In hac igitur materia, de qua
loquimur, repugnantiam quādam,
incompatibilemque oppositionem, hu-
manę dispensationis vi irconcilia-
bilem, inueniri, disputator ille propo-
1.2.q.28. neret. Quoniam coniugalis tori parti-
a.4. cipatio, instituta fuit ad prolem pro-
3.p.q.65 creandam, honestēque instituendam.
a.1. Hanc verō, commodē procreari, re-
Add.3. etēque educari non posse: nisi ma-
p.q.62. tuam sibi fidem coniuges seruent: aut
a.1. certē, nisi post commissum adulterij
crimen, obtentumque ius diuortij, vo-
luntariē prorsus sibi inuicem reconci-
liantur. Quōd si matrimonialis con-
iunctionis fini, qui in moralibus prin-
cipij locum obtinet, tantopere aduer-
satur, illa cum adultero cōiuge coacta
commixtio: intrinsecum quoddam
humanō

Quaestio XXXIII. III

humano more inconueniens impli- 3.p.q.64
care fortassē videtur: quę dispensa- a.2.
tionis eum modum non recipiat, vt Add.3.p
cogatur castus, non solūm cohabita- q.62.a.6
re cum adultera, sed ad torum etiam 2.2.q.
conuenire. 104.a.5.

PROPOSITIO III.

Verūm, quicquid ea de re dispute-
tur, tamen certum est, audaciter & in-
consultō inferiorem iudicem Eccle-
siasticum acturū esse: si, pręter casus
ab Ecclesia specialiter definitos, sepa-
rationem prohibuerit coniugi adulte-
rij iniuriam perpeso.

R A T I O.

Neque enim diuinam legem, quę 1.2.q.97
summam per se continet equitatem, 2.1.
propter incommoda, quę per acci- 2.2.q.88
dens eueniunt, violare fas est: neque 2.11.&q.
in eius legis interpretatione vltius 98.a.4.
est progrediendum, quā Ecclesia
progredisa sit: que, vt neminem ad ma-
trimonium cogere solet, quōd in eo
contractu inuendo, Deus homines li-
beros esse voluerit: ita etiam ob ean-
dem

Quaestio XXXIII.

r.2.q.100
a.8. dem causam, neminem ad adulteram
vxorem retinendam compellit, nisi
quem ipsa item diuina & naturalis lex
compulisse videtur. Cum verò mul-
tis casibus, à separationis facultate
exceptis, hunc silentio sacri canones
prætermiserint: hinc Iurisperitorum
axioma, locum habebit, exceptione
scilicet regulam confirmari.

PROPOSITIO IIII.

Ne verò, in alijs casibus exceptis,
Indos inconsideratè inuoluamus, ad-
uertendum est: non propterea coniugis
dimissionem Indico prohibendam
esse: quòd ex generali quadam & in-
distincta cognitione de Indorum in-
continentia, verisimile sit, eum, qui se-
parationem petit, neque coniugij fi-
dem antea seruasse, neque vxore di-
missa seruaturum.

RATIO.

Nam, quamuis ab vxore, parè adu-
terij vim iniuriamque perpessa, rece-
dere, in foro interiori non liceat: ta-
men, dum flagitiū manet occultum,
neque

Quaestio XXXIII. 112

neque iuridica probatione demōstra-
tur, publicum diuortij ius, is, qui petit,
obtinere debet. Future autem castita-
ti, non est per iniuriosam coactionem
consulendum: sed fratrem de pericu-
lo admonere, charitatis erit, nisi is, di-
misionis præcepto, propter coniugis
incurribilitatem in aliquo casu te-
neatur.

QVAESTIO XXXIII.

 *N liceat Euangelizanti
apud Indos, opponere sibi
ipsi obiectiones contra fi-
dem: vt eisdem refutatis, auditorum
animi in vera religione confirmen-
tur.*

PROPOSITIO I.

Hanc quaestionem, ideò proposui,
quia Indorū nonnulli faciunt nego-
tiū prædicatoribus, molesto & pertina-
ci silètio, eas obiectiones apparètiaq;
argu

Quaestio XXXIII.

argumenta dissimulantes, & reticentes, quibus à fide suscipienda dissuadentur. Horum aliquibus (neq; enim nunc generalem sermonem habeo) si difficiliora fidei nostrae mysteria proposueris, non modò sine miraculis, sine bonae vitae exemplo, sine vlla probabili, verisimilive confirmatione, sed post multa etiam scandala, offensionesque grauissimas: ad singulos articulos, nunquam antè auditos, obscuraque & vix intelligibili phrasi recitatos, promptissimè respondebunt: Ari(yayay) hiñinitacmi. Quod perinde est, atque si dicerent: Ita (pater) verum esse credo. Quòd si rursus interrogēs. Nonne aliquid obijcere vis, vt tibi explicem, què minus intellexisti? Cur ego (respondebit Indus) quicquã obijciam, aut frustra contendam: cùm res valde claras & certas mihi proposueris? Istam equidem doctrinam, toto animo complexus sum, constanterque profitebor. Hæc ille. Ipse verò tam fidelis, vix à prædicatore discesserit, quàm idololatriam repetet, Christianamque religionem, apud suę gentis

Quaestio XXXIII. 113

tis homines deri debet. Quæ tam aperta, tamque impudens perfidiã & fictio, valde discruciat Dei seruos, fidelesq; Dominicæ vineę operarios. Huius autem inconvnientis remedia, facta 2.2.q.24. pientiores alij docuerunt, & docebunt: a.3. nos ad propositam quaestioni reuertamur: si prius tamen illud testatus fuero, me tam longè abesse ab eorum sententia, qui Indicam gentem, durissimam; eiusq; veram conuersionem, difficillimam esse putant: vt re ipsa quodammodo expertus nouerim, Indorum animos, si rectè & charitatiuè instituantur, mollissimos esse & quasi cereos ad fidem suscipiendã, Christianeq; vitæ officia verè, promptè, & firmiter præstanda.

PROPOSITIO II.

Subtiliores obiectiones, quas verisimile sit; nunquam Indis in mentem venisse, temerè, & periculosè à prædicatore proponerentur.

R A T I O.

Vt enim res optimè cedat, nullum

P fere

Quaestio XXXIII.

ferè pietatis lucrū reportabitur: cum tam quietus & tranquillus auditorū animus, ante obiectionē fuerit, quam post solutionem futurus sit. Quòd si res aliter cesserit, & apud hebetes barbarorum mentes, argumentum fortius appareat, quam ut vi solutionis superetur: non leuem tentationem, ea disputatio infirmis afferet, & aliqua fortasse fidei iactura fiet. Cuius periculi vitandi causa, iure cautum est, ne huiusmodi Theologicæ quæstiones, apud imperitam plebem examinentur.

PROPOSITIO III.

Obiectiones ab Indis contra fidem excogitatas, generali potiùs mysteriorum confirmatione diluere oportet, quam separatim & distinctè confutare.

R A T I O.

1. p. q. 1. Sunt quidem euidenter solubiles, omnes argumentationes excogitatæ contra fidem, cui nihil verum repugnare potest. Sed cum hanc euidentiam tam specificatam, sapientiores, vix post longum

Quaestio XXXIII. II 4

longum studiorum laborem perspiciant: si rudes etiam & indocti homines, claras & distinctas, vniuscuiusque argumenti solutiones requisierint, a. i. facile in errorem dilabentur. Non est igitur singulis Indorum obiectionibus, philosophicè separatimq; respondendum: sed illud potiùs laboradum, ut humanæ mentis imbecillam intelligendi vim, multis certissimisque rationibus perspectam habeant: diuinæ verò sapientiæ infallibilem veritatem non scrutari, sed suspicere & admirari discant. Hac enim disciplina, non solum rami amputantur errorum, sed omnes radicem fibræ euelluntur.

PROPOSITIO III.

Non esset omittenda, formalis & distincta singularum obiectionum solutio; si pertinax Indorum infidelitas, aliter superari non posset.

R A T I O.

Ob eam causam Ecclesiæ Doctores, falsas Gentilium Philosophorum argumentationes, ex ipsis naturæ

principijs formaliter, & distinctè re-
 1.p.q.1. futarunt, quòd cum durioribus quibus
 a.8. dam ingenijs, maius in dissimulatio-
 2.2.q. ne periculum, quàm in eiusmodi dif-
 162.a.6. ceptatione subesse intelligerent. Simi-
 mili igitur pertinacia & difficultate
 apud Indos existente, nò omnino dif-
 similem diligentiam adhibere oportet
 2.2.q.2. bit. Et quidem, si pium est, cum solici-
 2.6.&q. tatis ad defectionem, disputare, ne si-
 3.a.2. & lentium nostrum faueat aduersarijs:
 q.10.a.7 licebit etiam tentatis, hoc ipsum offi-
 cium offerre, si & necessitas urgeat, &
 ex huiusmodi Philosophica dimica-
 tione, fidei fructus expectetur. Nam,
 vtrum ab infidelibus aliquis sollicita-
 tus sit, an à veteris infidelitatis radice,
 non multum hac in re videtur inter-
 3.p.q.67 esse, cum de quietandi iudicij, refel-
 a.8. lendeque obiectionis modo,
 & ratione disse-
 ritur.

QVAE.

QUESTIO XXXV.

Vtrum, is furum commi-
 sisse censendus sit, qui ar-
 gentum effodit ex aliena
 metalli vena, quæ propter Indorum,
 ad quos pertinebat, desidiã & in-
 erriam, intacta semper & inutilis
 permansura videbatur.

PROPOSITIO I.

Quòd ea metalli vena, inerti & ne-
 gligenti domino, inutilis futura esset:
 non propterea, is, qui argentum effo-
 dit, inuito possessore, integer à furto
 iudicandus est, neque liber à restitu-
 tione.

RATIO.

Nam, rem per se, & absolutè vtilem,
 pretioq; æstimabilem, is effosor abstu-
 lit. In huiusmodi verò peccatis, in-
 commodum, quod per se, & absolutè
 infertur, potissimum obseruandum
 2.2.q.64 a.6.

P 3 est.

Quaestio XXXV.

1. p. q. 19 est. Itaque, is, qui Martyrem occidit
a. 9.

homicidij crimèn commisit: rametsi
per accidens, nihil Martyri nocuerit,
sed vtilem potiùs operam præstiterit.

Atque is, qui mœchatur, iniurius est

2. 2. q. erga futuram prolem, quamuis filius
354. a. 2. per accidens, religiosè liberaliterque
educetur.

PROPOSITIO II.

2. 2. q. 59 Quòd metalli vena, domino intuitu
a. 4. & q. lis fore videatur, ex ea re probabile ali
62. a. 6. quando de eiusdem domini consensu,
& q. 66. & approbatione, indicium sumi po-
a. 6. test, sed non generale quidem, per quã
rarò verò certum.

RATIO.

Vt enim dominus assentiri, sit proba-
bili ratione censendus, nõ solùm que-
rendum est, an sit diues: sed an beni-
gnus etiam & liberalis, & an equo ani-

2. 2. q. 31. mo ferre soleat, se inconsulto extrahi
a. 3. & q. metallum. Quia verò, varia sunt hõ-
66. a. 7. et minum ingenia, diuersaque & occul-
q. 185. a. ta consilia, variè item rerum occasio-
7. nes & dubiæ opportunitates: gene-
ralem

Quaestio XXXV. 116

ralem & certam regulã de his statuẽ. 2. 2. q. 32
re, sapientis non est. Neque verò sem a. 7.
per & vbique secura erit cõscientiæ,
quæuis de consensu probabilitas.

PROPOSITIO III.

Nam, si dominus facilè adiri, & in-
terrogari possit, eiusmodi probabili-
bus indicijs, & coniecturis ad ipsius
metallum extrahendum, vti nõ licet.

RATIO.

Rem alienam domino inutilem, si-
bi quenquam assumere, ad æquitatem
quandam pertinet, quæ verisimilem
domini consensum & approbationẽ
interpretatur. Quemadmodũ igitur 1. 2. q. 96
corã Principe, æquitatẽ ad leges, præ- a. 6. & q.
ter planũ verborum sensum interpre- 120. a. 1.
tandas, adhibere non licet, nisi res val-
de perspicua sit: ita etiam iniquũ est,
præsentis domini voluntatem, ex in- 1. 2. q. 9.
certis argumentis colligere, occultãq; a. 2.
assensionem temerè interpretari. Ne- 2. 2. q. 66
quẽ verò ad asserendam certitudinẽ, a. 3.
de consensu saltem debito, assumi il-
la ratio potest, quòd nimis auarè &
contra charitatem, venã dominus,

Quaestio XXXV.

facultatem effodiendi metalli, sibi nihil nocituram, sit prohibitorus. Neque enim, ex debito per charitatem, recte colligitur debitum per iustitiam. Quod si rursus obijcias, praesumendum esse de tali domino, id absolute velle, quod ex charitate velle debeat: cum de omnibus bona existimare oporteat, in melioremque partem omnia sint interpretanda. Haec vera esse respondebo, nisi quatenus de praedictio iudicio, vel incommodo cuiusquam agitur. Nam tunc quidem, prudenter sunt aperiendi oculi, eo fine, ne cuiquam per inadvertentiam noceamus, neque inferamus iniuriam. His igitur objectionibus satisfactum esse videtur.

2.2.q. 60
a.4. & q.
70. a. 3.

PROPOSITIO IIII.

Si quis vero, quia Reipublicae interest, pretiosa vndique metalla diligenter erui, ob eam causam, in aliena metalli vena sibi elaborandum putat, inuito & repugnante domino, is vehementer errat. Neque vero solum homo priuatus, cui publicae utilitatis cura commissa non est, in hac usurpatione peccat:

2.2.q. 64
a.3.

Quaestio XXXVI. II7

caret: sed iudex etiam, qui sine graui Reipublicae necessitate, id cuiquam concederet. Nisi forte ea conditione tacita, vel expressa, eiusmodi venae fuissent distributae: ut dominorum cura, diligentiaque effoderetur. Quo circa, videndus erit titulus. 13. libri. 6. Recopilationis.

R A T I O.

Est quidem bonum commune politicum, bono priuato preferendum, ex charitatis & iustitiae praecipito: sed hoc tamen, in necessitatis articulo intelligendum est. Extra quem, ipsius Reipublicae interest plurimum, ut suum cuique ius integrum, inuiolatumque seruetur.

1.2.q. 21.
a.4.
2.2.q. 32.
a.6.

QVAESTIO XXXV.

Vtrum, Indica lingua imperitum, cum alicuius falsitatis significanda periculo, Indis euangelizare fas sit.

Quaestio XXXVI.
PROPOSITIO I.

Non quoduis huius generis periculum, est tantopere formidandum, ut ob eam causam, pium & sanctum propagandae religionis Christianae, Catholicaeque doctrinae seminandae, institutum & officium deferatur.

RATIO.

Ne ipsum periculi nomen, quatenus deterreat, existimantem, inesse cuilibet fallendi periculo, aliquid intrinseci mali, cuius causa summopere vitandum sit: docere oportet: cum maior spes apparet, difficultatem superandi, quam timor incidendi: sancte & prudenter eiusmodi pericula, non solum materialiter fallendi, sed peccandi etiam suscipi posse, ob necessarium, aut certe honestam & grauem causam: esseque tutissimum practice, quod videtur speculatiue periculum. Quis enim illos Martyres reprehendat, qui non inquisiti, neque specialiter prouocati, cum diuinæ gloriæ ratio id postulabat, se tyrannis excruciantos interficiendosque offerebant: cum

2.2. q. 88
2.4.

2.2. q. 3.
2.2.

Quaestio XXXVII. 118

cum periculo quidem deficiendi, homines enim erant, sed cum maiori tamen spe obtinendae victoriae? Vel quo magis accommodate huic proposito loquamur: quis Scholasticos doctores, non audiendos esse censeat, quum multa & agenda & sentienda, sub opinionis formidine docentur: in quibus falsitatis periculum est, non practicae illius quidem, sed speculatiuae solum?

1.2. q. 5.
a.4.
2.2. q. 48
a.1.

PROPOSITIO II.

Mediocriter Indici sermonis peritus praedicator, etiamsi morali certitudine intelligat, sibi nonnunquam per vitæ discursum, falsam aliquam vocem elapsuram: tamen suo munere, sine temeritatis crimine fungi potest.

2.2. q. 13.
a.2.

RATIO.

Aut enim ex antecedentibus & consequentibus, atque ex ipso fine institutoque sermonis, pia false vocis interpretatio, synceris auditoribus apparebit: aut generali articulorum fidei protestatione, verèque humili & constanti,

Questio XXXVI.

- 2.2.q.11. stanti, erga Ecclesie iudicium submis-
 2.2. sione, quævis erroris voluntarij suspi-
 2.2. cio delebitur: aut si nihil horum, ad
 2.2.q.76 vitandam audientium deceptionem
 2.3. & q. profuerit, prædicatori certè, vox illa
 11. a. 1. per humanam inadvertentiam elapsa,
 2.2.q.49 blasphemie aut mendacio non impu-
 2.8. tabitur, neque ad audacie culpam re-
 feretur. Cum enim hoc vocaliter præ-
 dicandi munus, non angelis, sed homi-
 nibus commissum fuerit: deferendum
 cuiquam non est, propter eos defe-
 ctus, qui ex generali humanæ condi-
 tionis imbecillitate sunt necessarij,
 & omnibus ferè hominibus commu-
 nes,

PROPOSITIO III.

- 1.p.q.31 Impie temeritatis esset, Indicæ lin-
 2.2. guæ imperitum hominem, cum pro-
 2.2.q.11. babili pertinacis erroris, in mentibus
 2.2. auditorum infigendi periculo, prædi-
 3.p.q.16. cationis munus apud Indos obire,
 2.8.

RATIO.

- 1.2.q.20 Eum medicum, qui certam salutem
 2.5. polliceretur, nefas esset, cum vehe-
 menti

Questio XXXVII. 119

menti pestiferi morbi per contagio-
 nem importandi formidine, ad ægro-
 tum accedere. Euangelicum igitur
 prædicatorem, cum tali hæreticæ in-
 fectionis populo inferendæ periculo,
 concionari, nefas etiam erit. Nã Euan-
 gelicus quidem prædicator, certam
 animi salutem operantibus pollice-
 tur, hæresi verò nullus est morbus pe-
 stilentior.

QVAESTIO XXXVII.

AN, qui apud Perunenses
 Indos, famosam quorun-
 dam seditionem atque ty-
 rannidem, non sua sponte, sed gravi
 metu coacti sequuti sunt, pro iniu-
 rijs, quas ipsi tyranni & Indis, &
 Hispanis intulerunt, debeant satis-
 facere.

PRO-

PROPOSITIO I.

Qui cogentibus, & supplicium com-
 1.2. q. 6. minantibus tyrannīs, cædes, rapinas,
 a. 6. atque alia eiusmodi facinora, apud In-
 2.2. q. 42 dos perpetrarunt: neque ab iniustitiæ
 a. 2. & q. crimine liberi iudicandi sunt, neque
 64. a. 2. à graui onere omnia ferè illa restituē-
 di, quæ si libenter eisdem tyrannīs ad-
 hæsisent, rependere deberent.

RATIO.

Hæc assertio, faciliè perspicua fiet,
 intelligenti, ea quæ per se, & intrinse-
 1. p. q. 113 cè repugnant rectè rationi, neque pro-
 a. 7. pter vim, neque propter metum, neq;
 2.2. q. 64 vllam aliam ob causam iustè fieri pos-
 a. 6. & q. se. Iniustitia verò, si formalis sit, sta-
 100. a. 6. tim parit restituendi obligationem.

PROPOSITIO II.

Non est fortasse idem iudicium præ-
 ferendum, de ijs, qui graui metu com-
 pulsī, tyrannorum exercitui commē-
 tum suppeditarunt, vel equos: aut ar-
 ma obtulerunt.

R A-

RATIO.

Quoniam hæc exhibere, ex genere 1.2. q. 8.
 & obiecto nefas non est, neque cui- a. 2.
 quam proximè & immediatè perni-
 ciosum: illi verò, non iniuriæ inferen-
 dæ, sed vexationis redimendæ, vitæ-
 què seruandæ causa, eiusmodi res sub- 2.2. q. 59.
 ministrarunt: proptereâ probabiliter a. 2. & 3.
 censerī possunt, neque formalem in- & q. 125
 iuriam intulisse, neque ad subsequen- a. 4.
 tium incommodorum recompensa-
 tionem obstringi. Quòd si largiores
 erga tyrannum se præstiterint, quàm
 propriæ salutis tuendæ, periculique
 vitandi ratio postulabat: quid de
 ipsis existimandum sit, iam osten-
 demus.

PROPOSITIO III.

Summa moderatione, fuerunt illa
 obsequia erga feditiosos à Perueri-
 sibus exhibenda: ita vt non solum in-
 iusti fuerint, si quid præstiterint, ad
 redimendam vexationem non ne-
 cessarium, quò maiorem gratiam à
 tyrannīs inirent: verùm etiam, si mi-
 nora sua incommoda, cum grauioribus

Questio XXXVII.

ribus oppressorum damnis evitan-
da curauerint.

R A T I O.

1.2.q. 20 Media, quæ suapte natura nullam
 a.3.&q. continent honestatem, non solū de-
 102. a. 1. bent, vt culpa careant, ad bonum finē
 2.2.q.64 referri: sed ipsi etiam bono finī esse
 a.7. commensurata. Quāobrem, is ho-
 2.2.q.64 micidij condemnatur, qui, cūm pos-
 a.7. set, inuasorem leuiori vulnere propel-
 lere: tamen lethale vulnus inflixerit:
 atque is etiam, qui, cūm armatus es-
 set, clypeoq̄ue communitus: ad sui ta-
 men defensionem, inermem hominē
 vulnere opposuerit. Nam cūm illorū
 vterque suam protectionem, bonum
 sanē finem intenderit: neuter ta-
 men, honestæ atque prudēti eiusdem
 finis prosecutioni media contemp-
 rauit. Cuius excessus improporioni,
 cūm similis illa sit, immoderatē obse-
 quentium crudelitati, aut auaritię ty-
 rānicę: simile etiam de talis obsequij,
 gratificationisq̄ue iniquitate, erit fe-
 rendum iudicium. De ijs igitur, qui
 seditiosos adiunarunt, sic existimo.
 reli-

Questio XXXVII. 121

Reliquum autem est, vt de illis etiam
aliquid proponam, qui in tali seditio-
ne, noluerunt arma capere ad Rempu-
blicam defendendam: Regijque ducis
ipso conuocantis imperium, pertinaciter detrectauerunt.

PROPOSITIO IIII.

Illis etiam est iniungenda restitu-
tio, qui, cūm militiæ fuissent ascripti;
aut Indorum administrationem eam
suscepissent, quam in regionibus In-
dicis, Hispanico sermone, Vezindad,
encomienda, repartimiento vocant:
in graui seditione ad opem Reipubli-
cæ ferendam, Regia auctoritate accer-
siti, domi se continere maluerunt: nisi
fortē in tanta tyrannorum potentia, 1.2.q.96.
spes nulla relicta erat, fore vt eo tem- a.4.
pore, aliquid remedij, perditis rebus 2. 2. q.
adhiberetur. 104. a.6.

R A T I O.

Non propterea huiusmodi deserto-
res, cūm legitimam excusationē non
habent, ad restitutionē astrictos cēse-
mus, quia iustitiam legalē violauerunt;
 Q Prin-

Quaestio XXXVIII.

Principi non obediētes: sed quia speciale Reipublicæ defendendę, militandiq̃ munus & officium, quod susceperant, non præstiterunt. Quò delicti genere, Regi conciuibusq̃; tum Hispanis, tum Indis intulerunt grauem iniuriam, eamq̃ue speciali iustitiæ contrariam.

1.2.q.60
a.3.

QVAESTIO XXXVIII.

N liceat viro, inuitam repugnantemq̃ue vxorem, ex Europa ad Indos trāfuehere.

PROPOSITIO I.

Non videtur ab vxore deserendus is vir, qui aut inopia & egestate, aut dedecore & ignominia, aut alia graui necessitate coactus, Indicam Occidentis nauigationem susceperit.

RATIO.

1.p.q.92
a.1. *Quantum enim vxori, neq; matrimonij naturali iure, neq; obedientia*

Quaestio XXXVIII. 122

diētia erga virum, terribile vitæ periculum subire necesse est: cū sua cuique vita & cōiunctiūs & amabiliūs cohereat, quàm coniugalis societas, aut filiorū pro creatiōe: tamē Indicā Occidentis nauigationē, si opportuno tēpore cōmodaq; naui fiat, asserunt periti, nō esse periculi tantopere pertimescēdi. Ob eiusmodi autē metū, vxori, vt virum, in rebus aliōqui necessarijs deserat, nō conceditur: sicut neq; propter alicuius morbi non horrendā infectionem, neq; propter partus difficultatē:

2.2.q.7
264.a.2.

PROPOSITIO II.

Quē virū ad Indos, non ex necessitate, sed ex honesto aliquo fine nauigantem cōmitatur, ea vxor laudabile coniugalis charitatis, obseruantiaq̃ue obedientis officium præstat.

RATIO.

Superiori, nō in ijs rebus solū obedire, quas ipsē iure præcipere potest; sed in ijs etiam, quas honestē suadet; probatissimi consilij est: & ad quandam perfectæ obedientiæ consum-

Q2 matio

Quaestio XXXVIII.

mationem pertinet : atque eò etiam
 2.2.q. magis, quò difficilius est, id quod sua
 104.a.2. datur. Illud autem, à fideli præstanti
 que amicitia procedit : vt cum vitæ
 2.2.q. 26 etiam periculo, se amico laboranti,
 a.4.&q. socium comitemque, amicus adiun-
 123.a.5. gat. Cum igitur vxori erga virum, &
 amoris & obedientiæ officia conue-
 2.2.q.19. niant: laudanda profectò erit fœmi-
 a.2. na, quæ, vt suo coniugi difficilem illâ
 & laboriosam nauigationem, honesta
 ex causa obeunti, inseparabiliter ad-
 fit, nauem conscenderit mareq; trans-
 miserit.

PROPOSITIO III.

Nisi vxor cum viro, de Indica na-
 uigatione pactum iniuerit, iure cogi
 non potest, vt id periculi laborisque
 suscipiat : si virum nulla necessitas
 ad nauigandum compellat, sed hone-
 sta solum causa suadeat.

RATIO.

De coniugato, honesta ex causa di-
 uaganti, ita censentur iurisperiti: non
 posse ab ipso ad eiusmodi peregrinã
 inque-

Quaestio XXXIX. 123

inquietamque vitam, vxorem com-
 pelli, nisi ea de re pactum præcesse-
 rit: ob eam sane causam, quia tale vi-
 tæ genus, & difficile admodum est, &
 valde laboriosum, At Indica nauiga-
 tio, vt periculum omittamus, multum
 secum affert laboris & difficultatis, &
 in perpetuum quoddam exiliũ ten-
 dit. Durum igitur est, & à iure alie-
 num, inuitam repugnantemque vxo-
 rem, nulla compellente necessitate,
 nulloque inuito pacto, ex Europa ad
 Indos transfuchere.

QVAESTIO XXXIX.

A N Indo Christiano li-
 ceat in publicum granarium
 tributum conferre, quod
 in sacrilego idolorum cultu, expen-
 dendum esse nouerit.

PROPOSITIO I.

Mortem potius vir pius perferre
 debet, quàm vt tributum, quod falsè

Quaestio XXXIX.

religionis nomine exigitur, vsquam conferat.

R A T I O.

2.2.q.3. Vt ex animo idololatram esse in-
 a.1.&c.2. trinsecè impium est, ita etiam exte-
 &.q.94. riorem aliquam patriæ Gentilicæ si-
 a.2. gnificationem exhibere. Ergo, quid-
 uis potius est perferendum, quam vt
 1.2.q.96 tributum, falsæ religionis causa con-
 a.4. feratur. Nam si quis eo nomine pecu-
 niam impendit, cum oblationis hono-
 rem & venerationem Dijs falsis ex-
 hibeat, is se idololatram esse palàm si-
 gnificat & profitetur, tamque exe-
 crabilis est, quam si tus idolis ado-
 leret.

PROPOSITIO II.

Tributum, quod in falsis Dijs co-
 2.2.q. lendis infumendum esse creditur, pen-
 169. a.2. dere licebit: si generaliquadam ratio-
 ne, ad Reipublicæ sumptum, & admi-
 1.2.q.96 nistratorem exigatur: grauisque ne-
 a.4.&q. cessitas cogat, eiusmodi tyrannicis
 104.a.6. exactioibus non repugnare.

RA-

Quaestio XXXIX. 124

R A T I O.

Indifferentem & remotam peccati
 materiam, non libenter, sed ex neces- 2.2.q.78
 sitate præbenti, non est imputandum a.4.
 peccatum, quod ex aliena malitia &
 abusione consequitur: nisi omnes ferè
 artifices, damnatos iri velimus, quorū
 operibus multi, iniuste, impie, flagi-
 tioseque abutuntur. Cum igitur tribu-
 tum, quod à Christiano persoluitur,
 indifferens quædam & remota idolo-
 latriæ materia sit: non erit is impieta-
 tis arguendus, qui indefinita qua-
 dam generali que ratione, atque neces- 2.2.q.10
 sitate cogente, illud infideli Reipubli a.10.
 cæ contulerit.

PROPOSITIO III.

Neque tunc quidem, eiusmodi tri-
 butum reddendum erit, si ex eo facto,
 infirmorum animi grauiori aliquo
 scandalo conturbandi videantur.

R A T I O.

Nam, cum infirmorum necessitati 2.2.q.43
 consulere oporteat, in rebus, etiam a a.7.&.8.
 liôqui licitis, interdum omittendis:

Q4 tum

Quaestio XXXIX.

2.2. q. 3. tum maximè, si fidei periculum vr-
 a.2.&.q. geat. Quod hac in re contingere pos-
 33.a.4. set, si imbecilliores Indi impensam à
 Christiano pecuniã, dæmonum si-
 mulacris offerri viderent : quo autem
 animo, aut quo nomine, eam Christia-
 nus obtulisset, ignorarent. Pro ampli-
 orum autem harum assertio-
 num explicatio-
 ne, has ipsas sententias, aliã
 magis vulgari materiã applicemus,
 vbi carum veritas, magis perspicua
 fiat. Nulla verò commodior similitudo
 facillè occurret, quàm de integra
 & honesta fœmina, cuius osculum, ex
 recepto patrie more deposcitur, à la-
 sciuo libidinosoque consanguineo.
 Qui si sui consilij certiore fecerit
 ipsam fœminam, ita, vt exterius con-
 stet, non ad honesti amoris significa-
 tionem, sed ad explendã turpis libidi-
 nis principium, osculum expeti: repel-
 lere illa debet talia postulantẽ: ob eam
 nimirum causam, quia tali exteriore
 demonstratione, actio ipsa redditur
 mala: non solum, ex occulto & extrin-
 secò sine alterius operantis, sed ex for-
 malis etiã obiecti turpi circumstantia.

Hoc

1.2.q.19.
 a.7.&q.
 18.a.3.

Quaestio XXXIX. 125

Hoc autem, si præcedentium propo-
 sitionum meminerimus, quis non vi-
 deat esse persimile, nolenti, distincta
 formalique contributione ad idoli co-
 lendi impietatem consentire? Deinde
 verò, vt in eadem comparatione per-
 sistamus: si ille impudicus osculator,
 nihil aliud postulet à consanguinea,
 nisi consuetum, ex patrie more oscu-
 lum, vltiori turpis delectationis ma-
 litia dissimulata: illud ei negandum
 nõ est: quãuis non satis purã & synce-
 ram osculãdi voluntatẽ esse, honesta
 fœmina suspicetur. Nã, quia suã ada-
 mator intentionẽ non exprimit: opus
 ipsum exterius, cuius cognitio perti-
 net ad fœminã, ex genere & circumstan-
 tijs est bonũ: etiam si ex parte alterius
 operãtis, contineat malitiam interio-
 rem. Non leuis verò iniuria videretur,
 communem benevolentie signifi-
 cationem efflagitanti denegare, homi-
 nemque propinquum, insolenter
 & fastidiosè repellere. Hic igitur me-
 minisse oportebit secundæ assertio-
 nis: qua apud impium etiam & ido-
 lolatram Principem, tributum sol-
 uendum

2.2.q.
 154.a.4.
 1.2.q.18.
 a.5.&q.
 19.a.2.

Q5 uendum

Quaestio XL.

uendum esse proponebamus: quod generali, indifferētiq; ratione, ad Reipublicæ sumptus exigeretur. Iā verò vt ad castē illius foemine cōsilia redeamus: non esset ab ea concedendū osculum, quod, quia ex ciuitatis more non debetur, aut debitū ignoratur à circumstantibus: scādaloſum fit, flagitiosaq; turpitudinis vehementē suspicionem affert. Similiter etiam, scādali & periculi fidei vitandi causa, illud tributū diximus oportere non solui, non modò cūm determinatē ad idololatriam exigitur, sed etiam si sub generali publicæ administrationis nomine, ad impietatem extorqueatur,

2.2. q. 43
2.1.

QVAESTIO XL.

Vtrum sint ad Baptismū admittendi, qui ob eam causam, Christianam religionem suscipere creduntur, vt suum Regem imitentur, aliòquin ipsam non suscepturi.

PROQ-

Quaestio XL. 126

PROPOSITIO I.

Non sunt propterea Indi, à salutari Baptifini Sacramento repellendi, quòd Principis exemplo, & auctoritate, per modum aliquatenus dispositis & applicantis, fuerint ad Christianam religionem excitati.

2.2. q. 27
a. 3. & q.
100. a. 3.

RATIO.

Nam, quemadmodum, qui ligno comburendo ignem adhibuit & admouit, is, etsi vtilem combustioni operam præstiterit, per accidens tamen & remotior in genere naturę causa illius fuit: ita etiam, si Principis auctoritas suorum animos hoc modo disposuerit, eorumque studium ad Euangelium suscipiendum, ope extrinseca applicauerit: non proxima & per se causa conuersionis censetur, sed per accidens & remotior, quæ sanctiori Euangelij suscipiendi rationi, non repugnat.

2.2. q. 6.
a. 1. & q.
25. a. 1.
2.2. q. 4.
a. 7. & q.
189. a. 9.

PROPOSITIO II.

Qui sui Principis auctoritati, sic adheret, & innititur, vt ad illius nutum parat-

r. 2. q.
109. a. 6.
para-

Quaestio XL.

paratus sit, hanc vel illam religionem & suscipere & deserere: non est hic ad Baptismi Sacramentum admittendus, quousque lenitatis & perfidiae obice sublato, sanctiorem, firmiorēq; voluntatem ad Ecclesiam attulerit.

R A T I O.

1. p. q. 19. Quò finis superior & principalior
a. 2. existit, eò etiam est, cum ad mouen-
1. 2. q. 1. dum fortior & efficacior, tum inde-
a. 5. & q. pendentior & absolutior. Ex quo in-
19. a. 2. telligitur, minimè fieri posse, vt finis
& 4. vltimus, in totali vitæ instituto aliudè
religatus pendeat: sed est ipse sanè
omnium liberrimus & absolutissi-
mus. Ergo, qui in vera Dei religione
suscipienda, vel deserenda, Regis vo-
luntatem spectat, atque ad eius nu-
tum mouetur: is, non Deum quidem,
vt finem vltimum suspicit & inten-
dit, sed, vt quoduis aliud vile mediũ,
diuinam maiestatem, ad hominis be-
neuolentiam captandam vsurpat.

PROPOSITIO III.

Qui in religionis causa ita perfra-
ctè

Quaestio XI. 127

ætè se Principis voluntati subijcit & 2. 2. q. 5.
submittit, non modò irreligiosus & a. 2.
impius est, sed etiam infidelis: quam-
uis omnia credere videatur, exterio-
remq; fidei professionem retineat.

R A T I O.

Illud enim est in Christiana fide 2. 2. q. 2.
singulare & admiratione dignũ, quòd a. 1. & a. 2.
cum hic habitus diuinitatis infusus, ma 9. & q.
gis in intellectu, quàm in voluntate 4. a. 1. &
resideat: tamen eius conseruatio, ma- a. 2.
gis depēdet à volūtate, quàm ab intel-
lectu. Qua propter, cum is verè fidelis
sit, qui violentas & inuoluntarias, 2. 2. q. 4.
circa fidei mysteria dubitationes pa- a. 8.
titur: contrà verò, qui leuem & incon-
stantem erga fidem volūtatem gerit,
is non est re vera fidelis: quamuis eius
intellectus, ex acquisita fide, ita cre-
dendis inhaereat, vt vix inde diuelli
possit. Sic igitur, de hoc fictionis Indi 2. 2. q. 5.
dicæ genere videtur existimandum. a. 2.
Quia verò, & indignos admittere ad
Baptismum, & dignos repellere, est
vtrunque graue, & à Christiana cha-
ritate alienũ: ad hæc pericula vitāda,
oportet duo in primis considerare, cir-
ca

ca Indicæ infirmitatis, aut fictionis
 examinationē, ex generalibus quidē
 principijs desumpta, sed nō propterea
 minū vtilia & necessaria. Alterū qui-
 dem, nō ideō Indos esse reiiciendos à
 Sacramētis Ecclesię, quōd certū ferē
 & exploratū multis appareat, Hispano-
 1.2. q. 96 norū imperio inde sublato, neophy-
 a.3. & q. tos statim à fide defecturos: si ipsi qui
 100. a.9. dem, nullū hac de re actū habere intel-
 2.2. q. 10 ligātur, sed ex solius fragilitatis Indi-
 a.10. cæ cognitione, future defectiois &
 apostasię argumentū capiatur. Nam
 multi viri sancti sunt, & semper fue-
 1.2. q. 95 rūt, qui si grauius tētati essent, nō resti-
 a.1. & q. tissent tētationi. Quia verò sola possi-
 95. a.1. & bilitate, neq; meremur, neq; demere-
 q. 96. a.3. mur: propterea integri & innocentes
 2.2. q. 31 permāserūt. Constantē enim volūta-
 a.4. tē gerebat in charitate persistēdi: suę
 simul infirmitatis conscij, quā diuina
 2.2. q. ope fortiq; præsidio cōmuniri suppli-
 337. a.4. citer orabant. Deinde aduertere debe-
 mus, nō esse exigendū, vt Indi, de sin-
 gulis arduis difficilibusq; casibus, qui
 contingere illis possunt circa Christiā-
 nę professionis tētationē, actū specia-
 lem

lem habeant, qui in hominibus imper-
 fectionibus esse solet periculosus. Sed,
 si generaliter omnia diuina præcepta
 seruare decreuerint, nihilq; postea cō 3. p. q. 80
 trariū se statuisse cognouerint: quieto a.4.
 animo sint, & probabiliter intelligāt,
 se sufficientē preparationē, quam cha 2.2. q. 24
 ritatis officiū exigat, fideliter præsti- a.8.
 tisse. Verū hęc ipsa preparatio, mul 1.2. q. 1.
 tō latius patet ex parte obiecti, quam a.6.
 rudiores fortasse arbitrētur. Quicquid 2.2. q. 24
 enim per se & ex suo genere, sub cōsi a.11.
 lio cōtinetur, preparati animi præpti- 1.2. q.
 tudine concipiendū est: atq; etiam re 108. a.4.
 ipsa præstandū, si diuine glorię ratio 2.2. q. 25.
 charitatisq; tuēdæ necessitas id postu a.8. & a.
 lauerit, atq; ad præcepti obligationē 9. & q.
 traduxerit. Hęc igitur nūc disputasse 152. a.3.
 sit satis. Si quis verò multō plures
 Theologicas de Indiis quæstiones de-
 siderat, ei fortassē satisfiet ceteris En-
 chiridijs, quæ si Deo placuerit, profe-
 remus in lucem.

LAVS DEO.

Quæ in hoc opere continentur, &
 omnia mea humiliter submitto corre-
 ctioni Sanctæ Ecclesię Romanæ.

I N D E X Q V A E -
ffionum quæ in hoc libro
continentur.

- 1 N infidelis Indorum populus, prudentioribus suę Rei publicę viris, hanc deliberationem committere possit, suscipienda ne sit Christiana religio. Pag. 1
- 2 An, quia difficillimus est ab Indicis regionibus, ad Apostolicam sedem recursus, liceat Indorũ Episcopis, in urgentibus casibus Sũmo Põtifici referuatis, dispẽfandi officiũ assumere. 3
- 3 Si Indicę genti, propter generalẽ & vehementem de infidelitate suspicionem, sacra Eucharistię perceptio, communi consuetudine prohibeatur: an debeat fidelis Indicus, Sanctissimi Sacramenti communionem assequendi causã, rarã quandã & singularem Christianę pietatis, significationem exhibere. 7
- 4 Vtrum omnes Hispani tãquã nobiles sint habendi: cum honoris impendiendi

INDEX.

- dendi, vel compensandi causa Indis conferuntur. 12
- 5 An Indicæ linguæ imperito sacerdoti, Sacramentales Indorum confessiones audire liceat. 15
- 6 Vtrum ab Indis anthropophagis Martiris corpus deuoraturis, occidi, conferat ad augendam certaminis & victoriz gloriam. 20
- 7 Vtrum, is iustitiæ officio satisfaciatur, qui pro pecunia, quã Indis eripuit, restituit Christianæ doctrinæ prædicationem. 24
- 8 Vtrum, apud Indos non intelligentes grauiora & firmitiora argumenta, quæ ad illorum infidelitatem redarguendam, & fidem veram confirmandam adhibentur, liceat leuibus & imbecillis rationibus disputare. 28
- 9 Vtrum, aliquod secreti sigillum seruare debeant idolorum sacerdotes, ad fidem Christianam conuersi: qui ex antiqua Indicæ gentis consuetudine & disciplina, spontaneas & secretas de occultis criminibus confessiones audiebant. 34
- 10 Cum plures Indis gratia, indulta, &

INDEX.

- privilegia, circa ieiunia, festos dies, & alia huiusmodi, fuerint à Summis Pontificibus benignè concessa: an liceat Indicis Parochis, apud populum talia reticere, & ex communi prorsus iure cum subditis agere. 38
- 11 An Indi doctrinam Christianã ignorant, formaliter blasphemii censendi sint: si idè Iesum Christum contumeliosis verbis insectentur, quòd ipsum auaritiæ, crudelitatisquæ auctorem Christianis quibusdam militibus fuisse existiment. 41
- 12 An Indorum Reguli, quos Caziques, vel Kuracas nominant, si populum ad ebrietatem congregant & inuitant, quæ Indi ebrii contra iustitiam commiserint, ea illi restituere & recõpensare debeant. 43
- 13 Vtrum, ab Indicis medicis, qui Magicis superstitionibus pharmaca conficiunt, medicinã accipere liceat. 47
- 14 Indicus catechumenus, qui, cum ad morum probationem diu expectatus fuerit ab Ecclesia, nunquam tamen dignam homine Christiano vitã instituit: baptizandus nè sit, cum primùm
- R 2 breuem

INDEX.

- breuem aliquam poenitentiae significationem ostenderit, quamvis in veterem peccandi consuetudinem, statim relapsurus fore credatur. 52
- 15 Si Indicus Parochus, omnem spem abiecerit de Indorum salute, an sit ab eo Parochia necessario renuntianda. 55
- 16 An liceat Indis, publicè nudos incedere. 58
- 17 Vtrum, ob eam causam, laudandi sint quidam infideles Indi, quia suos filios offerunt baptizandos: cum ipsi quidem parentes, ad fidem conuerti nolint. 62
- 18 Vtrum, apud Indos, ex barbara rusticitate, communia humanitatis officia prestare nolentes, liceat homini privato, exequi suum ius, vbi legitimi iudicis copia non est. 65
- 19 Si qui sunt Eucharistiae mysterium non credentes Indi, an Ecclesiastico de audienda Missa praecipio satisficiant. 68
- 20 An liceat, ad ferenda testimonia quosdam Indorum populos admittere: si crimina occulta prodere, incerta confirmare, falsa fingere consueuerunt, fimi-

INDEX.

- fimilique leuitate & perfidia, in ciuilibus etiam causis versantur. 71
- 21 An liceat apud Indos, propter opulenta auri & argenti metalla, pestilentem aliquam regionem, aut frequenti fulminum casu terribilè incolere. 74
- 22 An euangelizantis linguam, infidelis Indicus suae salutis cupidus, addiscere debeat, si se aliter Euangelium audire posse diffidat. 77
- 23 Vtrum, legatos & oratores interficiendum scelerata crudelitas, ita sit omnibus hominibus suapte natura detestabilis, vt nullam Indi, huius legis ignorantem obtendere possint. 80
- 24 Remanebit ne apud virum fidelem, Christianoque more se contraxisse putantem, ea vxor Indica, quae ita fide ad Baptismum accessit, antequàm nuberet: vt neque attulerit fidem, neque quicquam omninò interius, in Baptismo suscipere voluerit. 84
- 25 An liceat Indis, indifferentes maiorum traditiones, ob solam antiquitatis obseruationem retinere. 87
- 26 Vtrum, Indis suadendum sit, vt per interpretem confiteantur, si verissimi

INDEX.

- le videatur, interpretem, secreti fidē non seruaturum. 90
- 27 Vtrum liceat alicui priuata auctoritate, Indorum idola confringere. 92
- 28 An liceat Indicis fœminis, naturales & adulterinos filios, ab Hispanis amatoribus procreatos, quos illic Mestizos appellant, liberaliùs educare, maioriq̃ sumptu alere, quàm, quos ex legitimo Indorum coniugio pepererunt. 95
- 29 Vtrum, apud infideles Indos, graui Christianę doctrinę inopia laborantes, sibi quisque euangelizandi munus, sine Episcopi licētia vsurpare possit. 97
- 30 An Indos iniuriosè decipiant, ipsi seu scandalum obijciant, vendentes herbam, siue fruticem, Koccam nomine: qui humano vsui ineptus, inutilisq̃ esse fertur, & ad impium idolorũ cultũ ab Indicis gētibus adhibetur. 100
- 31 Vtrum nautę, qui huius orbis homines, lege prohibitos, ad Indicas regiones transuexerint, aliquid pro eiusmodi iniuria Indis rependere debeant. 103
- 32 An

INDEX.

- 32 An si qua Indorum gens, minùs edificaretur pauperi euangelizantium cultu & tenui victu, proptercā prædicatores, splendidiorem ornatum assumere lautioremq̃que mensaminstruere deberent. 106
- 33 Vtrum, diuortij facultatem restringere liceret, si vsipiam apud Indos, tam multa inter plerosq̃ue ciuium adulteria fierent, vt si Euangelica separationis permissio coniuges vterentur, magna Reipublicę perturbatio confusioq̃ue timenda videretur. 108
- 34 An liceat euangelizanti apud Indos, opponere sibi ipsi obiectiones contra fidem: vt eisdem refutatis, auditorum animi, in vera religione confirmentur. 112
- 35 Vtrum, is furtum commississe censendus sit, qui argentum effodit ex aliena metalli vera: quæ propter Indorũ, ad quos pertinebat, desidiam & inertiam intacta semper & inutilis, permanens videbatur. 115
- 36 Vtrum Indicę linguę imperitũ, cum erroris significãdi periculo Indis euangelizare, fas sit. 117
- 38 Vtrum

INDEX.

- 37 Vtrum, qui apud Perunenſes Indos, famoſam quorundã ſeditionem, non ſua ſponte, ſed graui metu coãcti, ſequuti ſunt, pro iniurijs, quas ipſi tyrãni & Hiſpanis & Indis intulerunt, debeant ſatiſfacere. 119
- 38 An liceat viro, inuitam repugnanteſque vxorem, ex Europa ad Indos tranſuehere. 121
- 39 An Indo Chriſtiano liceat, in publicum erarium, tributum cõferre, quod in ſacrilego idolorum cultu expẽdendum eſſe nouerit. 123
- 40 Vtrum, ſint ad Baptiſmum admittendi, qui ob eam cauſam, Chriſtianã religionem ſuſcipere creduntur, vt ſuum Regem imitẽtur, aliõ qui ipſam non ſuſcepturi. 125

FINIS INDICIS.

